

A tanácsrendszer létrehozása és a tanácsok kezdeti
tevékenysége Veszprém megyében

/1950-1954/

Beszteri Béláné
doktori disszertációja

Dolgozatom célja a Veszprém megyei tanácsok létrejöttének és első 4 éves működésének vizsgálata volt.

A tanácsok tevékenységét illetően a fő sulyt államhatalmi és tömegszervezeti jellegük elemzésére helyeztem. Államigazgatási tevékenységükkel csak a tömegkapcsolatok alakulása szempontjából foglalkoztam.

Az egyes kérdések elemzésénél elsősorban megyei párt dokumentumokra, a tanácsok levéltári iratanyagára, a Veszprém Megyei Tanács VB Titkárságán található megyei tanácsülési és vb ülési jegyzőkönyvekre, az országos és megyei sajtóanyagra támaszkodtam.

I.

Az államhatalmi és államigazgatási szervek átszervezésére tett
első lépések a felszabadulást követően

1944 őszén a szovjet csapatok megkezdték Magyarország területének a felszabadítását. E felszabadító hadműveletek során az államapparátus legreakciósabb alkotóelemét, a fegyveres elnyomó szerveket szétzúzták. Szétzúzták a fasiszta jellegű pártokat, szervezeteket is. Az állami tisztviselői kar legreakciósabb csoportja külföldre menekült.

Az államgépezet a felszabadulás pillanatában teljesen békés állapotban volt. Az élet megindításának, az állami tevékenység ellátásának feladatát a kommunista párt kezdeményezésére a nemzeti bizottságok vállalták magukra. Hatáskörük kezdetben igen széles volt. Ideiglenesen olyan feladatokat is elláttak, melyek nem az államhatalom helyi, hanem központi szerveinek jogkörébe tartoztak. A későbbiekben a központi állami szervek létrehozásával már csak helyi államhatalmi és igazgatási tevékenységet fejtettek ki, majd az állam helyi önkormányzati szerveinek kiépítésével közigazgatási szerepük megszűnt.¹

A közigazgatás ujjaszervezésére az első lépést a 14/1945. M. E. sz. rendelet jelentette. Kimondta, hogy a rendkívüli helyzetre való tekintettel a kormány csak fokozatosan tudja helyreállítani.

tani az államgépezetet. "Éppen ezért szükséges, hogy a helyi önkormányzatok önállóan és a maguk erejéből gondoskodjanak az igazgatási szervek létrehozásáról és működésük biztosításáról." Az újjáalakítás feladatát a nemzeti bizottságokra bízta, de hangsúlyozta, hogy mint politikai szervek "ne illeszkedjenek be a közigazgatás szervezetébe." A helyi önkormányzati szervek újjászervezésénél lényeges szempontként jelölte meg azt, hogy bennük a társadalom minden rétege képviselve legyen a demokratikus pártok, szakszervezetek ill. egyéb érdekképviselői szervek útján.

Lényegében az itt körvonalazott gondolat részletes kifejtését találjuk meg az 1030/1945.M.E.sz., a közigazgatás ideiglenes rendezéséről szóló rendeletben. E rendelet már kifejtette azt, hogy az önkormányzati testületi szervezetekben hivatalból benn lévő tagok közül szavazati joggal csak az önkormányzati testület által választott tisztviselők rendelkeznek, a hivatalból résztvevő tisztviselőknek csak felszólalási és tanácskozási joguk van.

A 14/1945 ill az 1030/1945.M.E.sz.rendeletek tehát felszámolták a felszabadulás előtti önkormányzati testületi szervek működését szabályozó 1929.XXX.tc.legreakciósabb vonásait. Konkrétan azt, hogy a törvényhatósági bizottságok kétötöde virilis, kétötöde választott, egyötöde egyéb/érdekképviselők, hivatalnokok, választásfelelősök/úton jelölt személy ill. a képviselőtestületek fele virilista.

A közigazgatás demokratizálása irányába jelentett lépést a már idézett 1030/1945.M.E.sz.rendelet 22.paragrafusa is. Ennek második bekezdése kimondta, hogy megfelelő képesítéssel rendelke-

zó jelölt hiányában az önkormányzati szervkérésére a belügyminiszter elengedi az önkormányzati állás betöltéséhez szükséges képesítést - bár itt kétségtelenül korlátozást jelentett a 23.paragrafus 1.és 2.bekezdése,melyek szerint az ilyen tisztviselőnek 1 éven belül vizsgát kellett tennie és a vizsga sikertelensége esetén megbízatása megszűnt.Későbbi rendeletek a 22.paragrafusban kifejtett gondolatot továbbfejlesztve lehetővé tették friss népi erők további beáramlását a közigazgatásba.

A felszabadító szovjet csapatok elől a tisztviselői kar legreakciósabb része nyugatra menekült.Ez azonban nem jelentette azt,hogy a közigazgatás megtisztult a reakciós elemektől.A külföldre menekültek egy része is visszaszivárgott,másrészt sokan itthon maradtak,különösen vonatkozik ez a dunántúli megyékre.Ezen reakciós erők kiszűrését kellett volna megoldania a 15/1945.M.E.sz.rendeletnek.Ennek értelmében a tisztviselőknek 1939.szept.1-ig visszamenőleg igazolniaok kellett tevékenységüket.Az igazoltatásról szóló rendelet azonban kibuvókra adott lehetőséget,s ezért a gyakorlatban tényleges eredményt alig hozott. Ezt számszerű adat is igazolja:"...korabeli becslések szerint nagy átlagban 2-5 százalék körül mozgott a nem igazoltak száma."²

A 14/1945,a 15/1945,az 1030/1945.M.E.sz.első rendeletek,s az ezeket követő további rendeletek sora a közigazgatás megreformálását célozták.Alapvető változásra csak a fordulat évét,a proletárhatalom megteremtését követően kerülhetett sor.A fenti rendelkezések tehát megőrizték a régi formákat,nem eredmé-

nyeztek gyökeres átalakulást. A magyar népi demokrácia fejlődése viszont egyre sürgetőbben követelte a fejlődésének egyre inkább gátjává váló régi közigazgatás alapvető reformját. Ezt felismerve szögezte le a MKP III. kongresszusának határozata már a következőket: "...a gazdasági reformok mellett a magyar népi demokrácia kifejlesztése és megszilárdítása megköveteli:

a/elmaradt, feudális szerkezetű közigazgatásunk demokratikus reformját, erőteljes helyi önkormányzatok kiépítését, elsősorban a dolgozó parasztság érdekeinek megfelelően..."³

A közigazgatás átszervezésének fontosságát már korán felismerték Veszprém megyében is. Pápa polgármestere 1946. júliusában a főispánhoz tett felterjesztéseiben fejtette ki elképzeléseit az önkormányzati szerveket illetően. Hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a reformtervezet elkészítésébe vonják be a közigazgatás gyakorlati szakembereit is. Az átszervezést azért tartotta szükségesnek, mert az önkormányzat alapja az 1886. évi XXIX. tc. illetve az ezt kiegészítő 1929. évi XXX. tc. volt, s az ezeket kiegészítő rendeletek sora. Ezek a törvények azonban már elavultak, új tartalommal nem lehetett megtölteni őket. Elképzeléseit csak általánosságban körvonalazta. Lényege: "...erős önkormányzatokat építsünk ki, de a központi hatalom elsőbbségének elismerésével."⁴

Természetesen ugyanakkor, amikor e felismerés pozitívumait hangsúlyozzuk, nem szabad egy nagyon lényeges hiányosságról sem megfeledkezni. A tervezetek egyikében sem találni arra vonatkozóan még utalást sem, hogy a nép minél szélesebb tömegeinek bevoná-

sa az állami ügyek intézésébe elengedhetetlenül fontos illetve, hogy az állami ügyeket a széles néptömegek érdekének megfelelően kell intézni.

A közigazgatás átszervezésével kapcsolatos különféle nézetek közül az MDP I. kongresszusán elfogadott koncepciónak megfelelően történt az államgépezet megreformálása. Az itt elfogadott programnyilatkozat kimondta:

"A Magyar Dolgozók Pártja sikraszáll az államgépezet teljes demokratizálásáért, a közigazgatás oly reformjáért, mely végleg megszünteti a feudális maradványokat." ⁵

Hangsúlyozta annak fontosságát is, hogy az ellenséges erők-től tisztítsák meg a közigazgatást, minél szélesebb körben vonjanak be munkásokat és parasztokat a központi és helyi közigazgatásba egyaránt. Olyan közigazgatási reformért szállt sikra, mely azon alapelvből indul ki, hogy "...a nép részvétele a közügyek intézésében nem korlátozódhatik a parlamenti és önkormányzati választásokban való részvételre." ⁶

A cél tehát "...hogy ezeket a népi erőket maradéktalanul bekapcsoljuk gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális életünk teljes vérkeringésébe." ⁷

Az elfogadott programnyilatkozattól a közigazgatás alapvető reformjáig azonban még hosszú volt az út. Ugyanakkor a fordulat évére már igen megnöttek az állami feladatok. Komoly problémaként jelentkezett az, hogy a helyi gazdasági feladatok megoldására a széttagolt régi helyi állami szervek nem voltak alkalmasak / kb. 45 féle szerv működött megyénként /. ⁸ A széttagoltság

egy sor párhuzamosságot /pl.adóhivatal,javadalmi hivatal stb/ ez pedig nemegyszer ellentétes rendelkezéseket eredményezett.

A széttagoltság is nagyban hozzájárult ahhoz,hogy az államgépezetre nagyfoku bürokratizmus volt jellemző.Fl.az egyik belügyminisztériumi vizsgálat azt tapasztalta,hogy az alsófoku közigazgatási szerveknek 974 időszaki jelentés adása volt kötelezően előírva.Ezt 306-ra csökkentették.Ugyancsak a vizsgálat eredményeképpen az állandó nyilvántartások számát 602-ről 130-ra csökkentették.Az ekkor megszüntetett nyilvántartások közt olyan is volt,melynek vezetését 70 évvel korábban rendelték el,és senkinek sem jutott eszébe visszavonni.⁹

Ilyen közigazgatási körülmények között került sor 1949. augusztus 20-án az Alkotmány elfogadására.Az Alkotmány V. fejezete tartalmazta az államhatalom helyi szerveire vonatkozó alapelveket.Leszögezte:

"Az államhatalom helyi szervei a megyei tanács,a járási tanács,a városi tanács,a községi tanács,a város kerületi tanács".¹⁰

"A helyi tanácsok munkájukban közvetlenül a lakosságra támaszkodnak,biztosítják a dolgozók tevékeny részvételét,kezdeményezését és ellenőrzését az államhatalom helyi gyakorlásában."¹¹

Az Alkotmány 34.paragrafusa kimondta,hogy a tanácsokra vonatkozó részletes szabályokat külön törvény fogja tartalmazni.

Az Alkotmány elfogadását követően megindult a részletes törvény kidolgozási munkálata. Ezzel párhuzamosan a tanácsrendszert előkészítő egyéb intézkedések zajlottak le. Egyes szerveket összevontak pl. a megyei számvevőségeket 1950. ápr. 30-i hatállyal beolvasztották a pénzügyigazgatóságokba.¹² E munkálatok keretében szűnt meg a megyék törvényhatósági és közigazgatási bizottságainak néhány albizottsága.¹³

Az előkészítő intézkedések közül az egyik leglényegesebb a területrendezés volt. Az új területi beosztásnál alapvető szempontként az szerepelt, hogy a kialakítandó megyék közt ne legyenek óriási nagyságbeli eltérések/pl. Pest megye területe 1 000.000 holdnál nagyobb volt, ugyanakkor voltak 300.000 holdnál kisebb területű megyék is,¹⁴ / , hogy az új megyék és járások gazdasági egységet képezzenek és a székhelyek jól megközelíthetők legyenek. A "gazdasági egység" követelést az tette nagyon fontossá, hogy a munkáshatalom megteremtésével a gazdasági szervező, irányító munka központi és helyi állami szerveink feladatává vált.

A területrendezések Veszprém megyét erősen érintették. Igaz, hogy az enyingi járást és még néhány községet elcsatoltak a megyétől, de ugyanakkor a megyéhez csatolták a tapolcai, sümegi és a keszthelyi járást. A megye kb 80.000 lakossal és 100 községgel bővült.¹⁵ A területrendezés feltétlenül növelte a megye súlyát, s egyben a helyi állami szervek feladatait is.

Ilyen előzmények után tárgyalta 1950. máj. 10. és 11-én az országgyűlés a tanácsok működését részleteiben szabályozó törvényt, melyet 11-én egyhangulag elfogadtak.

II.

Az ideiglenes megyei tanács, az ideiglenes járási és városi tanácsok megteremtése és tevékenysége.

Az 1950-ben elfogadott I. tanácstörvény értelmében a közigazgatás átszervezésének úgy kellett megtörténnie, hogy minél kevesebb zökkenővel járjon. Ennek érdekében rendelkezett úgy, hogy a tanácsválasztásokat ideiglenes tanácsok létrehozása kell hogy megelőzze. Először létrehozzák a fővárosi és a megyei tanácsokat, majd ezt követően a fővárosi kerületi, járási és a városi tanácsokat. Ezeket nem választják, tagjait a Függetlenségi Népfront megfelelő szervei jelölik.

Az ideiglenes tanácsok létrehozásának részletkérdéseit a 143/1950. V. 18. M. T. sz. és a 196/1950. VII. 25. M. T. sz. rendeletek szabályozták. Ugy rendelkeztek, hogy a megyei tanácsokat jun. 15., a járási és városi tanácsokat aug. 15-én kellett létrehozni.

1950. jun. 9 és 10-én kétnapos, konzultációval egybekötött értekezletet tartottak a Belügyminisztériumban a budapesti és a megyei tanácsok munkájának megindításával kapcsolatban, majd az előkészítő munkálatok eredményeképpen jun. 15-én megalakultak a budapesti és a megyei tanácsok, így a Veszprém megyei is. Tagjaikat a Függetlenségi Népfront Országos Bizottsága delegálta.

A következő lépés a járási és a városi tanácsok létrehozása volt. A Függetlenségi Népfront Veszprém Megyei Népi Bi-

zottsága 1950. augusztus 5-i ülésén megvitatták a járási és a városi tanácsokba jelöltekét, s egy személy kivételével az előterjesztett névsorokat elfogadták. Az egy elutasítás oka: reakciós tevékenység a felszabadulás előtt. A névsorokat ezután eljuttatták a megyei tanácshoz.¹⁷

Az előkészítő munkák következő állomása: augusztus 13-án értekezletet tartottak a megyei tanácsnál a járási és a városi tanácsok munkájának megindításával kapcsolatban.¹⁸ Ezt követően pedig augusztus 15-én megtartotta ünnepi alakuló ülését a veszprémi, a balatonfüredi, a keszthelyi, a tapolcai, a sümegi, a devecseri, a pápai, a zirci járások illetve Veszprém és Pápa város tanácsa.

Az alakuló üléseken megválasztották a végrehajtó bizottságokat. Ezekre a Függetlenségi Népfront helyi titkára tett javaslatot. A szavazás egyhangulag történő megválasztást eredményezett mindenhol. Kivételt képezett a devecseri járási tanács alakuló ülése, ahol az egyik végrehajtó bizottsági jelölt ellen egy felszólalás hangzott el, de ezt a többi tanácstag¹⁹ visszautasította.

Mind a megyei, mind a járási és a városi tanácsok ünnepi alakuló ülései leszögezték, hogy a nép érdekében kívánnak tevékenykedni. Jövendő feladataik közt olyanokat hangsúlyoztak, mint a jobb ügyintézés, a tömegekkel való szoros kapcsolat, a szocializmus építésének nagy ügye. Leszögezték, hogy minden "...ügynevezett helyi kérdés, még a legjelentéktelenebbnek látszó falusi kérdés is közügy, tehát a dolgozók összességének szent ügye." 20

Természetesen az ideiglenes tanácsok kezdetben különösen nagy problémákkal küzdöttek. Gondot jelentett például az, hogy községi szinten még nem tanácsok működtek, továbbá tapasztalatlanságuk és az, hogy még ki kellett érdemelniök a dolgozók bizalmát. Sok volt még a bürokratikusan gondolkodó és dolgozó tisztviselőjük, a fiatal munkás és paraszt kádereknél pedig még hiányzott a közigazgatási gyakorlat. Ugyanakkor viszont a tanácsok feladatai a régi közigazgatáshoz képest igen megnöttek.

A továbbiakban azt kell vizsgálat tárgyává tennünk, hogy milyen feladatok megoldása várt a tanácsokra, s hogyan oldották meg ezeket?

A tanácsok feladatai közül a mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatosak voltak a leglényegesebbek. Az aratási, cséplési munkálatok időben történő elvégzése nem volt könnyű feladat, hiszen 195.000 kat.hold kalászos került aratásra, s ez 8 q-s átlaggal is 15600 vagont jelentett. A csépléshez 684 cséplőgép állt rendelkezésre, s aratókban is hiány volt néhol. A jó eredményekhez tehát jó munkaszervezésre, ésszerű átcsoportosításokra volt szükség. Az aratási és behordási munkálatoknál a megye az utolsó lett. Ehhez kétségkívül a rossz technikai feltételek is hozzájárultak, de feltétlenül szerepe volt benne egyéb tényezőknek/rossz munkaszervezés, a megye ipari jellege következtében munkaerőhiány stb/ is, amin bizonyos határokon belül javítani lehetett volna. Feltétlenül helytelen volt nézetünk szerint pl. az, hogy a munkaerőhiány megoldására munkások felkutatását a tanács egyedül a DÉFOSZ fel-

adatának tartotta, s ehhez segítséget nem nyújtott. ²³

A lemaradásból az ideiglenes tanácsok igyekeztek levonni a megfelelő következtetést az őszi mezőgazdasági munkák jobb vitele érdekében. Pl. a pápai járási tanács végrehajtó bizottsága 1950. szept. 8-i ülése elhatározta, hogy az összes a tömegszervezettel felveszük a kapcsolatot és segítséget kérnek tőlük a vetés érdekében végzett felvilágosító munkához. ²⁴

Nehéz feladatot jelentett a tanácsok részére a begyűjtési munkálatok intézése. A begyűjtési rendszer erre az időszakra már idejét multá, megfelelő árpolitikával kellett volna felváltani. Mivel e munkák irányítása a tanácsok feladata volt, a későbbiekben egyre inkább egyik okává vált annak, hogy a tanácsok tömegkapcsolatai nem a kívánt mértékben és formában alakultak. Az 1950-es évben a rendkívül jó termés következtében ez még azonban nem jelentkezett annyira élesen, mint a későbbi években.

Az ideiglenes tanácsok működése idején 25 községben végeztek tagosítást. Ez 1170 dolgozó parasztot érintett. A munkálatot jó eredménnyel sikerült megoldani. A tanács a tagosítás kezdetén felfigyelt arra a helytelen törekvésre, hogy a termelőszövetkezetek illetve állami gazdaságok földjét a faluhoz legközelebb eső, legjobb földeken akarták kijelölni. A körütekintő munka eredményeképpen mindössze egy felszólalás volt a megyében a csereingatlan kijelölése ellen. ²⁵

A mezőgazdasági feladatok mellett fontos feladata a tanácsoknak ekkor az 5 éves terv megvalósításának segítése is

a helyi erőforrások feltárásával. Ezen a téren is tudtak eredményeket felmutatni az ideiglenes tanácsok. A megyei utépítésekhez szükséges anyag előteremtéséhez üzembe helyeztek kisebb kőbányákat, Keszthelyen és Borsosgyőrön téglagyárat, Tapolcán, Várpalotán és Márkón mészegetőt. Tanácstagok segítettek olyan helyi erőforrások feltárásánál, mint a felhasználatlan gömbvas gyűjtése üzemekből.²⁶

Igyekeztek az ideiglenes tanácsok a lakosság jogos igényeit, kívánságait is minél jobban kielégíteni. Harcot indítottak a bürokrácia ellen. Ennek során derült fény olyan esetekre, mint pl. arra, hogy a pénzügyi osztályon közel 2000 elintézetlen ügy porosodott a szekrényekben.²⁷ A gyorsuló ügyintézésre jó példa volt az, hogy a megyei tanács intézkedésére Badacsonytördemicre 4 nap alatt bevezették a villanyt/A faluba 1936-ban vezették be a villanyt, de a kb fél km-re levő 600 lakosu bányásztelepre kérvények hosszú sora ellenére sem kötötték be.²⁸

A lakosság megsegítésére való törekvést példázza az is, hogy az 1950-es borszörcsöki tüzeset után a megyei tanács a Népjóléti Minisztériumtól 25.000 Ft-ot, az Építésügyi Minisztériumtól pedig 91 köbméter épületfát és egyéb építési anyagokat szerzett.²⁹

A tömegkapcsolatok kiépítése érdekében szorgalmazta a keszthelyi járási vb. fogadónapok tartásának beindítását a községekben - a kép teljességéhez azonban az is hozzátartozik, hogy ez nem volt általános. Általában a megyei, a járá-

si és a városi tanácsok tagjait a vb-k nem aktivizálták, s ezzel lényegében azt érték el, hogy a tömegek a tanácsokat többnyire csak mint hivatali szervezeteket ismerték.³¹

Az eredmények mellett meglévő hibák között meg kell említeni azt is, hogy a központi előírás következtében szinte minden vb ülésen napirenden szerepelt a begyűjtés és az aktuális mezőgazdasági munkák kérdése. Pl. a sümegi járásban/de bármely más járást megvizsgálva hasonló eredményekre jutnánk/ az 1950. augusztus 18-tól október 27-ig /az u.nevezett "vegyes" ügyeket nem számítva/, tehát az ideiglenes járási tanács vb által tartott ülések napirendjének 59,9 százaléka a begyűjtéssel és az őszi mezőgazdasági munkákkal foglalkozott. Ha ehhez hozzávesszük még az október 22-i tanácsválasztások előkészítésével foglalkozó napirendeket /20 százalék/, akkor azt tapasztaljuk, hogy minden egyéb probléma tárgyalására a napirendek 20,1 százaléka jutott. Nézetünk szerint ez két szempontból volt káros. Egyrészt más, ugyancsak igen lényeges kérdésekre nem jutott elég idő. Másrészt a mezőgazdasági munkák állandó tárgyalása következtében ez a tanácsi munka szempontjából igen lényeges kérdés egyre inkább formális kezelést nyert, ugyanis az egyes üléseken mindig az egész kérdést tárgyalták. Épp ezért a vele kapcsolatos feladatok körvonalazása csak általánosságokban történik meg, ahelyett, hogy e munkák egy-egy részproblémáját tárgyalták volna meg egy-egy alkalommal. Csak ekkor lehetett volna a munka megjavításáról, a feladatok megoldásáról igazán eredményes, konkrét határozatokat hozni.

Jelentkeztek az előbbiek mellett olyan hiányosságok is /járási és városi szinten/, hogy a vb elnök kezéből a vezetés átcsúszott a titkár kezébe. Máshol a pártonkívüli elnökhelyettest illetve elnököt nem vonták be megfelelően a munkába, nem látva a pártonkívüliekkel való megfelelő kapcsolatok kiépítésének fontosságát.³² Találkozni azzal is, hogy a megyei tanács vb átnyúlt a járási tanácsok felett pl. közvetlenül, a járási tanács megkerülésével eszközölt pedagógus áthelyezéseket.³³ A hivatalos út be nem tartása azonban megvolt a másik oldalról is, községi és járási tisztviselők nemegyszer a megyei tanács megkerülésével küldtek felterjesztéseket a Belügyminisztériumba.³⁴

III.

Az 1950. október 22-i megyei, járási, városi és községi tanács- választások.

1. A tanácsválasztásokat előkészítő munkálatok.

A megyei, a járási és a városi ideiglenes tanácsok legfontosabb feladatai közé tartozott a tanácsválasztások előkészítése.

1950. augusztus 4-én ülést tartott a Minisztertanács, s itt az igazságügyminiszter előterjesztést tett a tanácstagok választásával kapcsolatban. Az elfogadott /1950. évi 31. számú/ törvényerejű rendeletet augusztus 6-án tették közzé. Lényege az volt, hogy a tanácstagokat lajstromos rendszer alapján fogják választani. E rendelet helytelen volta a későbbiekben a gyakorlatban bebizonyosodott. Helytelen volt egyrészt, mert nem tette lehetővé azt, hogy csak egy-egy jelöltet ne szavazzanak meg. Ugyanis, ha valaki valamely jelölttel nem értett egyet, az egész lajstromot el kellett utasítania, hogy ellene szavazhasson. Másrészt a tanácstagok nem voltak területhez kötve, nem érezhették egyik körzetet sem magukénak, ahol a munkáért felelősséggel tartoznak, de nem érezhette egyik körzet sem a magáénak a tanácstagot. Ez a választási rendszer már eleve magába rejtette annak veszélyét, hogy nem alakul ki szoros kapcsolat a tanácstagok és választóik között - természetesen ez nem jelentette azt, hogy szoros

kapcsolat kialakulására nem volt lehetőség, csupán nehezebbé tette azt.

A törvényerejű rendelet arra való tekintettel, hogy helyi állami szervek választásáról volt szó egy megszorítást alkalmazott az országgyűlési választójoghoz képest: a választópolgárnak legalább 1 hónapja kellett ott lakni, ahol a helyi tanács tagjait választotta.

Augusztus 21-el országosan megindultak a választói névjegyzékek összeállításának munkálatai. Minden 20. évét betöltött állampolgár összeírólapot kellett, hogy kitöltsön augusztus 25-ig, s ezek alapján állították össze a választási névjegyzékeket. Az ideiglenes névjegyzékek kifüggesztése szeptember 5-7-én történt. Akik itt nem szerepeltek, szeptember 5-13-a között kérhették felvételüket a helyi hatóságnál.

Az 1950. 31. sz. törvényerejű rendelet 26. paragrafusa értelmében az Elnöki Tanács okt. 22-re tűzte ki valamennyi helyi tanács választását.

A helyi tanács végrehajtó bizottságok és a községi előljáróságok szept. 12-ig közölték a Függetlenségi Népfront helyi szerveivel a megválasztandó tagok és póttagok számát. A jelöltek listáját a Népfront helyi szerveinek okt. 6-ig kellett benyújtani a választási bizottságokhoz.

A választási előkészületek olyan feladatai, mint a választási névjegyzékek összeállítása, s még inkább a jelölések eszközése igen komoly politikai feladat volt. Ilyen munkát még e-

gyetlen választási előkészületnél sem kellett végezni. Igen sok jelöltet kellett kiválogatni /Veszprém megyében több mint 14 ezret/, s olyan embereket, akikre a lakosság bizalommal tekint, aktívak, politikai szempontból megfelelőek, a lakosság minden rétege képviselve van köztük. A jelöléseket nehezítette az is, hogy helyi tisztségekre való választásokról lévén szó személyeskedés, az egyes funkciókért való versengés is jelentkezett.

Ilyen nagy feladat megoldásánál feltétlenül szükséges volt, hogy az ideiglenes tanácsok is nagy segítséget adjanak a munkához. Ugyanakkor viszont azt tapasztalhatjuk, hogy számos tanácsnál olyan helytelen nézet jelentkezett, mely szerint a tanácsok feladata a választások technikai, adminisztrációs előkészítése, a politikai munka pedig a párt és a tömegszervezetek feladata.³⁵ Sőt volt olyan nézet is, mely nem is látta a tanács-választások politikai jelentőségét, adminisztratív feladatnak tartotta, amit meg kell csinálni, "ha már bent van az Alkotmányban."³⁶

Mások a választási harcot az 1949-es országgyűlési választások sikere következtében voltak hajlamosak lebecsülni.³⁷ Az ilyen "fog ez menni" hangulat veszélyességére mutatott rá a pápai járási vb ülés, amikor felhívta a figyelmet arra, hogy az elbizakodottságot az ellenség könnyen kihasználhatja. A keszthelyi járási vb ülésén ugyancsak annak fontosságát hangsúlyozta, hogy a közigazgatási dolgozók erejükhöz mértén vegyék ki szerepüket a politikai munkából.³⁸

Egyes helyeken a tanács az adminisztrációs munkára sem

fordított kellő gondot. Pl. Pápán a választók összeírásánál egy egész utcát kihagytak, a zirci járásban voltak olyan községek, ahol csak a lakosság 50 százalékát irták össze.³⁹

A választói névjegyzékek összeállításánál sokkal bonyolultabb feladatot jelentettek a jelölések. A megyében 14 222 tanácstagot kellett jelölni. Ehhez járult még a póttagok száma. A központi irányelveknek megfelelően a tanácstagok 60-70 százaléka pártonkívüli, kb 30 százaléka nő, 20-25 százaléka pedig 25 évnél fiatalabb kellett legyen. A lakosság minden rétege képviselve kellett legyen a tanácsokba, s a legmegfelelőbbek.⁴⁰ Mennyiben sikerült ezeknek az elveknek eleget tenni? A válaszádnál természetesen nem szabad mereven ragaszkodni a fenti keretszámokhoz, hisz azok mint keretszámok kisebb eltérést megengednek. Másrészt figyelembe kell venni azt is, hogy a párt politikájában jelentkező baloldali elhajlás a tömegek lebecsülésében is kifejeződött. Ez azt jelentette, hogy nem támaszkodtak eléggé a tömegekre, legjobb esetben is kampányfeladatok megoldásába vonták be a széles tömegeket. Épp ezért egy ilyen széleskörű káderkiválogatási feladat, amit elég rövid idő alatt kellett végrehajtani, igen nehéz munkát jelentett. Már eleve magában hordta annak veszélyét, hogy több esetben a legjobb szándék ellenére sem a legmegfelelőbbek kerülnek be tanácstagnak. Ehhez járultak hozzá még a kiválogatás során jelentkező hibák. Pl. a balatonfüredi járásban 5 községben kevesebb tanácstagot javasoltak az előírtnál. Az indoklás az volt, hogy itt sok a kulák és a nyugdíjas - még felsőbb szervek személyes beszélgetése során sem akarták belátni az egyik

3200 lakosu községben, hogy helytelen az az álláspont, hogy 81 tanács⁴¹tag helyett csak 51 megfelelő jelölt található a községben.

Néhány helyen a pártonkivüliek arányszámát tartották magasnak pl. a tapolcai járásban.⁴² Az ilyen álláspont lényegében azt jelentette, hogy helyenként nem ismerték fel a pártonkivüliek mozgósításában rejlő hatalmas erőt, lemondtak ezen erők mozgósításáról.

Ugyancsak baloldali, szektás nézetek jelentkeztek pl. a devecseri járásban, ahol a középparasztok jelölését hanyagolták el.⁴³ Szintén a devecseri járásban jelentkezett az a helytelen nézet,⁴⁴ hogy más községből vagy járásból akartak elnökjelöltet hozni. Ez a javaslat felmerült a kesztőhelyi járásban is vb ülésen, de⁴⁵ ott e nézetet a többség azonnal elítélte.

Más helyeken a fentiekkel ellentétben nem fordítottak kellő gondot arra, hogy a jelölt politikai szempontból megfeleljen. Így fordulhatott elő, hogy olyan személyt is javasoltak, akinek⁴⁶ nem volt választójoga.

Felületes, kapkodó munkára utal az a tény, hogy a jelöltek névjegyzékének összeállítása előtt többhelyt nem beszéltek erről az érdekeltekkel. Így fordult elő, hogy a balatonfüredi és a zirci járásban egyesek nem akarták vállalni a jelölést. Egyes helyeken beszéltek ugyan a jelöltekkel, de pl. az elnökjelöltnak nem magyarázták meg, hogy ez függetlenített funkció. Ez történt Kislődön és Veszprémpinkócon. Más elnökjelöltek viszont azért húzódoztak e tisztségtől, mert a jegyző a jövőendő adminisztrációs

feladatok túlzó ecsetelésével ijesztette el őket.⁴⁷

A jelölésekkel kapcsolatos hibáknál kell még azt megemlíteni, hogy egyes helyeken, elsősorban községekben huzódoztak a nők jelölésétől. Ez volt a helyzet pl. Borszörcsökön. Néhol a fiatalok jelölésétől idegenkedtek, máshol viszont ezt a kérdést helytelenül értelmezve 16-17 éveseket is jelöltek, holott a⁴⁸ korhatár 20 év volt.

Ugyanakkor, mikor rámutatunk ezekre a hibákra, nem szabad elfeledkezni arról, hogy a jelöléseket ne csak ezek, sőt elsősorban nem ezek jellemezték. A jelölések alapján véve helyesen történtek. Zömükben becsületes munkások, parasztok, értelmiségiek kerültek be a tanácsokba. Igaz, hogy ezen jelöltek nem mindegyike váltotta be a hozzáfűzött reményeket, de ebben szerepe volt olyan tényezőknek is, mint a helytelen gazdaságpolitikai és politikai irányvonal, az igazgatási szervek túlsúlyra jutása stb. De szerepe volt annak is, hogy a tanácstagok ilyen jellegű munkában járatlanok, tapasztalatlanok voltak.

Az előkészítési munkák menete során szept. 20-án megalakultak a választási bizottságok, melyek feladata a választások irányítása, a választások törvényességének biztosítása és az eredmények kihirdetése volt. Ezt követte okt. 15-én a szavazatszedő bizottságok létrehozása. Megtörténtek a technikai jellegű előkészítések befejező munkálatai is: tudatosították az ujságon keresztül, hogyan kell szavazni, biztosították a termeket, urnákat stb. Gondoskodás történt arról is, hogy a választókat kultúrőr sor szórakoztassa.

E munkákkal párhuzamosan újságon keresztül, kisgyűléseken /pl. Ajkán közel 30, Várpalotán 7 helyen tartottak kisgyűlést/⁴⁹ népnevelők segítségével folyt a választási agitáció a Népfront jelöltek megválasztásáért. A választási agitációt békeagitációval kapcsolták össze. Választói nagygyűlések zajlottak le Veszprém, Keszthelyen, Pápán, Sümegen, Devecserben stb, melyek egyben békenagygyűlések is voltak.⁵⁰

Üzemi, iskolai és honvéd kulturbrigádok járták a községeket, ahol szívesen fogadták őket.⁵¹ Megyeszerte felajánlások voltak. A megyei újság szeptember-októberi számai szinte kivétel nélkül hirt adnak vállalásokról, versenykihívásokról a tanácsválasztások tiszteletére. A peremartoni Ipari Robbanó Gyár pl. szuperfoszfátból évi tervén felül 880 vagon /80.000 kat. hold műtrágyázásához elég/ adott és a tulórákat 15 százalékkal csökkentette.⁵²

A tömegek várakozással tekintettek a tanácsok felé. Ilyen véleményekről olvashatunk: "...megkönnyítik a dolgozók ügyesbajos dolgainak az elintézését"⁵³, "...azelőtt nem szólhattunk bele, hogy kit választanak meg... Most maga a nép választ."⁵⁴ "Most már mi dolgozó parasztok leszünk a falu életének irányítói!"⁵⁵ Vaszáron sokan csak a tanács megalakulására várnak, hogy régi, elintézetlen, méltányos kéréseikkel a tanácshoz forduljanak.⁵⁶ Ajkán elsősorban a kenyér, zöldség és gyümölcsellátás megjavítását várják a tanácstól⁵⁷ - s lehetne még hosszan sorolni a példákat, melyek a tanács iránti előlegezett bizalom jelei.

Természetesen a pozitív példák felsorakoztatása mellett nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy vannak akik közömbösen néznek a tanácsválasztások elé. Erre utalt⁵⁸ a keszthelyi járási tanács végrehajtó bizottságának ülésén elhangzott felszólalás, mely a községekben helyenként meglévő közömbösség megszüntetésére hívta fel a figyelmet.

Mások, akik a régi közigazgatástól csak rosszat tapasztaltak, bizalmatlanok voltak mindennel szemben, ami a "községházával" kapcsolatos - s a tanácsok hosszú és jó működése szükséges ahhoz, hogy ez a bizalmatlanság feloldódjon. Ezt a bizalmatlanságot akarták elsősorban céljaikra felhasználni az elleneséges erők. Jelentkezett a megyében is az a nézet, hogy a tanácsok létrehozását követően nem lesz szükség közigazgatási tisztviselőkre. Vagy Csabrendeken azt a rémhírt terjesztették, hogy az összeírólapok kitöltése a szavazatok leadásával egyenlő.⁵⁹ Máshelyt a tanácstagjelölteket igyekeztek a tisztség vállalásáról lebeszélni, s volt amikor nem is eredménytelenül.⁶⁰

2. A tanácsválasztások és a tanácsok megalakulása.

A fent vázolt körülmények között érkezett el okt. 22-e, a tanácsválasztások napja. Reggel 7 órakor kezdődött a szavazás. Volt azonban, aki már korábban megjelent a szavazóhelység előtt, hogy ő legyen az első. Felsőörsön pl. az egyik család már³ /4 hétkor megérkezett, Usonakon már félhétkor lehetett találni szavazásra várót a szavazóhelység előtt.⁶¹ Verseny alakult ki azért, hogy hol fejezik be elsőnek a szavazást. 7 óra 20 perc-

kor érkezett a jelentés:Obudavár minden választója leszavazott.Ezt követte 10 perccel mulva Zalaköszvényes,Hetyefő,Bodorfa,Zalameggyes,Megyer és Döbröce.10 órára már 48-ra emelkedett azon községek száma,ahol a szavazást befejezték.A járárok közt a balatonfüredi lett az első,1 órára a járásban mindenki leszavazott.Délután már nemigen lehetett találni olyan helyet,ahol az eredmények 95-98 százalék alatt voltak.

A szavazás eredménye a megyében a következő volt:

választásra jogosult	222 845	
leszavazott	215 932/96,9	százalék/
a Népfrontra szavazott	210 108/97,3	"
a Népfront ellen szavazott	987/0,5	százalék/
érvénytelen szavazat	4 837/2,2	"
		62

A Népfront jelöltjei tehát elsőprő győzelmet arattak.Az országos eredményeknek kb megfelelőek voltak a Veszprém megyei eredmények/országosan a szavazók 97,8 százaléka adta szavazatát a Népfrontra/.⁶³

A választásokat követően a rendelkezéseknek megfelelően okt.26-27-én tartották alakuló üléseiket a községi tanácsok, ahol a vb-eket is megválasztották.Ezek az ülések általában a népfront által javasolt végrehajtó bizottságot választották meg,ez pedig a javasolt elnököt,elnökhelyettest és titkárt.

Természetesen akadtak olyan helyek is,ahol a választás eltért az eredeti javaslattól.239 községi tanácsból 10 helyen választottak a javaslattól eltérően más elnököt,2 helyen más

elnökhelyettest, s 25 vb tagot cseréltek ki.⁶⁴ Ezek a változtatások többségükben helyesek voltak, s a tömegek aktivitásának, a tanácsok iránti érdeklődésének megnyilvánulásai voltak. Csupán néhány helyen⁶⁵ jelentkeztek olyan problémák, hogy személyi ellentétek⁶⁶ illetve az elnöki funkcióra való pályázás miatt klikkek alakultak a vb tagok választásánál, illetve felléptek a javasolt személyek megválasztása ellen.

Ugyancsak a községi tanácsulésekkel kapcsolatosan jelentkeztek olyan problémák, hogy egyes tanácstagok nem akarták elfogadni a megbízatást. Ilyen eset volt pl. Bében, ahol az ellenséges propaganda hatására 15-en nem akarták vállalni a megbízatást.⁶⁶

De a községi tanácsuléseken nem ezek voltak az általános, jellemző jelenségek. Az öröm, a választással való egyetértés szép példáit találhattuk pl. Csajágon, Mezőlakon, ahol a megválasztott vb tagokat a levegőbe emelve éltették a jelenlevők.⁶⁷

A községi tanácsok után okt. 30-31-én mindenhol megalakultak ünnepélyes tanácsuléseken a járási és a városi tanácsok is, nov. 8-án pedig a megyei tanács. A községi tanácsokhoz hasonlóan megválasztották a végrehajtó bizottságokat, azok pedig az elnökséget. Az alakuló tanácsulések ünnepélyes jellegét csak tovább emelték a tömegszervezetek, a különféle intézmények üdvözlő szavai, táviratai.

1950. nov. 8-án, a megyei tanács megalakulásával a tanácsválasztások befejeződtek, az újonnan megválasztott tanácsok megkezdtek 4 éves tevékenységüket.

3. A tanácsrendszer jelentősége. Azonos és eltérő vonásai a
a szovjetektől.

A tanácsrendszer jelentőségének megértéséhez célszerű rövid összehasonlítást tenni közte és a burzsoá állam helyi szervei között. Hogyan történt a Horthy korszak burzsoá államában a választás illetve hogyan választják a tanácsok tagjait?

Az 1929. évi 30. tc. 7. paragrafus 1. bekezdése kimondta, hogy törvényhatósági választójoga annak van, aki országgyűlési képviselők választására jogosult és 6 éve a törvényhatóság területén lakik. Községi választójoga - a 41. paragrafus 1. bek. szerint - annak volt, aki a fentieken túlmenően legalább két éve föld-, ház- vagy általános kereseti adót fizet a községben.

A választójognak a korlátozását az uralkodó osztály tagjai ilyen érvekkel indokolták: "...az önkormányzatban is meg kell őriznünk a magyar intelligenciának azt a szupremációját, melyre...minden nép rászorul."⁶⁸

Annak érdekében, hogy a széles néptömegek bekapcsolódási kísérlete a helyi ügyek intézésébe még kevésbé járjon sikerrel, a választhatóság feltételeit a választójognál is jobban megszorítják. Törvényhatósági taggá választható az, akinek törvényhatósági választójoga van, elmult 30 éves, állami egyenesadót vagy községi adót fizet és tud írni - olvasni. Amennyiben nőről volt szó, akkor követelmény még a középiskolának megfelelő végzettség. Községi képviselőtestületi tagságnál községi

választójoggal kellett rendelkezni ahhoz, hogy választható legyen valaki, s ugyanakkor be kellett tölteni a 30 évet. Nőt községi képviselőtestületi taggá nem lehetett választani.⁶⁹

Ezzel szemben a tanácsokat általános, egyenlő, titkos választójog-alapján választják. Szavazati joga van minden 20 éven felüli állampolgárnak/ezt leszállították 18-ra/, aki szellemileg egészséges, s büntett elkövetése következtében nem vonták meg tőle e jogot. A széleskörű választójog következtében Magyarországon a felnőtt lakosság zöme, kb 6 millió ember rendelkezett szavazati joggal 1950-ben, szemben pl. 1926-al, amikor a lakosság 26,5 százaléka, vagy 1929-el, amikor a lakosság 34,4 százaléka rendelkezett önkormányzati választójoggal.⁷⁰ A választójog egyben választhatóságot is jelentett a tanácsoknál.

A nők teljesen egyenjogúak voltak. Ezt olyan adatok is bizonyítják, mint pl az, hogy az 1950-es tanácsválasztásoknál Veszprém megye tanácsstagjelöltjeiből 4018 nő.⁷¹ Vagy az 1950-es tanácsválasztásokat követően a járási és a városi vb-k 22 tagja/20 százalék/nő. Ebből ketten elnöki, ketten elnökhelyettesi, egy pedig titkári funkciót töltött be.⁷² Ugyanakkor a példa még azt is bizonyítja, hogy az egyenlő jogok ellenére volt még idegenkedés a nők funkcióba állításától, hiszen a 20 százalékos arány a választójoggal rendelkező nők számszerű arányához képest még csekély, s ez sem oszlik meg a járásek és a városok közt egyenletesen. Vagy a pápai és devecseri járási vb tagok közt csak 1-1 nő volt, a járási MNDSZ titkár.⁷³

A nőkkel kapcsolatos nem hibamentes gyakorlat értékelésénél azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a felszabadulás előtti nézetek a nők politikai tevékenységét illetően továbbélnek, hatásukat nem lehet egyik napról a másikra megszüntetni.

Amikor a tanácsrendszerben megvalósuló demokratikus választásokról beszélünk, azt külön hangsúlyozni kell, hogy itt a nép maga közül választja küldötteit. Nem az Eszterházyak, Festetichék, Fiatok, Holitscherek, s a megye más hatalmasságai ülnek benn a helyi szervezetekben. Egyetlen megyei példa is igazolja, hogy korábban kik voltak a helyi szervek tagjai. Pl. az 1935-ös vármegyei közgyűlés tagjai közt 1 paraszt vagy munkás sincs, de van 9 gróf, 3 báró, 28 nemes, 12 főpap, 2 egyéb nagybirtokos, 5 vitéz, 83 ügyvéd és bankár, nagyvállalkozók, kereskedők stb.

Ugyanakkor az 1950-es tanácsválasztások Veszprém megyei tanácstagjelöltjei között 4297 munkás, 7452 dolgozó paraszt van.⁷⁴

A fentiek jelentős tényezői a tanácsrendszer demokratizmusának, de ami a felszabadulás utáni helyi szervezetekhez képest is hatalmas előrelépés a tanácsrendszerben az az, hogy a megválasztott tanácstagok kötelesek beszámolni választóiknak és visszahívhatók. Ez azt jelenti, hogy a választók jogköre nem korlátozódik a választások aktusára, a továbbiakban is szoros kapcsolat van választók és választottak között, s a választók bizalmával visszaélő leváltható. Meg kell azonban azt is mondani, hogy a visszahívás kérdése még nem eléggé kidolgozott gyakorlati megvalósulási eseteit illetően

A fentiek ellenére a visszahívási jog óriási előrelépést jelent az olyan burzsoá elvvel szemben, mint amit pl a brenni alaptörvény így fogalmaz meg: "...az egész nép képviselői, akiket nem kötnék megbízatások és akik csak saját lelkiismeretüknek vannak alárendelve."
/kiemelés tőlem: B. Bné/ ⁷⁵

Az önkormányzati testületi szervek tanácskozó testületek voltak, az üléseken kívül nem foglalkoztak még a felszabadulást követően sem a dolgozók ügyes-bajos problémáival. Ez a hivatali apparátus feladata volt. A tanácsrendszerben a dolgozók problémáival való foglalkozásnak olyan eszközei is vannak, mint a beszámolók, kisgyűlések, fogadónapok tartása. De lényegében a dolgozók javaslataival, bejelentéseivel foglalkoznak az egyes tanácsi bizottságok is.

Kétségtől kívül komoly jelentősége a tanácsoknak az, hogy a közigazgatás korábbi szétagoltságot megszüntette. Megszüntette az államhatalom helyi és központi szervei közötti kettősséget. A tanácsokra épülnek fel az államhatalom felsőbb szervei. A tanácsok révén valósítható meg a helyi és a társadalmi érdek összehangolása, szüntethető meg a szüklátó körű helyi elzárkózás politikája. A tanácsok feladata a helyi ügyek intézése, s ezen túlmenően saját területükön az országos ügyek intézése is. A kettőség megszüntetése lehetővé tett a megyei szinten működő több mint 40féle szerv egységesítését. Ulyan szervek hatáskörét vették át az önkormányzati szervek mellett, mint a pénzügyigazgatóság, mezőgazdasági igazgatóság, szociális felügyelőség, népművelési igazgatóság, államépítészeti hivatal stb. Ez lehetővé tette

a párhuzamos, sokszor ellentétes utasítások kiküszöbölését, az irányító tevékenység jó koordinálását. Nem mondanak ennek ellent olyan tények sem, hogy párhuzamos intézkedésekkel stb még a tanácsok létrehozását követően is találkozunk.

A proletárdiktatúrában a törvényhozó hatalomnak van alárendelve a végrehajtó hatalom. A tanácsrendszerben a törvényhozó hatalmat a tanácsülés jelenti. Helyi parlamenthez hasonlítható, melynek rendeletalkotási joga van - természetesen ezek a rendeletek nem mondhatnak ellent felsőbb szervek által hozott rendeleteknek, törvényeknek.

A végrehajtó szerveket a törvényhozó szervek hozzák létre saját kebelükből. A tanácsok végrehajtó bizottságait is a tanácsülés választja a tanácstagok köréből. A végrehajtó bizottság munkáját a kinevezett tisztviselők közül álló szakigazgatás segítségével végzi. Munkájáról köteles számot adni a felettes végrehajtó szerv mellett az őt megválasztó tanácsülésnek. Munkájának általános irányvonalát a tanácsülések határozatai kell, hogy megszabják. A nem megfelelő végrehajtó bizottsági tagokat a tanácsülés visszahívhatja.

A tanácsülések jogköre lehetővé teszi tehát, hogy a nép által demokratikusan választott, a választókkal állandóan kapcsolatot tartó tanácstagok testülete legyen a legfőbb szerv helyileg. A tanácstagok a hatalmi feladatok gyakorlásán túlmenően résztvesznek a végrehajtásban és a végrehajtás ellenőrzésében is. E munkájuk során szoros kapcsolatot tartanak fenn

a tömegekkel, igyekeznek minél szélesebb tömegeket bevonni az államhatalom közvetlen gyakorlásába. A tanácsrendszer egyik leglényegesebb, legjelentősebb vonása éppen az, hogy olyan keretet jelent, ami széleskörű bekapcsolódási lehetőséget teremt a dolgozó tömegek számára az állami ügyek intézésébe. A tömegek bevonását jelenti az a tény is, hogy a tanácstagok a népet magá jelentik, hogy leglényegesebb feladatuk a dolgozók véleményének, javaslatainak, panaszainak állandó figyelemmel kísérése, a dolgozók bevonása /mint aktívák/ a különféle bizottsági munkákba stb.

A tömegkapcsolatok kiépítése nem megy egyik napról a másikra. Lenin ezzel kapcsolatosan a következőkre hívta fel a figyelmet: "Az állam, mely évszázadokon át a nép elnyomásának és kifosztásának szerve volt, örököül hagyta ránk a tömegek óriási gyűlöletét és bizalmatlanságát mindennel szemben, ami állami. Ennek leküzdése nagyon nehéz feladat s csak a Szovjet-hatalom képes rá, de attól is huzamos időt és rendkívüli állhatatosságot követel." ⁷⁶

Ugyanakkor a tömegkapcsolatok kiépítése, egyre szélesebb tömegek bevonása az állami ügyek intézésébe elengedhetetlen feladata a szocialista államnak, s elengedhetetlen feltétele az állam elhalásának, a társadalmi öngazgatás megteremtésének.

A tömegkapcsolatok megteremtése, az államszervezet feudális széttagoltságának megszüntetése megteremti annak lehetőségét is, hogy a tanácsok mint az egységes államhatalom helyi szervei minél tökéletesebben oldják meg gazdasági, politikai

kulturális feladataikat. Nem szabad azonban arról elfeledkezni, hogy a tanácsok fiatal szervek, épp ezért nem szabad tőlük azonnal túl sokat követelni. Különösen fontos, hogy e szempontot ne tévesszük szem elől a tanácsok első periódusának/1950-54/ vizsgálatánál. Mielőtt a Veszprém megyei tanácsok működését 1950-54-ben megvizsgálnánk, egy kérdést még érinteni kell, s ez a magyarországi tanácsrendszer és a szovjetek viszonyának a kérdése.

Mind a magyarországi tanácsrendszer, mind a szovjetek lényege azonos: a szocialista állam szervei. "Bármennyire különfélék a szocializmus építésének időszakában az új, népi államhatalom formái, egy a lényegük, a proletárdiktatura..."⁷⁷ Épp ebből adódóan igen sok hasonló vonás található a szovjetek és tanácsaink között. Ilyen, lényegét érintő hasonlóságok: a törvényhozó hatalomnak alá van rendelve a végrehajtó hatalom, a tanácstagok illetve a szovjetek tagjai kötelesek beszámolni választóiknak és visszahívhatók, lényeges közös vonásuk a tömegszervezeti jelleg stb. A hasonlóságok ellenére azonban tanácsaink nem azonosak a szovjetekkel, a proletárdiktatura más-más formáit jelentik.

Mik azok a leglényegesebb vonások, melyekben a két forma eltér egymástól? Az első ilyen lényeges eltérés: egészen más történelmi viszonyok közt alakultak ki. A szovjetek a l u l r ó l , népi kezdeményezéssel létrehozott forradalmi harci szervezetek voltak, melyek fegyveres felkeléssel jutottak hatalomra. Fejlődési körülményeikre rányomta bélyegét, hogy működése kezdetén több éves polgárháborúval és intervencióval kellett megküzdenie. Az itt elért győzelmet követően is egyetlen ország volt, ahol a szocializmust építették, s ez a különböző gazdasági, politikai,

társadalmi feladatok megoldását a nagyfokú feudális elmaradottság mellett csak tovább nehezítette.

Ugyanakkor Magyarországon nem fegyveres, hanem viszonylag békés úton történt a proletárhatalom győzelme. Az államgépezet szétzúzása fokozatosan történt, s ezt a folyamatot zárta le 1950-ben a tanácsrendszer f e l ü l r ő l való megteremtése. Az ellenforradalmi intervenciót és polgárháborút a szovjet csapatok jelenléte kilátástalanná tette. Államunknak nagy segítséget jelentett, hogy nem egyedüli országgént építette a szocializmust.

A viszonylag békés fejlődés következtében a magyarországi tanácsrendszernek két lényeges sajátossága alakult ki. Egyrészt a tanácsok mellett létezik a parlament. Ez a parlament azonban tartalmát tekintve különbözik a burzsoá parlamentektől. Nem "fecsegő testület", hanem olyan legfőbb hatalmi szerv, mely rendelkezik a végrehajtó hatalom irányítási jogával. A másik sajátosság: a magyarországi történelmi körülmények következtében a tanácsok mellett létezik egy másik szerv is, a Népfront.⁷⁸

IV.

A tanácsrendszer államhatalmi és tömegszervezeti jellege.

A szocialista államra jellemző egyik alapelv: a törvényhozó és végrehajtó hatalom szoros kapcsolata. E viszonyban a végrehajtó hatalom alá van rendelve a törvényhozó hatalomnak. Ez az alapelv nemcsak a központi szerveket illetően, hanem az állam helyi szerveire, a tanácsokra is érvényes. Az államhatalmi oldal megtestesítője a tanácsülés, az államigazgatási oldalé pedig a vb a szakigazgatással. Természetesen ez a szétválasztás nem lehet merev, mert a gyakorlatban sem jelentkezik ilyen élesen. A vb az egyes tanácsülések közben gyakorolhat hatalmi funkciót is, s egyes esetekben hasznos lehet az is, ha szorosabban véve az igazgatáshoz tartozó kérdéseket megvitat a tanácsülés. Itt csupán a helyes arányok megtalálása a fontos, nehogy pl. a tanácsülés igazgatási részproblémákat tárgyalgató szervvé váljon, mely nem tudja tulajdonképeni szerepét, feladatát betölteni, illetve a vb átvegye a tanácsülés szerepét. A továbbiakban a tanácsok államhatalmi jellegét tesszük vizsgálat tárgyává.

A tanácsok államhatalmi jellegének a tárgyalását azonban nem helyes elválasztani tömegszervezeti jellegének vizsgálatától. A kettő között szoros kapcsolat, kölcsönhatás van. A tanácsok hatalmi ténykedésének eredményessége nagyrészt attól függ, hogy mennyire sikerül széles tömegeket bevonni a feladatok-

tok megoldásába. Ugyanakkor viszont a tömegek bevonására annál nagyobb a lehetőség, minél inkább látják azt, hogy a tanácsok valóban a helyi hatalmi szervek, hogy a tanácsok eleget tudnak tenni és eleget is tesznek a hatalmi funkcióból rájuk háruló feladatoknak.

1. A tanácsülés szerepe és munkája.

A tanácsok államhatalmi és tömegszervezeti jellegének kibontakoztatása szempontjából óriási jelentősége van a tanácsülésnek. Mennyiben tudtak e feladatnak megfelelni Veszprém megyében 1950-54-ben a tanácsok? A válaszádnál az I. tanács törvény idevonatkozó rendelkezéseiből kell kiindulnunk. A törvény értelmében a tanácsokat a Minisztertanács alá rendelték. A törvénnyel együtt ismertetett 143/1950. V. 18. M. T. sz. rendelet ezt a jogkört átruházta a Belügyminisztériumra. Nézetünk szerint a kérdés elemzésénél nem az az oldal tarthat érdeklődésre számot, hogy "elvi hiba" vagy "átmeneti-közvetítő" megoldás eredményeképpen történt-e ez így. A kérdés felvetését az teszi szükségessé, hogy ez a kétségtől hibás intézkedés a gyakorlatban egy sor további hiba jelentkezéséhez járult hozzá. Az viszont hangsúlyozandó, hogy e z i s h o z z á - j á r u l t, de nem egyedül ez. Hasonló irányba hatottak a tanács törvény egyéb cikkelyei is. Így a 30. paragrafus 1. bek. a tanácsülések közti időre teljes hatalmi jogkörrel ruházta fel a vb-t. A tanács nevében hozhatott rendeleteket, bár ezeket a tanácsülésnek be kellett mutatnia - azt viszont nem

szabta meg a törvény, hogy melyik tanácsülésen kell a rendeletet bemutatni, tehát még csak arra sem kötelezte a vb-t, hogy a rendelet meghozatalát követő tanácsülésen azt be kell mutatnia.

Ezek, a nézetünk szerint helytelen rendelkezések nagyon elősegítették, hogy a hatalmi és igazgatási oldal közti helyes viszony a tanácsoknál elmosódott, helyenként súlyosan eltorzult. A tanácsülések nem tudták azt a szerepet betölteni, ami szükséges lett volna. Ezt a központi gazdaságpolitikában, politikában egyre erősebben jelentkező baloldali torzulások is táplálták.

Abban, hogy egy-egy tanácsülés mennyiben tud feladatának megfelelni, mennyiben jelent tömegmozgósító erőt, nagy szerepe van annak is, hogy milyen alapos előkészítő munka előzte meg. Ha ilyen szempontból vesszük vizsgálat alá a Veszprém megyei tanácsokra vonatkozó anyagokat, érdekes dolgot tapasztalunk. A tanácsok megalakulásától kezdve hangsúlyozták a tanácsülések jó előkészítésének fontosságát. A még tapasztalatlan községi tanácsai vezetőket a járási ~~in~~ instruktori rendszer, a járási vezetőket a megyei instruktori rendszer révén kívánják segíteni. A tanácsok alakuló ülését követő sümegi járási vb ülésen a vb tagok felosztják egymás közt a községek ⁸⁰instuálási feladatait. A megyei tanács végrehajtó bizottsága is hozott olyan értelmű határozatot a községi tanácsüléseknél tartott napirendi pontnál, hogy az ~~instru~~málást nagy gonddal kell végezni, s lehetőleg egy-egy helyre mindig ugyanaz a megyei, illetve járási instruk-

81
tor menjen ki. A tapolcai járási tanács vb határozata is arról szólt, hogy a járási vezetők minden segítséget adjanak meg a községi vezetőknek, hogy a tanácsülések a tanács-
tagok megjelenését, aktivitását, a tanácsülés eredményességét tekintve 100 százalékosak legyenek.⁸² De lehetne még példákat hosszan felsorolni.

Ez így első pillanatra igen helyes, teljes egészében a célnak megfelelő intézkedésnek tűnik. Az elvileg helyes állásfoglalás a községi tanácsülések messzemenő segítségét illetően a gyakorlatban nem hibátlanul valósult meg. A jelentkező problémák egyikét a tanácsi vezetők is hamar felismerik. A községi tanácsok instruálására kiküldött aktivákat nem válogatják ki elég gondosan, feladataikra nem oktatják ki őket ..." állapította meg a megyei tanács végrehajtó bizottságának 1951. máj. 29-i ülése. S valóban a községi tanácsülések előkészítését segítő instruktorok munkája sok esetben nem volt kielégítő. Nagyon gyakori volt az az eset, hogy 1-2 órával a tanácsülés előtt vagy éppen a tanácsülésre⁸³ érkeztek ki a községbe. Így az előkészítési munkában nem tudtak segítséget nyújtani. Előfordult, hogy a járási instruktor időben kiérkezett pl. az 1950. dec. végén tartott községi tanácsülésre Nagygyimótra. Meg is állapította a felkészületlenséget, de nem adott segítséget arra hivatkozva, hogy utasítása szerint neki nem segíteni, hanem ellenőrizni kell.⁸⁴ De nem ritkán olyan instruktor ment ki egy-egy községbe, aki még soha tanácsülésen nem vett részt, s akinek a szubjektív segítő szándéka nem vonható kétségbe, de mivel az itt ráháruló feladatokról nem beszélgettek el vele, objektíve se-

gitséget adni sem az előkészítésnél, sem a tanácsülésen
nem tudott.⁸⁵ Nem helyeselhető viszont a segítségadásnak
az a formája sem - amivel szintén találkozhatunk - ,
hogy az instruktor készíti el a beszámolót a helyi vb
munkájáról a tanácsülésre.⁸⁶ Ez olyan segítséget jelentett,
mely önállótlanúságra szoktatta a községi vb elnököt, sőt
lazaságot, nemtörődömséget is válthatott ki belőle annak
tudata, hogy majd helyette megoldják legrosszabb esetben
mások a feladatokat.

Nézetünk szerint azonban legalább ennyire komoly prob-
lémát jelentett az, hogy az instruktor a tanácsülésen nem-
egyszer átvette a vezető, irányító szerepet⁸⁷ , ténykedésé-
vel általa meghatározott irányba terelte a tanácsülés me-
netét.⁸⁸ Itt tulajdonképpen annak a koncepciónak a tovább-
vitelével találkozhatunk, melynek alapján - bár átmeneti
jelleggel - a tanácsokat felső szinten igazgatási szerv-
nek rendelték alá. E koncepciónak megfelelően pl az instruk-
torok révén a járási tanács vb vagy gyakran a szakigazgatás
irányítja az alsóbb szintű községi tanácsülés munkáját ,
pedig a törvény értelmében a községi tanácsülés csak a
járási tanácsülésnek alárendelt szerv. A felsőbb tanácsi
igazgatási szervnek az alsóbb tanácsi hatalmi szerv irá-
nyában jelentkező irányító, ellenőrző tevékenysége azonban
természetszerűleg nemcsak az instruktori rendszeren ke-
resztül jelentkezett. A hatalmi és igazgatási szervek köz-
ti helytelen viszony , az igazgatási oldal túlsúlyra jutá-
sa jelentkezett abban is pl. hogy a határozatokat többször

a tanácsülés után szövegezték, hogy a napirendi pontok tárgyalása sokszor formális volt, nem jelentett elvi irányítást a vb számára. Egyáltalában az, hogy a tanács-⁸⁹ülések reprezentatív ülésekké váltak. A fentieket segítették még olyan tényezők is, hogy a tanácsülés elnöke a vb elnöke volt, s ez bizonyos befolyásolási lehetőséget adott az ülésre a végrehajtó hatalom számára. Ebből a szempontból Veszprém megyében már 1952-ben megindult egy egészséges törekvés: különösen megyei szinten, de más tanácsüléseken is egyre gyakrabban elnököt választanak a tanácsülés levezetésére.

Visszatérve előző kérdésünkre, a tanácsülésekkel kapcsolatos instruálás az egyes problémák ellenére is helyes volt. A községi tanácsi vezetők nagy része közigazgatási tapasztalattal nem rendelkezett, s a hibák nem magából az instruálási rendszerből szükségszerűen fakadóak voltak. Ezt bizonyítják az instruálással kapcsolatos pozitív példák. Jónéhány községben az instruktor munkája is sokat segített abban, hogy a tanácsülések eredményesebbek legyenek.⁹⁰ A hibák az instruktori rendszer helytelen értelmezéséből, illetve sokszor formális kezeléséből fakadtak.

A tanácsülések előkészítő munkálatainál igen lényeges, hogy az egyes napirendi pontoknál a beszámolók, s egyáltalán a napirendi pontok témái megfelelőek, az érdeklődést felkeltőek legyenek, s a tanácstagok felkészülve jelenjenek meg a tanácsüléseken.

Nézzük először a beszámolók kérdését. Itt is sok probléma jelentkezett. Az egyes beszámolók elkészítéséhez a községi tanácsi vezetők központilag elkészített szempontokat kaptak. Sok helyen előfordult, hogy az elnök vagy a titkár ezeket az irányelveket olvasta fel beszámolóként. Máshol a beszámolók az utolsó nap, szinte a tanácsülés előtti percekben készültek el.⁹¹ A legtöbb helyen nem tárgyalták meg előzőleg vb ülésen,⁹² tehát gyakorlatilag a vb egy vagy két tagjának, s nem a vb-nek a beszámolóját jelentette, s esesett attól a lehetőségtől, hogy sok értékes szemponttal, észrevétellel gazdagítsák a vb tagjai. Pedig különösen az apparátushoz nem tartozó vb tagok, állandó bizottsági elnökök, aktívabb tanácstagok bevonásával készített beszámolók sokkal élénkebb vitát, a napirendi pontokban szereplő kérdések különböző oldalainak jobb megvilágítását tették volna lehetővé. Ezt felismerve a 115-1/1953. II. 4. BM. sz. rendelet leszögezi, hogy a beszámolók és határozati javaslatok készítésébe az érdekelt állandó bizottságokat is vonják be. A beszámolók utolsó percben való elkészítése a tanácstagoknak a vitára való jó felkészülését is akadályozta. Pl. az 1950. dec. végi községi tanácsülésre a beszámolót sok helyen a tanácsülés megkezdése előtt 1 órával kezdte az elnök és a titkár összeállítani.⁹³ Nézetünk szerint ~~fa~~ feltétlenül helyes, ha a tanácstagok községi szinten is legalább a határozati javaslatok szövegét megkapják egy-két nappal a tanácsülés előtt.

A tanácsülések sikere szempontjából fontos az is, hogy az elnök helyesen vezesse le az ülést. Ez azt jelenti, hogy

az egyes napirendi pontok vitáinak vezetését tudja kézben tartani. S itt ismét az elnökök közigazgatási járatlanságára kell hivatkoznunk. Különösen eleinte több helyen találkozni gyenge elnöklés miatt félresikerült tanácsülésekkel, ahol nem lehetett egy-egy felszólalást érteni, mert egymás szavába vágó, egymást túlkiabáló csoportok alakultak ki, s a hozzászólások is sokszor nem a megvitatandó kérdéshez történtek.⁹⁴

Az előkészítési munkálatoknál - bár megközelítőleg sem döntő -, de lényeges néhány technikai jellegű intézkedés is, pl a terem kitakarítása, befűtése, feldiszítése, legalább a tanácstagoknak ülőhely biztosítása stb. Nem ritkán viszont ezek megoldása sem történt meg.⁹⁵

Nem segítette a tanácsülések eredményességét, a jó előkészítő munkát a felsőbb szervek részéről sokszor az utolsó percben kiadott kapkodó intézkedés sem. Pl az 1950. dec. második felében tartandó tanácsülések időpontját a keszthelyi járási tanács dec. 6-án közölte a községi tanácsokkal. Az időpont dec. 18-19 volt. December 16-án keltezett rendelkezésében a Belügyminisztérium új időpontot jelölt meg, mégpedig december 27-30-át. Ezt a keszthelyi tanács /de a többi járási tanács is/ távmondattal is csak a tanács-⁹⁶ ülések napján tudta továbbítani a községi tanácsoknak.

Hasonló, vagy talán még ennél is helytelenebb szervezésre utal, hogy a járási tanácsülések előtt való nap d. u. 3/4 5 órakor közölték, hogy a járási tanácsüléseket más időpontban kell megtartani megyei nagyaktiva miatt. Ekkor

viszont már nem volt idő a tanácstagok ~~kk~~ értesítésére,
azok tehát másnap beutaztak a járási székhelyre.⁹⁷

Ami a tanácstagoknak a tanácsüléseken való megjelenését illeti, itt volt a legtöbb probléma. S ez a kezdeti induláshoz képest visszaesést jelentett. Az első tanácsüléseken ugyanis általában nagy az érdeklődés, s jó a hangulat. Az alakuló tanácsüléseken a tanácstagok megjelenése jó volt, a lakosság köréből is többen felszólaltak, pl. Sümegen 25-en, Keszthelyen 20-an, s támogatásukról biztosították a tanácsokat. Sőt Sümegen az egyik idős dolgozó⁹⁸ paraszt verset írt az alakuló ülésre. A lelkesedés, a tanács mindenben való támogatása volt jellemző a legtöbb helyen az 1950. dec. elején tartott községi tanácsülésekre is. A tapolcai és a sümegi járásokban 90 százalékos volt a megjelenés. Sok helyen felajánlások születtek, bizottságokat⁹⁹ alakítottak különféle feladatok elvégzésére, pl. Jásdon 8 tagú bizottságot alakítottak, akik felkeresték a hátrálékos gazdákat, hogy felvilágosító munkával elérjék a C-beadás teljesítését is.

Az 1950. dec. végi községi tanácsüléseken a hozzászólásokban sok konkrét, jó javaslat hangzott el. Csabrendeken pl. a nagytárkánypusztai iskola nagyobbítására ajánlottak fel társadalmi munkát, Gyepükajánon a kultúrház építéséhez. Mihályfán az ifjúság jobb összefogása érdekében a kultúrházban rendszeres előadások indításáról¹⁰⁰ tárgyaltak, s lehetne sorolni még a példákat. A későbbiek során viszont az egyik legnagyobb szervezői munkát

igényelte, hogy a tanácsstagok határozatképes számban megjelenjenek. S minden szervezői tevékenység ellenére sem alakult kedvezően a megjelenési százalék a tanácsüléseken. Néhány példát erre: 1950. dec. elején községi tanácsülések vannak. Ezeken a megjelenés megyei átlaga 80-85 százalék, ami nem rossz eredmény. 3/4 év múlva, az 1951. szeptemberi tanácsüléseken 70-75 százalékos a megjelenés, és 14 helyen első összehívásra határozatképtelen a tanácsülés.¹⁰¹ Az október 21-i, 1 éves évfordulót ünneplő tanácsüléseken sem jobb a helyzet: a keszthelyi járásban 9, a balatonfürediben 4, a zirci járásban 3 tanácsülés határozatképtelen az első alkalommal, s a megjelenés sem az egy évvel korábbi. Megjelenés szempontjából a legjobb volt a helyzet a pápai járásban, ahol a tanácsstagok 86 százaléka, a leggyengébb a zirci járásban, ahol a tanácsstagok 55 százaléka jelent csak meg.¹⁰²

Nem hoztak különösebb javulást a novemberi tanácsülések sem. 17 községben kellett későbbi időpontra halasztani határozatképtelenség miatt az ülést.¹⁰³ Ehhez javulást jelentettek az 1951. dec.-i községi tanácsülések, ahol 8356 tagból 6517, tehát 78 százalék résztvett az üléseken, s egyetlen helyen kellett csak új időpontban összehívni a tanácsülést.¹⁰⁴ A további községi tanácsülések látogatottsága ettől nem tért el különösebben /kivétel az 1954. júniusi községi tanácsülések látogatottsága, ahol igen magas a határozatképtelenségért elhalasztott ülések száma/.

105

Községi tanácsülések:

	Megjelent tanács- tagok szá- ma százalé- ban:	Határozatképtelen- ségért elhalasztott ülések száma:
1952. január	74,5százalék	3
1953. május	80 "	5
1953. szeptember	76 "	4
1953. december	80 "	1
1954. június	70,8 "	22
1954. szeptember	70 "	6

Ami a látogatottságot illeti a városi, a járási és a megyei tanácsüléseknél még rosszabb a helyzet.

106

Városi és járási tanácsülések:

A megjelent tanácsstagok száma százaléokban:

	Városi tanács- ülésen:	Járási tanács- ülésen:
1952. január	58 százalék	64,8 százalék
1953. szeptember	58 "	59 "
1954. július	53 "	59 "
1954. szeptember	51 "	58 "

Különösen rossz a helyzet a megyei tanácsüléseken. Az 1952. január 30-ra összehívott tanácsülésen a tagoknak mindössze 39,5 százaléka jelent meg. Késérően állapította meg az 1952. ápr. 28-i megyei tanácsülés beszámolója, hogy országos viszonylatban egyedülálló rossz példát produkált a megyei tanácsülés, mert az első negyedévben határozatképtelenség miatt újra össze kellett hívni. Az 1952. júl. 26-i ülésen 49,9 százalékos volt a megjelenés, az ülést tehát ismét el kellett halasztani határozatképtelenség miatt. Különösebb javulás a későbbiekben sem tapasztalható. 1954. febr. 13-ra már harmadszor hívták össze a szokásos negyedévi tanácsülést, s az ismét csak határozatképtelen volt. ¹⁰⁷ Az 1954. júniusi tanácsülés is éppen csak határozatképes, a tanácstagok 52 százaléka jelent meg. ¹⁰⁸

A nem megfelelő megjelenésben számos tényezőnek van szerepe. Pl annak, hogy a felsőbb szervek részéről a tanácsülések idejének beütemzése mechanikusan történt. Badacsonytördemicen pl d.u. 5 órára, amikor a tanácstagok jelentős része este 9 óráig műszakon van. ¹⁰⁹

Volt ahol a munkahely akadályozta a dolgozókat tanácstagi kötelezettségeik teljesítésében. Pl az eplényi és a dudari bányauzem csak akkor engedte el a tanácstag dolgozóit a tanácsülésre, ha helyettes beállításáról gondoskodtak. ¹¹⁰

A járási és a megyei tanácsüléseknél feltétlenül rontotta a látogatottságot, hogy a tanácstagok jelentős része nem lakott helyben. Kétségtelenül befolyásolta viszont az is, hogy a tanácstagok közt voltak olyanok is, akik nem érez-

ték e megtisztelő megbízatásból rájuk háruló kötelezettségeket. A legdöntőbb tényező azonban véleményünk szerint a napirendek kérdése volt. Egy-egy tanácsülésen sok napirendi pontot érdemlegesen nem lehet megtárgyalni. Ugyanakkor a Belügyminisztérium átlag 2, sőt néha 3 témát megadott a tanácsülésekre. Ezek tárgyalása kötelező volt. Zömmel a begyűjtés, az aktuális mezőgazdasági munkák illetve az adózás kérdéseivel foglalkoztak. Jellemző, hogy a központi utasítások még az olyan napirendi pontoknál is, mint a "Beszámoló a vb munkájáról" szempontként elsősorban a begyűjtés, adófizetés, aktuális mezőgazdasági munkák állása kérdéseket jelölték meg.

A fenti napirendek a lakosság többségének körében nem váltottak ki kellő érdeklődést. Sőt az a törekvés, hogy a tanácsüléseken minél több vállalat és versenykivívás¹¹¹ szülessen a begyűjtéssel kapcsolatosan, a paraszti tanácstagok körében nemegyszer olyan véleményt¹¹² váltott ki, hogy célszerűbb a tanácsülésekre nem elmenni. A begyűjtéssel kapcsolatos helytelen politika kedvezett az ellenséges erőknek. Olyan rémhíreket röppentettek fel pl. hogy általános rekvirálás lesz, s ezt a tanácstagoknak kell elvégezni. Máshol azt terjesztették, hogy a tanácsülésen meg fogják alakítani a tszcs-t stb.¹¹³ Az ilyen rémhíreket követően visszaesés jelentkezett a tanácsülések látogatottságában az előzőkhöz képest is.

A központilag előírt sok napirendi pont, s a kérdésben jelentkező hatásköri problémák azt eredményezték,

hogy a községek lakosságát közvetlenül érintő, érdeklődésüket elsősorban felkeltő kérdéseket ritkán tűzték napirendre, s az ilyen irányú javaslatok elintézése is sokszor megakadt a tanácsok hatásköri problémáin, szűk jogkörükön. A hatásköri problémák károsan éreztették hatásukat a munkások és a tanácsok kapcsolatánál is. A tanácsok korlátozott jogkörük következtében jogos szociális igényeket is csak gyengén tudtak kielégíteni. Ez viszont azt eredményezte, hogy a munkások sokszor a tanácsot okolták olyan igények kielégítetlenségéért is, mely a tanácsokon kívülálló tényezőktől függött. Az eredménye ennek viszont az volt, hogy a munkások közül sokan nem látták a tanácsi munka fontosságát.¹¹⁴ Általában a kezdeti várakozások ellenére egyre többen hivatali szervezetet kezdtek látni a tanácsokban.¹¹⁵ S ez a vélemény vissza is hatott a tanácsok munkájára. A tömegek visszahuzódása erősítette a bürokratikus vonásokat, gyengítette a tanácsok államhatalmi és tömegszervezeti jellegét.

Az a helytelen álláspont, mely a tanácsülés egyik alapvető feladatának a begyűjtési munka segítségét tartotta, a kommunális feladatokat pedig elhanyagolta, abban is tükröződött, ahogy az értékelő jelentések irtak e kérdésről 1950-52-ben. Azokat a tanácsüléseket tartották csak pozitívnak, ahol begyűjtéssel vagy időszakos mezőgazdasági munkák elvégzésével kapcsolatos verseny vagy felajánlás volt. A versenykihívások, felajánlások aprólékos, részletekbemenő felsorolása is megtalálható e jelenté-

sekben, ugyanakkor közérdekű javaslatról, helyi problémák megoldásáról nemigen szólnak. Ilyen jellegű kérdésekkel gyakrabban csak 1952-től találkozunk. Ezzel párhuzamosan a vállalatok, versenykihívások száma csökkenni kezd az egészséges szint felé. Ugyanakkor 1953. második felétől a fokozatosan előtérbe kerülő jobboldali elhajlás következtében a vállalatok és versenykihívások olyan nagyfokú visszaesése következik be, ami az ezen a területen korábban jelentkező hibákhoz hasonlóan súlyos, ellenkező előjelű hiba. Amennyire helytelen a vállalatok, versenykihívások előre történő "alapos megszervezése", ugyanakkor teljesítésük ellenőrzésének elhanyagolása, ugyanannyira helytelen e vállalatokban rejlő pozitívumok, mozgósító erő lebecsülése. S mindkét hibás álláspont hatását tekintve azonos: az egészséges kezdeményező szellem elfojtását eredményezi.

Központi és helyi vezetők részéről egyaránt korán lépések történtek annak érdekében, hogy a tanácsulések látogatottságát emeljék, hogy a tanácsulések elfoglalják az őket megillető helyet, kiérdemeljék a dolgozók bizalmát. Ez nem volt könnyű feladat, tudatosító, felvilágosító munka volt szükséges ennek érdekében, s az alapvető: a tanácsok munkájának a megjavítása. Ezt a felismerést tükrözte az 1951. márc. 31-i megyei tanácsulésen tartott beszámoló azon kitétele, hogy a tanácstagokat jobban be kell vonni a munkába, mert csak a széles tömegek alkotó kezdeményezésének szabad kibontakozásá-

val válhatnak a tanácsok hivatali szervezetből tömegszervezetté. S bár ez a helyes elv a gyakorlatban a politikai torzulások miatt nem került következetes megvalósításra, mégis lassan megindult egy helyes fejlődési folyamat. Ennek eredményeképpen a helyi problémák kezdetben szorványosan jelentkező felvetése egyre gyakoribbá vált. Az 1951. decemberi tanácsülések legtöbbször már felvetettek ilyen problémákat. Pl az állattenyésztés fejlődését akadályozó tényezők közt felvetették, hogy a tenyészállatok átvétele nem történik határidőre. De ugyanezek a tanácsüléseken vetettek fel egészen más jellegű problémákat is, pl Farkasgyepűn a kulturház rendbehozatalának szükségességét, s rögtön társadalmi munkát is ajánlottak fel hozzá. ¹¹⁷

A hozzászólások 1952-ben tovább fejlődtek ebbe az irányba, bár kezdetben még inkább több a panasz, mint a javaslat. Jó ivóvizű kutak fúrása, a kenyérellátás megjavítása, közvilágítás, kultúrotthon, fásítás, utak javítása a leggyakrabban szereplő problémák közé tartoznak. Egyre inkább nő az érdeklődés a további helyi fejlődést tartalmazó tervek iránt. A várapalotai városi tanácsülésen hiányolják is, hogy a vb nem ismeri a városk távlati fejlesztési tervét. ¹¹⁸ Nőtt a további fejlődés érdekében tett javaslatok száma is. A legnagyobb a községi tanácsüléseknél a javulás. A számok is azt mutatják, hogy a községek dolgozói egyre inkább a községek gazdáinak érzik magukat. E fejlődésen belül azonban vannak visszaesések is.

119

A hozzászólások alakulása:

	Községi			Járási			Városi			Megyei		
	Hozzá- szólá- sok száma:	Ebből vál-ja- la-vas- lás:lat:		Hozzá- szólá- sok száma:	Ebből vál-ja- la-vas- lás:lat:		Hozzá- szólá- sok száma:	Ebből vál-ja- la-vas- lás:lat:		Hoz- zá- szó- lás:lat:	Ebből: vál-ja- la-vas- lás:lat:	
1953. máj.	1457	754 278	-	-	-	-	-	-	-	8	1	1
1953. szept.	1526	231 413	95	8	19	86	1	18	-	-	-	-
1954. szept.	1777	150 416	89	7	20	55	-	22	9	-	-	8

A hiányosságok abból adódtak, hogy még ebben az időben sem foglalkoztak a legtöbb tanácsülésen kellő súllyal a helyi problémákkal. A fejlődés azonban világosan felfelé mutatott. Ennek a helyes elvnek a felismerése tükröződött a 115-1/1953. II. 4. BM. sz. rendeletben, mely előírta, hogy a begyűjtéssel és az aktuális mezőgazdasági kérdésekkel foglalkozó napirendi pontok mellett más gazdasági szervező, kulturális nevelő feladatokkal is foglalkozni kell, s lehetőleg minden ülésen szerepeljenek községpolitikai kérdések is.

A hozzászólások, ezen belül a javaslatok számának lassú növekvése mellett az egészséges irányba történő fejlődés más jeleivel is találkozhatunk. Jobban bírálják már a vb munkáját, mint korábban. Pl Somlójenőn felvetették, hogy nem

történt meg az utak, hidak javítása, pedig erre ígéretet tett előző tanácsüléseken többször a vb. Sümegprágán a vizellátás megoldatlanságáért bíralták a vb-t.¹²⁰ Az ilyen bírálatok nyomán került a korábbiaknál fokozottabban előtérbe az a követelmény, hogy a vb a tanácsüléseken számoljon be az előző tanácsülés határozatainak végrehajtásáról, másrészt az a feladat, hogy a tanácsülések határozatait a tanácstagok kisgyűléseken ismertessék a lakossággal.¹²¹

Ez jelentős volt a tanácsdemokrácia szélesítése szempontjából. Egyrészt a vb-nek a tanácsülés általi jobb ellenőrzését tette lehetővé. Másrészt jó eszköznek bizonyult a tömegek bevonására, arra, hogy a tanács határozataiban ne csak közigazgatási rendszabályokat lássanak az emberek.

A tanácsülések látogatottsága növelése érdekében a másik út lényegében felszíni kezelést jelentett. Sok helyen kultúrműsort iktattak be az ülés elejére. Ez meglehetősen elterjedt és dicsért intézkedés a tárgyalt időszakban. Arra a helytelen nézetre utal, mely csupán külsőségekre, látszateredményekre törekedett. Olyanokra pl., hogy a tanácstagok és érdeklődők létszáma a tanácsüléseken minél nagyobb legyen. Ez azonban a jelentendő szám, s nem a tartalmi munka szempontjából érdekli.

Ami a vendégek tanácsüléseken való részvételét illeti, a kérdés pozitív és negatív oldalaira egyaránt fel kell

figyelni. Egyértelműen helyeselhető az, hogy a tanácsülések zömmel nyilvánosak, itt bárki a lakosság köréből mint érdeklődő megjelenhetett. Ez még olyan szempontból is jó hatású volt, hogy a választók jelenléte feltétlenül nagyobb aktivitásra serkentette a tanácstagokat. /különösen fennáll ez a körzetenkénti választás esetén/. Nem helyes viszont, hogy egyik legnagyobb pozitívumnak tartották az igazgatási szervek, ha valahol az érdeklődők száma 100 fő fölé emelkedett.¹²² Nézetünk szerint nagyon fontos, hogy kisgyűléseken, tanácstagi beszámolókon minél többen résztvegyenek, viszont tanácsülésen az érdeklődők túl nagy száma nem kívánatos és nem is egészséges. Ilyen esetekben ugyanis tanácstagok és érdeklődők között elmosódik a határ. Különösen akkor történik ez, ha az érdeklődőknek meg is adják a felszólalásra való jogot -s ez általában így történt.¹²³ Ezzel a tanácsülés népgyűléssé válik. Ennek káros-¹²⁴ságát példák sora bizonyítja. Nem kívánatos tehát az érdeklődők túl nagy száma, mert gátolja a tanácsülést tényleges feladatainak gyakorlásában. De nem is egészséges, mert néhány ritka kivételtől eltekintve nem a tanácsülés iránti spontán érdeklődés állt mögötte. Ezt bizonyítják olyan példák is, mint az, hogy Felsőörsön kb 110-en jelentek meg,¹²⁵ de hozzászólás egy sem volt.

Lényegében reprezentációs tanácsülések szervezésére való törekvést erősítette a Belügyminisztériumnak a tanácsülések közti versenyre való felhívása. A versenyben olyan eredményeket pontoztak, mint :hány tanácstagot

hívtak meg személyesen vb tagok, hány tanácsstag jelent meg, volt-e kulturműsor, milyen volt a dekoráció, vagy pl minden hozzászólás két pontot jelentett a versenyben. ¹²⁶

Ennek az intézkedésnek a hibáit a későbbiekben a felsőbb szervek is felismerték, s a versenymozgalmat a tanácsülések között leállították azzal indokolva igen helyesen, hogy formaságokat, látszateredményeket hozott, nem a tanácsülések tartalmi munkájának megjavítására ösztönzött, sőt a külsőségekre törekvés éppenséggel a tartalmi munkát szorította háttérbe. ¹²⁷

A reprezentatív tanácsülések szervezésére való törekvés talán legkirivóbb példája, hogy 15 községben mintatanácsülést szerveztek a községi tanács vb elnökök, titkárok és az állandó bizottsági elnökök részére. Nem ez a helyes módja a tapasztalatcserének - amire kétségkívül szükség van - , hanem az, amit az ilyen félresikerült kísérletek mellett már kezdettől csináltak a megyében, csak nem eléggé következetesen. A helyes módszer, amikor járási vagy megyei szinten értékelik az előző tanácsülések tapasztalatait, rámutatnak az egyes községekben jelentkező hibákra, megkeresik e hibák okait, hogy máshol ne ismétlődhessenek meg. S ilyen kezdeményezés már 1950-ben volt. Az 1950. dec. elején tartott községi tanácsülések eredményeit és hibáit a keszthelyi járásban ismertették a községi tanácsok vezetőivel. ¹²⁸

Akkor, amikor a tanácsulésekkel kapcsolatosan jelentkező hibákból felvetünk néhányat, s hiányoljuk, hogy e problémák elemzése, feltárása a tárgyalt időszakban nem történt meg kellő mélységgel, egy dologról nem szabad megfeledkeznünk. Nevezetesen arról, hogy e hibák nagyrészt a központi politikában jelentkező torzulások következményei voltak. Feltárásuk teljes mélységükben csak akkor történni lehetett, amikor az országos pártvezetésben jelentkező hibákat feltárták. Ez viszont 1950-54-ben nem történt meg következetesen. Kétségtelen tény, hogy 1953-54-ben egyre többet foglalkoztak e problémával. Azonban a baloldali torzulások elleni harc nem helyes álláspontból, hanem jobboldali oppozícióból történt. Épp ezért a hibákat nem felszámolta, hanem ellenkező előjelű újakkal tetézte.

A tapasztalatok alapján a fentiek ellenére jó kezdeményezések is születtek. Ezek az MDP III. kongresszusát, e kongresszusnak a tanácsokkal kapcsolatos alapjában helyes utmutatását követően erősödtek. Külön ki kell emelni itt a II. tanácstörvényt. Ez az első tanácstörvénynek a tanácsulésekkel kapcsolatos hibáit is kijavította. A 3. paragrafus értelmében közvetlenül az Elnöki Tanácsnak rendelte alá a tanácsokat. A vb tevékenységét is megfelelően szabályozta, a tanácsulést csorbitó jogkörét elvette. A politika területén jelentkező hibák azonban 1954 után is fennmaradtak, a tanácsok helyes fejlődése épp ezért csak később bontakozhatott ki teljes mértékben. Ez viszont azt is jelentette, hogy a tanácsok tömegkapcsolatai még ebben a szakaszban mind mennyiségileg, mind minőségileg igen gyengék voltak.

2. Az állandó bizottságok.

Hasonlóan a tanácsülésekhez, az állandó bizottságok is testületi szervek a tanácsrendszeren belül. Feladatuk részben az államhatalmi, részben a tömegszervezeti jelleg erősítése terén van. Egyrészt segítik és ellenőrzik az igazgatási szervek munkáját, másrészt egyik összekötő kapcsot jelentik a tanács és a tömegek közti kapcsolatban. Az első tanácstörvénybe foglaltakat részletesen az 5200-8/1950. II. 8. BM. sz. rendelkezés fejtette ki. Előírta, hogy 1950. dec. 30-ig a községekben is létre kell hozni az állandó bizottságokat. A rendelkezés értelmében a megyei tanácsok mellett 10, a járási tanácsok mellett 6, a községi tanácsok mellett 5 állandó bizottság volt szervezendő. A megyei és járási állandó bizottságok számában azonban rövidesen változás következett be, az új rendelkezés értelmében megyei szinten 12, járásoknál 8 állandó bizottságot kellett szervezni. Tagjai csak tanács-tagok lehettek, a nem tanács-tag dolgozók bekapcsolódása e munkába aktivahálózat útján történt. Épp ezért igen fontos a minél szélesebb aktivahálózat kiépítése.

Az állandó bizottságok a tanácsülésnek vannak alárendelve, feladatuk tanácsülések közben az igazgatási apparátus felett a folyamatos ellenőrzést biztosítani. Ennek az elvnek a következetes érvényesülését gátolták azok a rendszabályok, amelyek előírták, hogy az egyes állandó bizottságok időnként számoljanak be a vb-nak a

130
munkájukról, kötelezték egyes kérdéseknél pl. albizottságok felállítása a vb jóváhagyásának kikérésére. Az igazgatási szerveknek az állandó bizottságok területén is a hatalmi szerv fölé növést segítették olyan tényezők is, hogy a megfelelő szakigazgatási osztályról előadói minőségben 1-1 tagja volt az állandó bizottságoknak, bár igaz, hogy csak tanácskozási joggal. 131

Az állandó bizottságok tapasztalataik és a lakosság véleménye alapján javaslatokat tesznek a vb-nak, amiket az köteles záros határidőn belül megtárgyalni. Az állandó bizottság jogköre azonban a vb felé csak ellenőrző és tanácsadó, utasításokat nem adhat. Ez nagyon helyes is, hisz ellenkező esetben a hatalmi szerv megkettőzése állna elő, sőt az is könnyen előfordulhatna, hogy a különböző állandó bizottságok egymásnak ellentmondó utasításokat adnának a vb-nak.

A továbbiakban az állandó bizottságok megszervezésének és működésének Veszprém megyében jelentkező néhány problémáját tesszük vizsgálat tárgyává. Kiindulásunknál nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tanácsstagok egy része - mégpedig nem is jelentéktelen része - a tanácsüléseken sem fejtett ki különösebb tevékenységet. A tanácsülésekre nem eljáró, vagy ott passzív tag az állandó bizottsági munkában sem vett részt, illetve amennyiben részt is vett, a részvétel mértéke nem volt kielégítő.

Az állandó bizottságok megszervezése Veszprém megyében az 1950. dec. tanácsüléseken történt. A megyei tanács vb 1950. dec. 8-i ülésének 3. napirendi pontja foglalkozott

az állandó bizottságok felállításával kapcsolatos kérdésekkel, s a vb tagok elé terjesztette a javasolt állandó bizottsági tagok névsorát.¹³² A vb ülést követően 1950. dec. 13-án a megyei tanácsülésen sor került a lo megyei állandó bizottság megszervezésére. Ismertették az állandó bizottságok feladatát, hatáskörét stb, majd ezt követően a vb elnök javaslatot tett az állandó bizottsági tagokra. Az előterjesztett javaslat eltért a vb ülésen elfogadottól. Azon ugyanis a BM-nak a vb ülés után kézhez kapott határozata alapján változtatásokat eszközöltek. Az eredeti javaslat szerint ugyanis az egyes állandó bizottságokba bekerültek a szakigazgatás megfelelő osztályainak a vezetői. Az utóbb kézhez kapott BM utasítás viszont megtiltotta, hogy ez előforduljon. A megyei módosított javaslat az első hibáin azonban úgy "segít", hogy az osztályvezetőket meghagyja állandó bizottsági tagnak, csupán nem az osztály melletti állandó bizottságban. Ezen túlmenően minden állandó bizottságban résztvett előadóként a megfelelő osztály erre kijelölt dolgozója.¹³³ Az állandó bizottságok ilyen összetétele is igen elősegítette azt a veszélyt, hogy a vb illetve a szakigazgatás függvényévé válnak, s tulajdonképpeni feladatuknak, a végrehajtás ellenőrzésének nem tudnak megfelelni.

S valóban, már igen korán jelentkezett az igazgatási szervek részéről ilyen helytelen törekvés. Erre utal pl. a megyei tanács vb ülés következő határozata a népművelési állandó bizottsággal kapcsolatban: "...január

hó folyamán részleteiben is tárgyalja meg a versenytervet - /Az országos téli falusi kultúrverseny megyei tervéről van szó. Az én megjegyzésem: B. Bné./ - és a megyei bemutató febr. 11-i szervezését és előkészítését." ¹³⁴

Másrészt hibás véleményünk szerint azért is az osztályvezetők állandó bizottsági tagságának a fenti formában történő fennátartása, mert egy-egy szakterület problémáival foglalkozó osztályvezető nem valószínű, hogy eltérő szakterületen működő állandó bizottságban az eltérő feladatok iránt messzemenő érdeklődést mutasson.

A járási tanácsok ~~h~~ vb-i dec. 8 illetve 9-i üléseiken foglalkoztak az állandó bizottságok megszervezésének kérdésével. Érdekes a keszthelyi járási vb ülés, ahol arra hívják fel a figyelmet, hogy még komoly problémák vannak a tanácstagok aktivitását illetően is. Épp ezért vigyázni kell, nehogy hasonlóképpen alakuljon a helyzet az állandó bizottságoknál. Épp ezért határozatban utasította a vb ülés a vb titkárt, hogy személyesen vegyen részt segítségadás céljából a járási állandó bizottságok alakuló ülésein, ott az állandó bizottságok feladatait részletesen ismertesse. ¹³⁵

A dec. 14-i tanácsüléseken megalakították a járási és a városi állandó bizottságokat. A megyei tanácsüléshez hasonlóan ezeken a tanácsüléseken is általában hozzászólás nélkül elfogadják a javasolt neveket. Ilyen szempontból kivételt jelentett a sümegi járási tanácsülés, ahol 3 hozzászólás volt e napirendi ponthoz. A hozzászólók igen helyesen a tömegkapcsolatok szempontjából hangsúlyozták

az állandó bizottságok fontosságát.¹³⁶

A községi állandó bizottságok megalakítása 1950. december utolsó hónapjaiban tartott községi tanácsulésen történt. A megalakulás előkészítése a későbbi munka szempontjából igen fontos volt. Ezt hangsúlyozta a keszthelyi járási vb ülés azon határozata is, mely utasította a járási vb titkárt a községi állandó bizottságokat választó tanácsulések különösképpen alapos előkészítésére.¹³⁷ A jó előkészítés azt eredményezte, hogy a jelöltek szívesen elfogadták az állandó bizottsági tagságot, s nemegyszer már a tanácsulésen konkrét javaslatokkal jöttek pl. a zirci járásban. Hasonló volt a helyzet a sümegi járásban is. Mihályfán olyan javaslat hangzott el, hogy az iskoláskorú lányoknak szervezzen az állandó bizottság kézimunka tanfolyamot. Gyepükajánon a kultúrház építésére való mozgósításban várnak sokat a megalakult állandó bizottságoktól.¹³⁸

Az előkészítő munkálatok azonban nem voltak mindenhol megfelelőek. Ennek következtében kirivó esetek is előfordultak pl. Papkeszin. Itt tanácsulésen az állandó bizottságokat "...minden hozzászólás nélkül elfogadták azzal, hogy nem is tudják mi az, de így kell lenni, hát jól van".¹³⁹ Olyan állandó bizottságtól aktivitást, jó munkát várni nem lehet, melynek tagjai sincsenek tisztában feladataival, szerepével és jelentőségével.

Más jellegű hibák is előfordultak az állandó bizottságok alakítása kapcsán. Több helyen pl nem beszélték meg az illető tanácstaggal, hogy állandó bizottsági taggá választják. Az sem érvényesült kellően, hogy a tanácstagokat érdeklődésüknek megfelelő állandó bizottságba választásukba. Ennek következtében egyes jelöltek nem akarták vállalni az állandó bizottsági tagságot. Sőt a rossz szervezés olyan esetével is találkozhatunk, hogy az egyik tanácstagot megválasztották a megyei közegészségügyi és népjóléti állandó bizottságba akkor, amikor 1951. szept. 1-ig Gödöllőn tanult a mezőgazdasági akadémián.¹⁴⁰

Részben az állandó bizottságok szervezése körül elkövetett hibák, részben nem kielégítő munkájuk, részben pedig új osztályok létrehozása következtében 1951. ápr. márciusában átszervezték az állandó bizottságokat. A megyei tanács mellett működő állandó bizottságok számát kettővel felemelték. Az újjászervezés azonban nem javította ki következetesen a decemberben elkövetett összes hibát. A megyei állandó bizottságokban pl továbbra is résztvettek az előadókon kívül az apparátusból osztályvezetők illetve egyéb apparátusi dolgozók. A legrosszabb helyzet ilyen szempontból a 7 tagu begyűjtési állandó bizottságnál volt, ahol az ipari osztály vezetője mellett tagként megtalálható volt a begyűjtési osztály egyik főelőadója. Ezeken tulmenően a bizottság mellé hivatalból kirendelt előadó a begyűjtési osztály helyettes vezetője volt.¹⁴¹

Ugyanakkor , amikor az igazgatási szervek részéről beavatkozási kísérletek tapasztalhatók az állandó bizottságok munkájába, találkozni olyan jelenséggel is, hogy a vb nem segítette kellően a még tapasztalatlan testületeket. Ilyen irányu panasz hangzott el pl az 1951. márciusi balatonfüredi járási tanácsülésen az állandó bizottságok újjászervezésekor.¹⁴²

Az állandó bizottságok újjászervezésével foglalkozó községi tanácsüléseket illetően a BM. 5203-2/1951. II.8.sz.leirata igen helyesen úgy rendelkezett, hogy a vb munkáját ismertető beszámoló sokoldaluan elemezze az állandó bizottságok eddigi munkáját, hogy a pozitívumokból és negatívumokból egyaránt tanuljanak az elkövetkezendő~~ben~~ időben.¹⁴³

Egyes községekben nem okulva a decemberi hibákból újból rossz volt az előkészítés. Gyulafirátóton¹⁴⁴, Lovason¹⁴⁵ pl. a javasoltak nem akarták vállalni az állandó bizottsági tagságot. Sőt Lovason a tanácselnöknek az ülés befejezésekor jutott eszébe, hogy a begyűjtési állandó bizottságot¹⁴⁶ elfelejtették megszervezni.

Ugyanakkor olyan példákkal is találkozhatunk, ahol a tanácstagok átértékelték a kérdés jelentőségét, pl. Bakonygyirőton az összes tanácstag részvételével lezajlott tanácsülés elhatározta, hogy az újjászervezett állandó bizottságok munkájába aktívan be fognak kapcsolódni.¹⁴⁷

Mi jellemezte a továbbiakban az állandó bizottságok munkáját? Bár kétségtelenül találni jól működő állandó bizottságokat is, nagyon sokra közülük az volt jellemző, ami a tanácsülések jó részére. A tanácstagok aktivitása kibontakozásához sok tényező szükséges. Szükséges az, hogy feladatuk az érdeklődésüket felkeltő legyen, lássák munkájuk értelmét, eredményét, érezzék a tanácstagi megbízatással járó felelősséget, s legyen aki segítsen nekik az indulás kezdeti, nehéz lépéseit megtenni.

E feltételek nem voltak az állandó bizottságok többségénél mind adottak. Az érdeklődésüket felkeltő feladatok néha azért hiányoztak, mert a tanácstag állandó bizottságba való beosztásánál mechanikusan jártak el, az ilyen szempontokat elhanyagolták. Máskor az jelentett problémát, hogy nem állandó bizottsági munkát végeztek a tagok. Pl. a begyűjtési és pénzügyi állandó bizottságokkal sokszor népszerűtlen, operatív feladatokat végeztettek. Volt ahol a munka értelmét nem látták, mert kezdeti tevékenységük megakadt a vb-n vagy hatásköri problémákon. Volt ahol az első lépésekhez nem kapták meg az igényelt segítséget, máshol viszont a segítség káros gyámkodássá fajult.

A káros gyámkodás, az igazgatási szervek és az állandó bizottságok közti helytelen kapcsolat káros voltára a megyei tanács felhívja a figyelmet:

"...az állandó bizottságokkal kapcsolatban egyes osztályokon belül téves nézetek alakultak ki...elő-

fordult, hogy egyik osztály "javaslatokkal látta el"
az állandó bizottságot..."¹⁴⁸

Ugyanakkor a megyei tanács részéről arra nem figyeltek fel, hogy a helytelen nézet jelentkezéséhez erősen hozzájárult a BM-től a megyei tanácson keresztül érvényesülő szellem, mely "utasítást" ad ki pl arra, hogy a községi állandó bizottságok az őszi gabonabegyűjtési időszakban hente tartsanak ülést.¹⁴⁹ Igaz, hogy ezen utasítást az alárendelt vb-knak címezték, de ezzel csak elősegítették, hogy a vb-k tevékenyen beavatkozzanak az állandó bizottságok munkájába. Kétségtelenül fontos, hogy a végrehajtó bizottságok adjanak segítséget, de annak eldöntése pl, hogy az állandó bizottságok a kötelezően előírt havonkénti ülésen túlmenően tartanak-e ülést, s milyen gyakran, nem az igazgatási szerv feladata. Ez az állandó bizottságokra tartozik.

A helytelen szemlélet következtében néha egészen szélsőséges formában jelentkezett az igazgatási szervek irányító törekvése az állandó bizottságok felé. A megyei begyűjtési állandó bizottság ülésén hangzott el olyan javaslat, hogy a községi állandó bizottsági elnökök paraszt emberek, járatlanok az elnöklésben, tehát a községekben az állandó bizottsági ülést a vb titkárnak kellene levezetni.¹⁵⁰ Ez a helytelen elv valósult meg néhol a gyakorlatban pl a megyei mezőgazdasági állandó bizottság nem egy ülésén az elnök jelenléte ellenére az előadó vezette le az ülést, s az elnök csak

egyszerű hozzászólóként szerepelt.¹⁵¹

A vb és az állandó bizottságok közti viszony helytelen értelmezése következtében fordult elő olyan eset is 1951. első felében a keszthelyi járási pénzügyi állandó bizottsággal, hogy mind a 4 megtartott ülésén olyan beszámoló hangzott el, melyet a vb már előzőleg megtárgyalt.¹⁵²

A kép teljessége kedvéért azt is meg kell mondani, hogy bár igen ritkán, de ennek az ellenkezőjével is találkozni. Pl a megyei kereskedelmi állandó bizottság különféle intézkedések megtételére/húsipari dolgozóknak értekezlet összehívása, áruellátással kapcsolatos panaszok kivizsgálása stb/ "utasítja" határozatában a megyei tanács kereskedelmi osztályát, pedig csak javaslattevő, észrevételező jogköre lenne.¹⁵³

Az elkövetett hibák visszahatottak az állandó bizottsági tagok aktivitására. Több helyen komoly problémát jelentett az állandó bizottságok havonta egyszer kötelezően tartandó ülésének összehívása. A megyei begyűjtési állandó bizottság csak 1951. máj. 15-én, az építési és közlekedési máj. 21-én tartotta első ülését.¹⁵⁴ Az utóbbi 1951. jún. 25-i ülésén csak egy tag jelent meg az elnökön kívül.¹⁵⁵ Hasonló körülmények miatt ~~a~~ maradt el a megyei szociálpolitikai állandó bizottság 1951. szept. 26-i ülése. Az 1951. okt. 10-i megyei tanácsülés arról panaszkodott, hogy a 3. negyedévben a megyei állandó bizottságok csak 1-2 ülést tartottak, s ezeken is csak a tagok töredéke

jelent meg, s van 9 olyan megyei állandó bizottsági tag, 156
 aki megválasztása óta még egyetlen ülésen sem vett részt.
 1952-ben a szociálpolitikai bizottság elnöke tanácsülé-
 sen arról panaszkodott, hogy van amikor az állandó bi-
 zottsági tagok közül senki nem jelenik meg az ülésen. 157
 De még az olyan jól működő állandó bizottság elnöke, mint
 a megyei egészségügyi azt kénytelen az 1953. ápr. 8-i ál-
 landó bizottsági ülésen megállapítani, hogy a látogatott-
 ság nem kielégítő. Épp ezért kéressel fordultak a vb-hoz, 158
 hogy két, rendszeresen hiányzó tagot váltson le.

Nem volt jobb a helyzet járási, városi, községi szin-
 ten sem. A veszprémi járási tanács állandó bizottságai
 - a pénzügyit kivéve - 1951. márciusi újjászervezésüktől 159
 1951. máj. 29-ig még egyetlen ülést sem tartottak. S e-
 zért felelősség terhelte a járási tanács vb vezetőit is,
 akik semmit nem tettek ez ellen, sőt azzal védekeztek,
 hogy ilyen kérdésekre nincs idejük. 160. Itt kívánjuk azt
 megjegyezni, hogy e szemlélettel több tanácsi vezetőnél
 találkozni ebben az időben. Lényegében azt jelenti, hogy
 az állandó bizottságokban rejlő lehetőségeket nem ismer-
 ték fel, nem látták jelentőségét, sok időt elvevő szer-
 vezési feladatnak tartották, mely hasznot nem hoz. A jó
 állandó bizottsági munkában nem saját munkájuk segítségét,
 hanem jól sikerült reprezentatív üléseket láttak. Épp
 ezért nem lelkesedtek különösebben érte. Erre a szemlé-
 letre jellemző az is, hogy egyes helyeken a tagok sür-
 gős munkájára hivatkozva akarják indokolni az ülések el-

¹⁶¹
maradását ,nem látva azt,hogy az állandó bizottsági ülések éppen ezt a munkát segítik konkrét határozatok hozatalával,a tapasztalatok kicserélésével,az egyes kérdések megvitatásával.

Az állandó bizottságokkal való törődés elhanyagolására utal ,hogy pl a keszthelyi járási tanácselnök és egyes osztályvezetők még 1951.máj.végén sem tudták, hogy hány járási állandó bizottságuk van.¹⁶² Vagy 1951. augusztusban a pápai,zirci,devecseri,keszthelyi és a sümegi járás egyetlen járási állandó bizottsága sem tartott ülést.¹⁶³

Nem volt jobb községi szinten sem a helyzet.A megyei begyűjtési állandó bizottság munkáját tárgyaló 1951.juliusi vb ülés megállapította,hogy a községi állandó bizottságok néhány kivételtől /Zalavár,Mihályfa,Vindornyaszállás stb/ eltekintve nem működnek.¹⁶⁴

A bőven jelentkező problémák ellenére azonban már 1952-ben fejlődésnek indultak az állandó bizottságok, bár ez a fejlődés nem volt mentes az ingadozásoktól.

¹⁶⁵
A Veszprém megyei állandó bizottságok 1952.ápr.15-én:

	Hány állandó bizottságnak kell működni:	Hány működik:	Aktívák száma:
Megyei	12	9	99
Járási	72	52	96
Városi és kerületi	40	28	157
Községi	1204	827	3725
Összesen	1328	916	4017

166

A megyei állandó bizottságok 1952.jún.15-én:

	Hány állandó bizott- ságnak kell működni:	Hány mű- ködik:	Aktivák száma:
Megyei	12	11	79
Járási	64	57	464
Városi és vá- roskerületi	59	47	299
Községi	1202	1084	5755
Összesen	1337	1199	6595

A jún.15-i állapotokhoz képest 1952.második felében
romlott a helyzet:

Aug-ban 1200 állandó bizottság működött 6700 aktívá-
Szept-ben 1070 " " " 5380 "

Az utolsó évnegyedben ismét emelkedett az állandó
bizottsági aktívák és a működő állandó bizottságok száma:
Az állandó bizottságok működése 1952.okt.1-dec.31.között:

	Megyei	Járási	Városi	Községi	Összesen
Kell mű- ködni:	12	64	33	1232	1341
Működik:	9	58	19	1104	1190
Albizottsá- gok száma:	12	32	13	556	613
Aktívák száma:	83	370	76	4890	5509

Ezek az eredmények nagyjából megegyeznek az országos eredményekkel. Országosan 1952. I. negyedéve végén 13 253 állandó bizottság működött./3465-el több, mint 1951-ben/. Bár 1951-hez képest szép előrelépés tapasztalható, az eredmény még nem kielégítő, mert csak 76 százaléka működik az állandó bizottságoknak, amiket létre kellett hozni. Sőt tulajdonképpen még ennél is rosszabb a helyzet, mert a 76 százalékban szerepel mindaz az állandó bizottság, mely több-kevesebb rendszerességgel üléseket tart. Egészében azonban ezen adatok fejlődésről tanuskodnak. Hasonló az aktívák számát illetően a helyzet: az 1951-es 60 000-¹⁶⁹ről 99 000-re emelkedett számuk.

A lassan meginduló fejlődés is arra utal, hogy a hibák ellenére vannak jól működő állandó bizottságok is. Elsősorban az egészségügyi állandó bizottságokat kell itt megemlíteni. Az 1951. okt. 10-i megyei tanácsülés beszámolt arról, hogy a megyei egészségügyi állandó bizottság eredményesen foglalkozott olyan kérdésekkel, mint az élelmiszer feldolgozás és kiszolgálás, a gyermekek tejellátása, tszcs-k, állami gazdaságok, gépállomások egészségügyi helyzetének megjavítása, közterületek tisztasága stb. Az oktatási állandó bizottságok az "Építsük, szépítsük iskolánkat!" mozgalomba kapcsolódtak be, s szép eredményeket értek el a lemorzsolódás elleni harcban is.¹⁷⁰

Ugoden az oktatási állandó bizottság általános és szakirányú előadások szervezéséről gondoskodott. Sőt, a

tanácstagoknak is szervezett előadásokat, hogy munkájukat a továbbiakban jobban végezhessék.¹⁷¹ A nagyvázsonyi oktatási és népművelési állandó bizottság a könyvtár társadalmi megsegítéssel történő fejlesztéséért tett sokat.¹⁷² Gógánfán fontos feladatuknak tekintették, hogy az ifjúsággal megszeretessék a kultúrotthont.¹⁷³ A megyei népművelési állandó bizottságnak -bár munkája nem volt kifogástalan- jól működő albizottságai voltak/közönszervező, könyvtári, művészeti/.¹⁷⁴

A pénzügyi állandó bizottságok munkája ugyan többnyire az adóbehajtás és takarékoság szorgalmazására korlátozódott, de sokszor igen hasznosan bekapcsolódtak a vb költségvetésének összeállításába, rendszeres ellenőrzésébe pl. Hajmáskéren, Várpalotán.¹⁷⁵

A tótvázsonyi egészségügyi és szociálpolitikai állandó bizottság kezdeményezésére társadalmi munkával rendbehoztak egy utcát, s propagandát fejtettek ki, hogy a lakosság vegyen részt rákszűrővizsgálaton.¹⁷⁶ A tapolcai a tisztasági mozgalom mellett figyelemmel kísérte a magános öregek sorsát, s minden tőle telhetőt megtett azért, hogy helyzetükön segítsen.¹⁷⁷ A sümegi egészségügyi és szociálpolitikai állandó bizottság javaslatára bővítették a községi vízvezeték hálózatot.¹⁷⁸ Balatonkenesén az egészségügyi állandó bizottság segítségével zöldkeresztes rendelőt biztosítottak. A bizottság tett javaslatot a vb-nak a lakáskiutalásokra is.¹⁷⁹

A szentgáli egészségügyi állandó bizottság javaslatára idénybölcsődét biztosítottak a községnek. Az anyagi feltételek megteremtéséhez kultúrműsort is rendeztek.¹⁸⁰

A badacsonytomaji mezőgazdasági állandó bizottság nagy gondot fordított a mezőgazdasági munkák határidőre történő elvégzésére, de ezen túlmenően arról sem feledkezett meg, hogy ismertesse a termelés növelését segítő legújabb termelési módszereket.¹⁸¹ A csajági mezőgazdasági állandó bizottság 3 hónapos munkaterv szerint dolgozott. Több albizottsága volt, s ezek körül még széles aktivahálózat a jól dolgozó gazdákból.¹⁸²

A mihályfai mezőgazdasági és kereskedelmi állandó bizottság a lakosság azon panaszának járt utána és intézte el eredményesen, hogy áratás idején is megfelelő legyen a falu áruellátása.¹⁸³

A jól működő állandó bizottságok sora e rövid felsorolással még nem ért véget. Mellettük azonban sok gyenge vagy egyáltalán nem működő található. Az ezekkel kapcsolatban jelentkező hibák kijavítására már kezdettől törekedtek a tanácsok, elsősorban a megyei tanács. Hangsúlyozták a nagyobb segítségadás fontosságát. A megyei tanács már 1951. jan-ban felhívta a járási vezetők figyelmét arra, hogy beszéljék meg a feladatokat az állandó bizottsági elnökökkel, adjanak az állandó bizottságoknak konkrét feladatot.¹⁸⁴

1951. májusában újra felhívta a megyei tanács a járási vb elnökök figyelmét arra, hogy kísérvék nagyobb figyelemmel az állandó bizottsági munkát.¹⁸⁵ Az 1951. júl. 1-től szept. 30-ig tartó munkatervében azt hangsúlyozza, hogy az osztályvezetők felelősek szakterületük állandó bizottságának munkájáért, s azért, hogy havonta legalább egyszer megszabják az állandó bizottságok munkáját, el-¹⁸⁶lássák konkrét feladataikkal.

Ugyancsak a fenti munkaterv tartalmazta, hogy a megyei vb tagok havonta egy-egy állandó bizottsági ülésen résztvesznek, és ott segítséget nyújtanak, sőt az ülésekről elmaradókkal személyesen elbeszélgetnek az állandó bizottsági tagsággal járó feladatokról.

Az állandó bizottságok messzemenő segítségének fontosságát hangsúlyozta a megyei tanácselnökök 1952. jan. 23-án a BM-ban tartott értekezletén H. Á. belügyminiszter is.¹⁸⁷ Ezt követően jan. 27-én a megyei osztályvezetők és a járási vb elnökök számára tartott értekezlet ismételten leszögezte, hogy a tanácselnökök és titkárok nemigen törődnek -különösen községi szinten- az állandó bizottságokkal. Feladatuk szabták épp ezért a felsőbb tanácsi vezetőknek, hogy községi kiszállásaikkor keressék meg az állandó bizottsági elnököket is, beszélgessenek el velük feladataikról, s adjanak a tőlük telhető módon segítséget.¹⁸⁸

Az állandó bizottsági munka javítása érdekében a fenti értekezleten a megyei tanács utasította a járási ve-

zetőket, hogy vb ülésen havonta tárgyalják meg egy-egy állandó bizottság munkáját. Az alapvető szempont tehát: rendszeres, segítő munkával eredményesen működő állandó bizottsági hálózat kialakítása.

E tevékenység során két problémára fel kell figyelnünk. Az egyik, hogy az osztályvezetők felelősek az állandó bizottság munkájáért, a másik, hogy az állandó bizottságok működésükről rendszeresen beszámolnak a vb előtt. Nézzük először az első problémát. Ez az I. tanácstörvény azon hibás elvének továbbvitelét jelenti, mely úgy rendelkezett, hogy az osztályok mellett kell létrehozni az állandó bizottságokat. Az osztályvezetők felelőssé tételének olyan káros visszahatásai voltak, hogy az osztályok hívták össze az állandó bizottsági üléseket, igyekeztek mutatós üléseket levezettetni. Ennek érdekében pl az előadó készítette el a beszámolót, vezette le az ülést az állandó bizottsági elnök helyett. Ez az elv lehetetlenné tette azt, hogy az állandó bizottságok ellenőrizzék az osztályok munkáját, az állandó bizottságok osztályoktól való függőségének kialakulását segítette.

Ami a kérdésnek azt az oldalát illeti, hogy a vb ülésen havonta egy-egy állandó bizottság munkáját meg kellett tárgyalni, szintén az I. tanácstörvényben megtalálható gondolat/21. paragrafus 4. bek. szerint: "Az Állandó Bizottság működéséről a ...vb-nak számol be..." /továbbvitele. Az elő-

zőkhöz hasonlóan ellentmondásos intézkedés, hiszen annak a szervnek köteles az állandó bizottság beszámolni, melynek ellenőrzése a feladata. Ebből következnek olyan esetek, hogy pl. a zirci járási tanács vb-nak a megyei tanács vb 1951. okt. 31-i ülésére készített beszámolója úgy veti fel a kérdést, hogy az állandó bizottságok csak rendszeres beszámoltatás esetén dolgoznak. Ez a beszámoltatási jog szintén csak azt segíti, hogy rajta keresztül a vb irányító tevékenysége érvényesüljön.

A helyes segítésre nagyon nagy szükségük van az állandó bizottságoknak. Nagyon hasznos lehet ilyen szempontból az állandó bizottsági tagok oktatása, szakmai képzése. Ilyen igény jelentkezésével találkozhatunk állandó bizottsági tagok részéről is. Pl. a megyei népművelési állandó bizottság egyik tagja felveti 1952-ben bizottsági ülésen ennek szükségességét. Azzal indokolja ezt, hogy a tanácstagok jelentős része a felszabadulás előtt nem tudott tanulni hozzá hasonlóan. Igazán megfelelni a tanács munka követelményeinek csak akkor tudnak, ha a megyei tanács gondoskodik szakmai oktatásukról.

Az ilyen igények ellenére az első periódusban ez a munka nem kielégítő. Részben, mert a tanácsok -elsősorban községi és járási szinten- nem fordítottak erre kellő gondot. Pl. Nyirád és Nagykamond tanácstitkárai még 1954. januárjában nem tudták, hogy a szakmai megbeszéléseket nekik kell megszervezni. Máshol arra hivatkoztak, hogy nem jönnek össze az állandó bizottsági tagok ilyenre, nem

193
igénylik . Ez utóbbi -nézetünk szerint- csak azon múlik, hogyan szervezik meg ezeket a szakmai megbeszéléseket. Ha tartalmaznak, ha az állandó bizottsági tagok ténylegesen hasznát látják, akkor igénylik is közülük mindazok, akik a tanácstagságból rájuk háruló kötelezettségek teljesítéséért felelősséget éreznek.

A szakmai oktatás kérdéséhez kapcsolódik a tapasztalatcsere értekezletek problematikája. Lényegében hasonló a szerepük. Céljuk a munka során szerzett jó tapasztalatok kicserélése. Érdekes kezdeményezéssel találkozhatunk e téren a pápai városi tanács állandó bizottságainál. Javaslatot tettek Veszprém, Komárom, Szekszárd és Makó városok állandó bizottságainak, hogy rendszeresen cseréljék ki egymással az ülések jegyzőkönyveit, ami további munkájukhoz jó tapasztalatokkal fog szolgálni.¹⁹⁴

Az állandó bizottságok 1951. márciusi újjászervezését követően már 1951. márc. 31-én a Pápa városi tanács tapasztalatcsere értekezletet tart az állandó bizottsági elnökök, elnökhelyettesek, előadók részére.¹⁹⁵ Ilyen értekezletekkel gyakrabban csak 1952-től találkozunk. 1952. jan. 27-én a megyei tanács vb értekezletet tartott a megyei osztályvezetőknek és a járási vb elnököknek. Itt a tanácsok 1951-es munkáját tárgyalták. Megállapították, hogy az állandó bizottsági munka megjavítása érdekében tapasztalatcsere értekezleteket kell tartani.¹⁹⁶ Ezt követően fellendült az ilyen irányú tevékenység. Áprilisban és májusban tapasztalatcsere értekezletet tartottak a me-

zógazdasági állandó bizottságok elnökei/76,2 százalék jelent meg/,s a pénzügyi állandó bizottságok elnökei részére.Ezen utóbbi értekezlet alapelvére jellemző,hogy szinte csak a jó adófizetési eredmények eléréséhez szükséges módszerek ,tapasztalatok kicserélése történik meg.¹⁹⁷

Ezek az értekezletek 1953-54-ben is tovább folytak, kétségkívül nem is eredménytelenül,bár az eredményeket csökkentette a számszerűsésre való törekvés és különféle szervezési hibák előfordulása.Pl 1953.aug.13-17 között kellett tartani járásonként a községi oktatási és népművelési állandó bizottságok tapasztalatcsere értekezletét.Már az sem helyeselhető,hogy a Helyi Tanácsok Titkársága írta elő központilag ezek időpontját.Az eredményességet viszont még az is nehezítette,hogy az erre vonatkozó rendelet aug.10-én jelent meg.¹⁹⁸ A sikertelenség irányába hatottak a formai kérdések túlzott előtérbe kerülése és a szervezési problémák tehát.Az eredmény gyenge.A tapasztalatcsere értekezlet a legjobban a balatonfüredi és a tapolcai járásban sikerült,ahol 22 állandó bizottsági elnökből 18 ill.37-ből 16 jelent meg.Elmaradt a devecseri és a veszprémi járásban,ahol 42-ből 5 ill. 26-ből 4 elnök jelent meg.Bár megtartották,de igen gyengén sikerült a zirci és a pápai járásban ,ahol 25-ből 4 illetve 49-ből 9 elnök jelent meg.¹⁹⁹

A segítségadásba felsőbb állandó bizottságok is igyekeztek bekapcsolódni.Azonban itt téves nézetek is jelent-

keztek. Egyes felsőbb állandó bizottságok ugyanis nem-
egyszer nekik alárendelt szervként akarják kezelni az
első periódusban az alsóbb állandó bizottságokat. Bár a
megyei tanács többször felhívta a figyelmet, hogy téves
az a nézet, mely szerint a megyei, járási, városi, községi
állandó bizottságok között alá és fölérendeltségi viszony
200
van, végig találkozni ezzel a nézettel, törekvéssel. Pl a
megyei begyűjtési állandó bizottság 1953. jan. 22-i á
ülésének jegyzőkönyve olyan határozatokat tartalmaz,
mely nemcsak a megyei, hanem a járási és községi állan-
dó bizottságoknak is előírja az ülések tartásának gya-
koriságát. Ugyanez a határozat tartalmazza azt is, hogy
a járási állandó bizottsági tagokat "...kötelezni kell
arra, hogy menjenek ki a községekbe." 201 A megyei egész-
ségügyi állandó bizottság 1953. okt. 5-i ülésén elfoga-
dott határozat is "utasítani" kívánta az alsóbb állandó
202
bizottságokat.

A segítségadás, az állandó bizottságok munkájának
fellendítésére való törekvés kezdetben még nem járt kel-
lő eredménnyel, sok hibás szempont is jelentkezett vele
kapcsolatosan. De maga az a tény, hogy ilyen törekvés volt,
pozitívan értékelendő, ha az útkeresésé közben jelentkez-
tek hibák is. Elsősorban nem hibák sorozata csak az e-
redmény, bármennyire is helytelen irányba terelte a kér-
dést a vb és az osztályok illetve az állandó bizottságok
viszonyának hibás szabályozása, s több helytelen helyi
törekvés is. A segítő munkának komoly eredményei is van-

nak az állandó bizottsági munka megjavításában. Lényegében ezek már az első lépéseket jelentették napjaink e téren jelentkező eredményei felé.

Az állandó bizottsági munka fellendítésének terén jelentős előrelépés volt a II. tanácstörvény, mely igen helyesen módosította az első több hibáját. Módosította abban a tekintetben is, hogy az állandó bizottságokat nem az osztályok mellett kell szervezni. Szabályozta az állandó bizottság és a vb kapcsolatát. A 21. paragrafus 1-3. bek. a következő alapelveket tartalmazza: az állandó bizottság a tanácsnak/és nem a vb-nak/ köteles működéséről beszámolni, a vb felé javaslattevő joga van, s javaskatait az köteles 30 napon belül megtárgyalni. Végül leszögezi, hogy "Az állandó bizottság és a végrehajtó bizottság egymást segíti és tájékoztatja." /21. paragrafus 3. bek./ A törvényben foglaltakat részletesen a 18/1954. és a 19/1954. E. T. sz. határozatok fejtik ki. A második tanácstörvénybe és a fenti határozatokban kifejtett elvek az állandó bizottsági munka fejlődéséhez a szervezeti kereteket biztosította. A fejlődést azonban nemcsak a szervezeti elvek, hanem a központi politikában jelentkező bal- és jobboldali elhajló irányzatok is gátolták, lassították, bár megakadályozni nem tudták. Az állandó bizottsági munka szabad kibontakozásához le kellett küzdeni ezeket a helytelen nézeteket is. Ez az ellenforradalmat követő helyes fejlődési irányvonal megteremtésével valósult meg. ²⁰³ A fejlődés tendenciája az állandó bizottságok egyre javuló munkája, aktivahálózatának szélesedése - s ezzel párhuzamosan a tanácsok tömegkapcsolatainak állandó javulása, a tanácsde-

mokrácia további növekedése.

3. A tanácstagi beszámolók és fogadóórák:

A tanácstagok tevékenységének igen fontos részét képezik azok a feladatok, melyek a lakosság körében végzett munkát jelentik. E területen sok szempontból hátrányosan éreztette hatását az első tanácstörvény rendelkezése a tanácstagok lajstromos választásáról.²⁰⁴

Lényeges területe a tanácstagi munkának a tanácstagi beszámolók tartása. A burzsoá alkotmányokkal ellentétben Alkotmányunk /32. paragrafus 2. bek./ előírja, hogy a tanácstagok évente legalább kétszer kötelesek választóiknak beszámolni. Ennek az igen helyes elvnek a megvalósítása Veszprém megyében sem történt problémamentesen. Itt kell megemlíteni a túlzott centralizációs törekvések e téren való jelentkezését is. Ez abban nyilvánult meg, hogy egy-két hónapos terminust szabtak meg országosan a tanácstagi beszámolók tartására. Pl az 1953. I. félévi beszámolók tartását a BM febr. 20-ápr. 15-re ütemezte be. Sőt március közepén ezt úgy módosította, hogy márc. 29-el be kellett fejezni a beszámolókat.²⁰⁵ Nyilvánvaló, hogy az ilyen elkésett módosító utasítás eredménye csak az lehetett, hogy a beszámolók az utolsó 10 napban összehülyödtek, másrészt az eredetileg ápr-ra beütemezett beszámolók jó előkészítése már nem volt biztosítható.

A fenti hibán az 1954.I.félévi beszámolóknál már pozitív irányban változtatnak: az erre a félévre eső beszámolókat negyedévre egyenletesen elosztva lehetett megtartani.²⁰⁵ Ez egyébként már korábban többször elhangzott kérésként a megye tanácsai részéről.²⁰⁶

A másik jelentkező probléma: a dolgozó paraszt és munkás tanácstagok közül többen idegenkedtek a nyilvános szerepléstől, a "szónoklástól".²⁰⁷ Előfordult nemegyszer olyan eset, hogy a tanácstag elvállalta a beszámoló tartását, de nem ment el megtartani. Ez történt pl. az 1953.II.félévi beszámolóknál Olaszfalun, Herenden. Az ilyen esetek a megjelent érdeklődőkre igen rossz hatással voltak.²⁰⁸ Káros még akkor is, ha a tanácsi vezetők az összegyűlt érdeklődőknek a helyzet mentése érdekében gazdaggyűlést stb tartanak, mint pl. az 1953.I.félévi beszámolóknál a járási illetve megyei tanácstag meg nem jelenésekor Nagyesztergár, Szávár,²⁰⁹ Zirc, Bakonyoszlop községekben.

A beszámolóktól való húzódozásnak egy másik oka is volt. Konkréten az, hogy jónéhány tanácstag nem végzett egyáltalán, vagy nem megfelelően végzett tanács-
tagi munkát, s úgy érezték, nincs miről beszámolniuk. Ezt mondta el az egyik tanácsülésen Pápán egy tanácstag:

"Eddig ... még semmiféle munkát nem végzett, mert a tanács nem látta el feladatokkal, tehát miről számoljon be."²¹⁰

Lényegében ugyanez a probléma szerepelt a megyei tanácsnak az 1953.II.félévi tanácstagai beszámolókról a Helyi Tanácsok Titkárságához küldött jelentésében is.²¹¹ S valóban, a beszámolók tartása annál eredményesebb, minél aktívabb munkát végez az illető tanácstag - de ugyanakkor a beszámolási kötelezettség is kedvezően befolyásolja a tanácstagok aktivitását.

A fent vázolt jelentkező problémák olyan irányba hatottak, hogy a beszámolók több helyen nem érik el a kívánt színvonalat. Ennek volt még olyan oka is, hogy a vb nem nyújtott kellő segítséget. Pl. Herenden az 1953.II.félévi beszámolóknál nem adtak ki beszédvázlatot.²¹² Több helyen viszont a tanácstagok a központilag kapott beszédvázlatot olvasták fel, s ezt az általános keretnek alkalmas beszámolót nem töltötték meg konkrét adatokkal, helyi példákkal.²¹³

Ennek a választók felé igen rossz a hatása. Egyrészt, a választókat elsősorban a helyi kérdések érdekelnék. Másrészt - ez különösen faluhelyt jelentkezett, ahol a lakosság köréből néhányan több tanácstagai beszámolóra is elmentek - így lényegében minden tanácstag ugyanazt mondta el a beszámolón. Ezt a problémát Tótvázsonyban fel is vetették a dolgozók.²¹⁴

A fentiekén túlmenően problémaként jelentkezett az is, hogy a beszámolók még nagyon új módszert jelen-

tettek a lakosság számára, következésképpen jó eredmények /látogatottság, javaslatok/ elérése érdekében alapos szervező, előkészítő munka végzése volt szükséges.

A tanácstagi beszámolók megjavítása érdekében a megyei tanács 1951. III. negyedévi munkaterve előírta, hogy a járási és a községi vb elnökök személyesen foglalkozzanak a tanácstagokkal.²¹⁵ A munka megjavítása érdekében hozott határozatokat a megyei tanács vb 1951. novemberében is.²¹⁶

E téren van is javítani való. Részben azért, mert a szervezési munka, a beütemezés túl mechanisztikusan történt sokszor. Nem beszéltek meg egy-egy tanácstaggal, hogy mikor lenne neki is megfelelő a beszámoló időpontja, csak kiértécsítették, hogy tartsa meg.²¹⁷ Az ilyen intézkedések következtében olyan esetek is előfordultak, hogy olyan tanácstagokat is beütemeztek beszámoló tartására 1953-ban /Gyulafirátóton, Hajmáskéren, Hidegkúton, Nagyvázsönyban/, akik megválasztásuk óta még tanácsülésen sem voltak. Nem lehet csodálkozni, hogy ezek a beszámolókat nem tartották meg.²¹⁸

A rossz szervezés következménye, amikor a hallgatóságra nincsenek tekintettel az időpont kijelölésénél. Ez történt pl. 1952. őszén az ajkai üvegyárnál, ahol egy megyei tanácstagi beszámolót d. u. 4 órára ütemeztek be, amikor már a dolgozók nem voltak ott. Ha előzőleg kikérték volna az üzem véleményét, ez elkerülhető lett volna.²¹⁹

Az olyan esetek elkerülése is jobb szervezést kíván, mint pl az, hogy az 1952. II. félévi tanácstag beszámolóknál 19 megyei tanácstag nem tudta beszámolóját megtartani érdeklődők hiányában. Sőt Tapolca, Balatonfüred, Magyarpolány községekben kétszer is megjelentek a megyei tanácstagok.²²⁰

De nemcsak szervezési téren volt javítani való a vb-k hozzáállásán. Különösen a községi vb elnökök közül sokan a beszámolók tartását, megszervezését terhes kötelezettségnek tekintették, melynek célját, értelmét nem látták.²²¹ Épp ezért előfordult olyan eset is, hogy a vb tagok, sőt a vb vezetők sem tartottak beszámolót pl. 1953. I. félévében Balatonszőlősen, Bakonycsernyén, Nyírádon, Kislődön, Ajkarendeken, Apácatornán, Nemesgörzsönyben stb.²²² Nem volt egyszer sem beszámoló 1953. II. félévében pl. Taliándörögd, Balatonhenye, Lókut, Túskevár községekben.²²³

Egyes helyeken a beszámolókat fogadónappal, panasznappal, kisgyűléssel keverték össze. Pl. 1953. I. félévi beszámoló megtartására kiérkezett tanácstagnak Veszprémvarsány, Olaszfalu, Lókut községekben panasznap meghirdetésével kívántak érdeklődőket szervezni. Az eredmény az volt, hogy mindössze néhány panaszos ment el.²²⁴

Olyan esetek is előfordultak, amikor a vb feleslegesen gyámkodott a beszámolók tartásánál a tanácstagok felett.²²⁵

A fentiek szemelött tartásával kell tehát az első beszámolókat és az első eredményeket értékelni. A legkisebb eredmények is jelentősek, mert járatlan úton érték el őket, de ezek a kezdeti lépések egyre határozottabbá válnak, s az e téren jelentkező eredmények a tanácsok demokratizmusának, a tömegek bekapcsolódásának szélesedését eredményezik.

A tanácstagi beszámolók eredményeinek alakulása a

megyében: 226

Év:	Beszámoló- lók száma:	Résztve- vők:	Hozzá- szólások:	Közérdekű ja- vaslat, panasz:
1951.	1415	28 763	4476	607
1952. I.félév:	2301	38 595	4712	985
1952. II.félév:	2869	49 951	5781	900
1953. I.félév: 8	3180	68 099	5915	nem ismert
1953. II.félév:	3627	61 552	7987	2521
1954. I.félév:	2207	34 134	4565	1726

Ha a fenti eredményeket vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a tanácstagi beszámolókat illetően tanácsaink még problémákkal küzdenek, bár az eredmények korántsem rosszak. 1951-hez képest az 1954. I. félévi eredmény is

fejlődést jelent mind a beszámolók, mind a résztvevők, hozzászólások és javaslatok számát illetően. Az egyes beszámolókon résztvevők száma viszont hullámzást mutat. E szám a következőképpen alakult:

1951.	egy beszámolón átlag			20-an
1952.I.félév	"	"	"	16-17-en
1952.II. "	"	"	"	17-en
1953. I. "	"	"	"	21-en
1953.II. "	"	"	"	16-17-en
1954. I.félév	"	"	"	15-en

Nézetünk szerint nem lenne helyes az értékelésnél egyedüli szempontként a számszerűséget figyelembe venni, ugyanis így több helytelen következtetésre jutnánk. Ezt táblázatunkból kiolvasható tények is igazolják. Az 1953.I.félévi kiugró látogatottságu tanácstagi beszámolóknál a leggyengébb a hozzászólások átlaga /beszámolónként 1,8/. Másrészt ha csak számszerű eredményekből indulnánk ki, a legjobbnak az 1951-es eredményeket is vehetnénk, hiszen a hozzászólások aránya /átlagosan 3/ ott a legjobb.

Az 1954.I.félévi beszámolók számának és látogatottságának csökkenését magyarázza nézetünk szerint az, hogy ebben az időszakban már nem találkozni a korábbiakhoz hasonlóan erős mértékben számszerű eredményekre való törekvéssel. Másrészt feltétlenül szere-

pük van benne olyan tényezőknek is, hogy a megyében is jelentkeznek helytelen, jobboldali nézetek, melyek a beszámolók számát a tanácstagok felkészületlenségére hivatkozva csökkenteni akarják.²²⁷

A helytelen törekvések ellenére szép eredményekkel zárható az 1950-54-es tanácstagi beszámolók mérlege. Az itt elhangzott kérések közül a tanács sokat orvosolt. Pl 1952-ben Csesznekben is bevezették a kenyér árusítását, hogy ne kelljen a lakosságnak Bakony-szentkirályra gyalogolni. Pápán az utakat és a közvilágítást javítják.²²⁸ Sármelléken, Mihályfán, Sümegprágán, Zalagalsán, Lázin darálót helyeztek 1953-ban üzembe. Szentgyörgyvár földművesszövetkezeti üzletet, Vindornyalak autóbusz járatot kapott.²²⁹ Sok helyen társadalmi munkát is felajánlottak a kért intézkedések megvalósításához.²³⁰ Ezek a felajánlások 1952-53-tól szaporodtak. Az 1953. II. félévi tanácstagi beszámolókon pl. utak javításához Aszófőn, Balatonalmádiban, Tihanyban, Hévizen, Szentgálon, Papkeszin, Tésen ajánlanak fel társadalmi munkát. Hasonló módon állítottak helyre hidakat Hajmáskéren, Vindornyaszőlősön, Pápakovácsin, Pápateszéren. Dörgicse és Lovas közkúthoz, Litér iskolához, Gyulafirátót sportpályához tett társadalmi munka felajánlást.²³¹

A felszólalások közt jónéhány olyan található, mely szép példája a közösség vagyona féltésének. Csetényben

pl. arra hívták fel a figyelmet, hogy több gépállomási gép a falu különböző pontjain található az időjárás²³² viszontagságainak kitéve.

Egyes tanácsok pl. Pápa város tanácsa a beszámolókat arra is felhaszálta, hogy a következő évi költségvetést széles tömegek vitassák meg, tegyék meg hozzá javasla-²³³taikat. Ugy véljük ez a néhány kiragadott példa is bizonyítja, hogy a tanácstagi beszámolók minden hiányosságuk ellenére már ebben a szakaszban igen sok pozitívummal rendelkeztek, a pozitív vonásokat csak korlátozni tudták a negatív tényezők, de a fejlődés tendenciáját a pozitívumok határozták meg.

A beszámolók mellett fontos eszköz a tanácstag és a lakosság közti állandó kapcsolat tartására a fogadóórák tartása is. A sajátos községi viszonyok községi tanácstagok számára nem teszik feltétlenül szükségesé tartását. Itt e forma nélkül is megvan a lehetőség a választók és tanácstagok gyakori találkozására. Épp ezért véleményünk szerint is egészségesebb, ha itt a kapcsolatot nem szükitik le a fogadóórákon, beszámolókon stb való találkozásra.

A fogadóórák beindítása a megyében 1951. nyarán²³⁴ történt. A megyei, járási, városi tanácstagok és egy-két nagyobb község/Ajka, Várpalota/ tanácstagjai tar-

²³⁵
tották.

A megyei tanács vb 1951.júl.4-i ülése hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a fogadónapokat sajtó és egyéb eszközök segítségével népszerűsítsék a lakosság körében.
²³⁶

A beindulás itt is problémákkal járt a beszámolókhöz hasonlóan. Még az 1952.februári megyei tanácsülési beszámoló azt állapította meg, hogy e területen komoly hiányosságok vannak.
²³⁷ Nem nagy az előrelépés még az 1952.áprilisi megyei tanácsülésre sem. Itt is a fogadóórák népszerűsítésének, a tanácstagok fogadóórára való jó felkészülésének fontosságát, jelentőségét hangsúlyozták.
²³⁸

A fogadóórákkal való törődés első eredményei 1952-től jelentkeznek. Ez év második negyedében 745 fogadóórát tartottak, amin 2968-an vettek részt, tehát egy fogadóórán kb 3-an.
²³⁹

Nagyon jó kezdeményezés a fogadóórák összekapcsolása a beszámolókkal. Pl az 1952.II.félévi tanácstagok beszámolóik előtt kb 2 héttel - 1 hónappal a beszámolót tartó tanácstag ott, ahol a beszámolót fogja tartani, fogadóórát tartott. Ez lehetővé tette, hogy a konkrét helyi feladatok, problémák elintézéséről is beszámolhasson. Ez a -sajnos nem általános- módszer lehetővé tette

tehát a lajstromos választásból adódó negatívumok²⁴⁰
csökkentését.

Az 1952.III.negyedév az előzőhöz képest mégis visszaesés: 516 fogadóórát tartottak. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy sok tanácsstag még nem látta e munka fontosságát. Így nemegyszer olyan helyzet állt elő, hogy érdeklődők lettek volna, de a tanácsstag nem²⁴¹ jelent meg a meghirdetett fogadóórán.

1954-re már jelentős javulás tapasztalható. Erre mutatnak a következő adatok is a megyében tartott tanácstagi fogadóórák és az itt megjelenők számának²⁴²
alakulásáról:

	Megtartott Megjelentek fogadóóra: száma:		A fogadóórán meg- jelentek átlaga:
1954. júl.	143	644	4,5
1954. aug.	117	562	4,8
1954. szept.	123	741	6,-

Ezek a szép eredmények vetették meg az alapját²⁴³
tanácsaink e területen ma elért szép eredményeinek.

A fogadóórák és a beszámolók kérdése szorosan összefügg az itt elhangzó panaszok, javaslatok elintézésével. Azzal, hogy ez milyen módon történik részletesen az igazgatási szervek munkastilusát tárgyaló fejezetben fogunk foglalkozni. A kérdés ottani tárgyalását részben az indokolja, hogy a hivatali szervekhez is érkeznek be közvetlenül a lakosságtól panaszok, s ezért célszerű ezek elintézését egységes fejezet keretében tárgyalni. Másrészt még inkább az indokolja, hogy a fogadóórákon, beszámolókon felvetett javaslatokat, panaszokat a tanácsstagok elintézés végett a vb-hoz továbbítják.

4. A tanácsok kapcsolata a tömegszervezetekkel:

A tanácsok tömegkapcsolatai alakulásánál -ha röviden is- de egy problémával még kell foglalkoznunk. Ez a tanácsok kapcsolata a tömegszervezetekhez. Ahhoz, hogy a tanácsok - amellet, hogy az állam helyi szervei - széles tömegszervezetek is lehessenek, be kell vonniok a dolgozó tömegeket az állami feladatok gyakorlásába. Ehhez a bevonáshoz nagy segítséget adhatnak a tanácsoknak a különféle tömegszervezetek és a Népfront pl. aktív hálózat kiépítéséhez stb. Ezen együttműködéshez adottak-e a feltételek? Hogyan valósult meg ez az együttműködés?

A Népfront, mint széles tömegeket átfogó politikai
244
tömegmozgalom igen jelentős a tanácsok tömegkapcsolatai szempontjából, segítségével az szélesebb alapokra

helyezhető. Nagy szerepe van a tanácsválasztások lebonyolításában. Ezen túlmenően a tanácsok egész tevékenységét politikailag alátámasztja, a meggyőzés és a felvilágosítás eszközével neveli a tömegeket, hogy állampolgári kötelezettségeiket betartsák és éljenek azon jogukkal, hogy bekapcsolódhatnak közvetlenül az állami ügyek intézésébe. Hogy ezeket a feladatokat maradéktalanul betölthesse a Népfront, azt a személyi kultuszos politika torzulásai megakadályozták. 1949 után:

"Uralkodóvá vált az a helytelen nézet, hogy a népfront mozgalmak megvolt a maga szerepe és jelentősége a demokratikus nemzeti feladatok megoldásában, de a szocialista társadalomért folytatott harcban már elvesztette létjogosultságát."²⁴⁵

Az 1949-54-es időszakban a Népfront formális szervként létezett, s épp ezért a tanácsok számára szükséges, a tanácsok tevékenységét politikailag alátámasztó feladatait nem tudta ellátni. Ebbe az irányba hatott az a tény is, hogy a személyi kultusz, a baloldali elhajlás ezen éveiben a meggyőző munka helyett egyre inkább előtérbe kerültek, uralkodóvá váltak az adminisztratív módszerek - a Népfront tevékenység pedig éppen meggyőzést, nem adminisztratív módszereket követelt volna. Az országos helyzetnek megfelelően alakult Veszprém megyében is a helyzet. A látszatszerként működő Népfront nem tudott segítséget adni a tanácsnak.

1954-ben, a Népfront átszervezését követően változások következtek ugyan be, ekkor viszont a jobboldali elhajlók igyekeztek a Népfrontot saját céljaikra

felhasználni. Bár a második tanácstörvény is hangsúlyozta a tanácsok és a Népfront kapcsolatának a fontosságát, ez ebben az időszakban sem valósult meg. Csak az ellenforradalom leverését követően sikerült a Népfront mozgalom ezen problémáit leküzdeni, csak ekkor válhatott a tanácsok segítőjévé.

Milyen volt a tanácsok együttműködése a különféle tömegszervezetekkel?

Az 1950. októberi tanácsválasztást előkészítő agitációs munkába meggyeszerzte bekapcsolódott az MNDSZ és a DISZ is. Kisgyűlések előkészítéséből, kultúrműsor szervezéséből kivették a részüket. A választások után azonban problémák jelentkeztek e kapcsolatban. Egyik oldalról a tanácsok nem igénylik eléggé a segítséget illetve nem a tömegszervezetek jellegének megfelelő feladatokkal, hanem operatív tevékenységgel kívánják megbizni őket. Másrészt a tömegszervezetek gyakran nem adták meg a kért segítséget.

A központi irányvonal két helytelen nézete befolyásolta különösen e kapcsolatok alakulását. Az egyik, a Népfront mozgalomnál már említett tényező, hogy az adminisztratív módszerek előtérbe kerültek. A másik: a tanácsok központi feladata ekkor a begyűjtés, ennek és az adófizetésnek megoldására nagy erőket kellett mozgósítani. Épp ezért e feladatok megoldására kívánták

sokszor felhasználni, mintegy "aktivagárdaként" a tanács-
tagok mellett a tömegszervezeteket. E módszer hibás vol-
tát a későbbiek során maguk a tanácsi vezetők is fel-
ismerték. Erről tanuskodik a megyei tanács 1953. dec. 31-
el keltezett levele a nők körében végzendő politikai
munka megjavítására²⁴⁶. Ebben felhívta a járási és a vá-
rosi tanácsi vezetők figyelmét, hogy az MNDSZ-el /de ez
vonatkozik a többi tömegszervezetre is/ való nem kie-
légitő kapcsolat oka elsősorban az, hogy nem az állami
feladatok megvalósításának politikai munkával való a-
látásmozgását kérték, hanem sok esetben konkrét admi-
nisztratív feladat végrehajtását. Példaként említi er-
re a következő munkákat: adóbehajtási eljárásnál közre-
működés, fizetési felhívások kézbesítése, beadási köte-
lezettségekkel kapcsolatos hatósági eljárás. A levél
nagyon helyesen, hangsúlyozza ezek megszüntetésének, he-
lyette politikai támogatás kérésének fontosságát.

A tanácsok részéről jelentkező másik probléma, hogy
nem fejtették ki mindenhol kellő törekvést a tömegszer-
vezetekkel való kapcsolat megteremtésére. Nem szükséges
pl., hogy járási szinten a tömegszervezeti vezetők vb ta-
gok legyenek, de célszerű vb ülésre olyan napirendi
pontokhoz meghívni őket, ahol támogatást várnak tőlük.
A megyei tanács vb 1951. máj. 29-i ülésére készített je-
lentés a veszprémi járási tanács munkájáról megállapi-
totta, hogy:

"A járási vb ülésekre a DÉFOSZ és a DISZ titkárát nem hívják meg. A legfontosabb feladatokat is csak rendszertelenül egyes esetekben beszélük át - mint pl. a beiskolázásnál - a DISZ-el vagy más területen a DÉFOSZ-al." ²⁴⁷

Hasonló problémával találkozhatunk a devecseri járás munkáját tárgyaló 1951. jun. 26-i megyei vb ülésen. ²⁴⁸
A zirci járási tanács munkájával foglalkozó jelentés azt állapította meg, hogy járási szinten jó a kapcsolat, de a községeknél a tanácsok - Bakonyszentlászló, Zirc, Csetény, Lázi, Bakonygyirót kivételével - nem támaszkodnak a tömegszervezetekre. ²⁴⁹ Egyes községekben pl. Vonyarcvashegyen a tanácsi vezetők úgy vélekedtek a DISZ tagokról "...mind gyerekek, komolytalanok", s erre hivatkozva nem akarták őket semmilyen feladattal megbízni. ²⁵⁰

A jó együttműködést gátló tényezők közül feltétlenül pár szót kell szólni arról is, hogy a tömegszervezetek oldaláról is jelentkeztek hibák. 1951. jun. 19-i ülésén a megyei tanács vb megvizsgálta a keszthelyi járási tanács munkáját. Itt hangzott el olyan megállapítás, hogy az MNDSZ-el minden próbálkozás ellenére még nem sikerült jó kapcsolatot kialakítani. A tapolcai járási vb titkár az 1951. júliusi községi tanácsüléseket értékelve megállapította, hogy a járási vb "külső" tagjainak munkája nem volt kielégítő, köztük a járási MNDSZ titkáráé sem, aki nem ment ki azon községekbe, ahol vállalta a tanácsülés előkészítését. ²⁵¹

A fentieket bizonyítja az is, hogy 1952. dec. 19-ig pl. a megyei tanács vb üléseinek 52 százalékán a DISZ, 35 százalékán a szakszervezet képviselője nem vett részt. Az MNDSZ titkár /nem volt egész évben vb tag/ a vb tagsága alatt tartott ülések 11 százalékáról hiányzott. Az arány tehát nála a legjobb. Ha azonban ideszámítjuk még az MNDSZ titkároknak a járási és a városi tanácsok vb ülésein való részvételét, akkor ez a hiányzási arány is 46 százalékra emelkedik. ²⁵²

Az állandó bizottságok munkájában - elsősorban aktívahálózat kiépítésében - igen sokat segíthetnének. E területen sem volt kielégítő a munka. Még az 1953. febr. 4-én tartott ülésén is azt kénytelen pl a megyei egészségügyi állandó bizottság megállapítani, hogy bár az egyes társadalmi szerveket mindig meghívják, csak ²⁵³ igen kevesen jönnek el közülük.

Bár a tanácsok és a tömegszervezetek kapcsolatát illetően sok hiányosság tapasztalható, természetesen szép számmal találhatunk pozitívumokat is, amikor egy-egy tömegszervezet eredményesen segítette a tanácsokat gazdasági, politikai, kulturális feladataik végrehajtásában.

Jó munkát végzett pl a keszthelyi járásban a ²⁵⁴ DÉFOSZ a növényápolási munkák terén. Az MNDSZ a tszcs-k szervezésére irányuló agitációból vette ki a

részét.²⁵⁵ A DISZ több helyen és néhány helyen az MNDSZ és a DÉFOSZ is bekapcsolódott a kulturális forradalom feladatainak végrehajtásába pl a devecseri járásban Szabad Föld Téli Esték tartásába.²⁵⁶ Sokat jelentett egyes tömegszervezetek segítsége az "Építsük, szépítsük iskolánkat!" mozgalom sikerénél.²⁵⁷ A keszthelyi járás oktatási állandó bizottságainak munkájához Zalaváron, Sármelléken, Hévizen szép segítséget nyújtott óvodák berendezésével az MNDSZ, a KTSZ-ek és a szülői munkaközösség.²⁵⁸

A javuló kapcsolatok nemcsak a tanácsok, a tömegszervezetek számára is hasznosak. Pl az MSZT részéről ismertették megyei tanács vb ülésen a barátsági hónap megrendezésével kapcsolatos feladatokat, s ehhez a tanácsok segítséget adtak.²⁵⁹

E kezdeti eredmények is azt bizonyítják, hogy mind a tanácsok, mind a tömegszervezetek részére hasznos, megvalósítható és szükséges az együttműködés. Szükséges az állam további fejlődése szempontjából is, hiszen e fejlődés tendenciája, hogy egyre több állami feladatot társadalmi szervek vesznek át. Természetes emellett hasonló fontossággal bír a tanácsi keretek közt végzett munka, hisz a tanácsi rendszer fejlődésével egyre szélesebb a tömegek bevonása az állami feladatok megoldásába.

V.

A tanácsok államigazgatási tevékenysége Veszprém megyében.

E kérdés végtelenül sokrétű, a szerteágazó problémák hosszú sorát veti fel. E dolgozat keretében - hangsúlyozva a tanácsok igazgatási tevékenységének igen nagy jelentőségét - a kérdésnek csak néhány vonatkozását kívánjuk megvizsgálni. Úsupán olyan szempontból kívánjuk megközelíteni a kérdést, hogy a Veszprém megyében működő tanácsok igazgatási feladata, tevékenysége, e feladatok megoldásánál alkalmazott munkastilusa hogyan hat a tanácsok tömegkapcsolatainak alakulására.

1. A gazdasági szervező és a kulturális nevelő tevékenység:

A burzsoá államokkal szemben a tulajdonviszonyok alapvető megváltozása következtében a proletár állam igen lényeges gazdasági funkciókkal jelentkezik. Lényeges proletár államunk helyi szerveinek, a tanácsoknak gazdasági funkciója is. Természetesen az országos fontosságú vállalatokat helytelen lenne a tanácsok kezelésébe adni, de nagyon fontos feladatokat kell megoldaniok a mezőgazdaság, a helyi ipar és a kereskedelem területén.

A helyi mezőgazdasági, ipari, áruellátási, kulturális,

egészségügyi feladatok megoldása azért is igen lényeges, mert a dolgozók elsősorban ezen keresztül mérik le a tanácsok munkáját, itteni tapasztalataik nagyban befolyásolják, hogy mennyire érzik a nép szervének a tanácsokat.

A tanácsok gazdasági tevékenységét illetően megszervezésükkor jelentkezett az a helyes álláspont, hogy a gazdasági feladatok leadása fokozatosan kell történni, nehogy a termelésben zavar álljon elő.²⁶⁰ Ezt a helyes elvet azonban a központi szakigazgatási szervek nemegyszer túlzott centralizációs törekvéseik elvi alátámasztására használták fel, arra, hogy egyes hatásköröket helytelenül megtartsanak illetve a hatáskörök leadását végtelenül lelassítsák. E probléma megoldására már 1954-től történtek intézkedések, de megnyugtató elintézését csak 1957 után nyertek.

Erősen rányomta bélyegét a tanácsok igazgatási feladatainak alakulására a begyűjtés. Az a helytelen nézet, hogy a lakosság tervszerű ellátását csak a begyűjtési rendszer fenntartásával lehet biztosítani, súlyosan éreztette hatását a tanácsok munkájában. A tanácsai munka központi kérdésévé a begyűjtés vált, a más területeken jelentkező feladatokkal való foglalkozásra a tanácsoknak nem volt elég idejük, mert a feszített tervek teljesítésére kellett minden erejüket összpontosítani.²⁶¹ Részben más feladatoknak a begyűjtési munkálatok követ-

keztében történő elhanyagolása, részben pedig a begyűjtési rendszer fenntartása káros hatással volt a tanácsok tömegkapcsolatainak alakulására. A begyűjtési munkálatok mellett az időszerű mezőgazdasági feladatok is gyakori napirendi pontok vb üléseken. A tanácskozások azonban e kérdésről általában túlságosan általánosságokban mozgó, egy-egy speciális feladat megtárgyalására ritkán kerül sor. Hiányosság e téren az is, hogy a fejlett agrotechnikai módszerek népszerűsítését elhanyagolták.²⁶² De még olyan problémák is jelentkeztek pl., hogy aratási időben derült ki, hogy a cséplőgépek megjavítása nem történt meg tökéletesen, s a legnagyobb munkaidőben a gépek leállása következ-²⁶³tében fél napok estek ki. De hasonló gondok jelentkeztek egyéb mezőgazdasági munkákkal kapcsolatosan is.

Itt kell említést tenni a tszcs-k szervezéséről is. A mezőgazdaság szocialista átszervezésénél jelentős feladatok hárultak a tanácsokra. A tanácsrendszer megteremtése idején még e nagy feladat megoldása éppen csak elkezdődött. Az 1950. dec. 13-i megyei tanácsülés adatai szerint a tsz mozgalom helyzete a következő: 83 tszcs van a megyében, 2881 taggal 20 603 kat. hold földön gazdálkodnak. Nagyon helyesen a tszcs-k megerősítésének fontosságára hívta fel a megyei tanács már 1951. májusában a járási tanácsok figyelmét.²⁶⁴

A tszcs-k erősítésének jelentőségét hangsúlyozták további vb és tanácsülések is.

A tszcs-kel kapcsolatban vannak hiányosságok is a tanácsok munkájában. Ezt állapítja meg a megyei tanács 1951. okt. 10-i ülése is. Ezek a problémák részben a járási szakemberek hiányából adódtak. Nagyon erősen hatott azonban ilyen irányba az is, hogy a központi irányvonal e téren is jelentkező tulzások következtében a fő figyelmet újabb tszcs-k alakítására, az ezzel kapcsolatos szervezési feladatokra, s nem a már létrehozott tszcs-k segítésére fordították. A mezőgazdaság szocialista átszervezése terén Veszprém megyében is követtek el néhol törvénytelenéseket is.²⁶⁵ Ez szintén a tanács tömegkapcsolatainak gyengülése irányába hatott.

Természetesen már ekkor vannak igen jól működő tszcs-k is. Pl. a monoszlói tszcs 80 Ft-t fizetett munkaegységként.²⁶⁶ Nagyon helyesen állapította meg a megyei osztályvezetők, járási és városi elnökök, titkárok számára tartott 1953. nov. 24-i értekezlet egyik hozzászólója, hogy a jövőben nagy súlyt kell a tanácsoknak arra fordítani, hogy a létrehozott tszcs-eket meg-²⁶⁷erősítsék.

A korábbiakban már említettük, hogy a jó tömegkapcsolatok kiépítését illetően a munkásosztály körében is jelentkeztek problémák, s ezek az áruellátás, különféle szociális igények nem kellő kielégítésének következményei voltak.

Ami az áruellátás kérdését illeti, itt a hibák je-

lentős része nem a tanácsokon múlt. A kereskedelmi hálózat fejlesztésében igen szép eredményeket is tudott a tanács felmutatni.²⁶⁸ A problémát itt elsősorban az jelentette, hogy egyes áruféleségekből a szükséges minimum sem állt a megyei szervek rendelkezésére. Az 1950. nov. 14-i megyei tanács vb ülés a megye húsellátásának helyzetét tárgyalva egy súlyos problémára mutatott rá: a területrendezés következtében a megye területe erősen megnőtt, de ezzel nem emelkedett arányosan a megyei húskeret. A helyzetet még rontotta az is, hogy a vágóállatban gazdag enyingi járást csatolták el. Sőt azt sem szabad elfelejteni, hogy a megye az erősen iparosodó megyék közé tartozik, ami ismét csak az áruellátás terén jelentkező igények növekedését jelenti, tehát újabb problémákat.

De nemcsak a húst illetően jelentkezett nehézség az igények kielégítésénél. Hasonló volt a helyzet a tej, a zöldség, burgonya stb ellátás területén is. Pl Veszprém város 1951. okt.-ben sem kapta meg még a hivatalosan megállapított keretet sem húsból, sem tejből.²⁶⁹

Helyesen hangsúlyozta a megyei tanács vb 1951. máj. 29-i ülése, hogy nagy gondot kell fordítani az ipari üzemek, építkezések ellátására, de az áruellátásban jelentkező hiányosságok jelentős részén a tanács saját erejéből nem tudhatott javítani. Természetesen vannak olyan hibák is, amin lehetett volna segíteni áruk észszerűbb, szervezettebb elosztásával stb.²⁷⁰ A kérdés

megoldását csak még égetőbbé tette, hogy 1952. elejére 25-30 százalékkal emelkedett a dolgozók vásárlóereje a megyében.²⁷¹

Szorosan kapcsolódik a lakosság áruellátásának kérdéséhez a helyi ipar problémája, hiszen a lakosság mindennapi életében jelentkező javítások, szolgáltatások ellátására a nagyipar képtelen. A helyi ipart illetően két káros nézettel találkozhatunk. Az egyik a már más vonatkozásban említett hatásköri probléma. A felsőbb szervek viszonylag kevés vállalatot adtak át a tanácsok hatáskörébe, e téren is alapvető változás csak 1957 után következett be.²⁷² Másrészt a tanácsi irányítás alá tartozó vállalatok elsősorban nem a lakosság szükségleteinek kielégítésére dolgoztak, a minisztériumok által leadott tervek teljesítése kapacitásukat szinte teljes egészében kimerítette.²⁷³ Sőt maguk a tanácsi helyi ipari vállalatok sem akartak sok helyen munkaigényes, apró közszükségleti cikkek gyártására átállni, mivel ez több munkát és alacsonyabb termelési értéket eredményezett volna.²⁷⁴

Nehezítette az igények jobb kielégítését a magánkisiparral szemben alkalmazott hibás országos politika. Pl Veszprém megyében 1950-től kezdve a tanács nem adott ki új kisipari igazolványt, sőt 1951-ben 91-t²⁷⁵ vissza is vont. Ugyanakkor a lakosság szükségleteinek kielégítésére a kisipari termelőszövetkezetek még nem voltak képesek. 1951-ben mindössze 10 kisipari termelőszövetkezet volt a megyében, számuk 1952-ben

is csak 68-ra emelkedett. Ez még így is nagyon kevés, pedig azt is figyelembe kell vennünk, hogy ezek ter-
vük 51 százalékát fordítják csak a lakosság szükség-
leteinek kielégítésére.²⁷⁶

E téren változás 1953. nyarától következik be. Ettől
szeptember 12-ig 114 kérelmet adtak be a megyében kis-
ipari engedélyre.²⁷⁷ Bár egyes helyeken /pápai és sümé-
gi járás/ kezdetben a régi baloldali nézetek jelent-
keztek e kérdésben,²⁷⁸ a megyei tanács intézkedései kö-
vetkeztében végül az egész megye területén helyes ál-
laspont alakult ki.

A hibák ellenére jelentősen fejlődött a megyében
a helyi ipar is. Ezt bizonyítja olyan adat is, hogy míg
pl 1950. III. negyedévében 181 000 Ft-t, addig 1953. III.
negyedévében 4 860 000 Ft-t használhattak fel a taná-
csok a helyi vállalatok nyereségéből.²⁷⁹ A tanácsok műkö-
désük első 3 évében 124 millió Ft- értékben eszközöl-
tek beruházásokat.²⁸⁰

Jelentősek a tanácsok kulturális és egészségügyi
téren elért eredményeik is. Megyeszerte számolási, he-
lyesírási és analfabéta tanfolyamokat szerveztek, hogy
pótolják a Horthy rendszer e téren elkövetett bűnös
mulasztásait.²⁸¹ A megyében:

25 községben volt számolási tanfolyam	466 hallga- tóva
23 " " helyesírási "	364 "

11 községben volt alapismeret I. tanfolyam 123 hallga-
 5 " " " II. " 75 ^{tóval} "

A megyei tanács költségvetésének jelentős százalé-
 kát fordította kulturális és egészségügyi kiadásokra. Pl
 az 1951-es költségvetésből 17 611 250 Ft-t/40 százalék/
 az 1954-es " 122 238 400 " /45 " /
 Ez utóbbiból kulturális célra fordítottak 63 175 100 Ft-t. ²⁸²
 Egyetlen adatot annak érzékeltetésére, hogy ez mit jelen-
 tett: Magyarország 1939-es állami költségvetése a falusi
 kultúra céljaira az egész ország területére 46 200 P-t
²⁸³
 irányzott elő.

Milyen eredmények születtek ennek nyomán? Az óvodák
 számának emelése lehetővé tette, hogy az óvodások számát
 az 1950-es 2700-ról 1953-ra 4300-ra emeljék. A középis-
 kolások száma az 1950/51-es tanévi 2838-ról az 1953/54-
 es tanévre 4200-ra emelkedett. 1950-ben 5 kultúrotthon
 volt a megyében, 1953-ban már 4 járási és 173 községi
 kultúrotthon. 1950-ben 35 mozi, 1953-ban 201, 1950-ben 45
 falusi népkönyvtár, 1953-ban 1 megyei, 3 járási és 263
²⁸⁴
 községi könyvtár működött.

Ezek az eredmények kétségtől igen jelentősek. Kü-
 lönösen a mozik, kultúrházak, könyvtárak hálózatán ke-
 resztül a legkisebb falvakba is eljuttatták a kultúrát.
 Emelkedett a kultúrműsorok száma. ²⁸⁵ Mig:

1952. nov-ben 285 előadás volt 20 500 nézővel, addig
 1953. " 314 " " 37 700 ".

A kultúrotthonokban 1954. elején 178 szakkör működött.²⁸⁶

A kulturális eredményeknél jelentős a Szabad Föld Téli Esték tartása is. Ezek szervezését a tanácsok általában²⁸⁷ igen lelkiismeretesen végezték.

Természetesen e szép eredmények eléréséhez a helyi anyagi eszközök mellett a kormány is jelentős összegekkel járult hozzá, de a tanácsok is sokat tettek ezen eredmények eléréséért. Nem von le a tanácsok e téren szerzett érdemeiből semmit az, hogy előfordultak olyan esetek is, mint pl ami Bakonycsernyén történt, ahol a községi tanács azzal utasította el a falusi könyvtár létrehozását "...mással is elég dolgunk van, nemhogy még a könyvtár is gondot okozzon."²⁸⁸ Vagy pl Tihanyban elvetették a könyvtár helységét.²⁸⁹

Szép eredmények születtek az egészségügy területén is. A tbc halálozás a megyében 3 év alatt 45 százalékkal csökkent. 56-al nőtt a tanácsok felügyelete alá tartozó kórházak ágyszáma. A tanácsok javaslatára 16 új üzem-²⁹⁰vosi rendelőt hoztak létre.

Lehetne még sorolni hosszan a pozitív példákat. A végső értékelésnél csak azt állapíthatjuk meg, hogy a negativumok ellenére a mérleg a pozitívumok oldalára billen. A tömegkapcsolatok alakulása szempontjából mégsem ennyire pozitív a kép. Az ellátási nehézségek, a községgpolitikai munka háttérbeszorítása, a tanácsok erősen

korlátozott gazdasági jogköre a tanácsokat a dolgozók szemében bürokratikus apparátusnak tüntette fel, pedig az említett hibák jelentős részéről a tanácsok nem tehettek.

2. A tanácsok munkastilusa:

A kérdést három vonatkozásban célszerű megvizsgálni. Egyrészt a tanácsok kapcsolatát a legfelsőbb állami szervekkel, másrészt az alsóbb és felsőbbfoku tanácsok kapcsolatát, végül a tanácsok ügyintézési módját a lakosság felé. A három kérdés egymással szoros összefüggésben van.

A legfelsőbb állami vezetés és a tanácsok kapcsolata alapvetően rányomta bélyegét a túlzott centralizációs törekvés. Ebből adódtak a korábbiakban már említett hatásköri problémák. Ebből adódott az, hogy az apró rész-kérdéseknek is központilag történő előírása a helyi sajátosságok figyelembevételét, a helyi kezdeményezés kibontakoztatását nem tette lehetővé. Az egyes szakminisztériumok szaksovinizmusára jellemző, hogy amíg a sütőipar a tanács hatáskörébe tartozott jelentéktelen összeget kapott beruházásra, majd miután az élelmiszeripari minisztérium hatáskörébe került az év utolsó 3 hónap-²⁹¹jában 22 millió hitelt kapott kereten felül.

A felső állami szervek és a tanácsok közötti kapcsolat szempontjából káros volt az is, hogy a felsőbb szervek túl sok rendeletet küldtek a tanácsokhoz. Egyet-

len adatot erre:1951.júl.1-júl.21-e között a Veszprém Megyei Tanács VB egyes osztályai a következő mennyisé-
292
gü rendeletet kapták:

Pénzügyi osztály	193
Terv és statisztikai osztály	130
Igazgatási osztály	24
Ipari osztály	162
Kereskedelmi osztály	274
Begyűjtési osztály	58
Mezőgazdasági osztály	391
Építési osztály	77
Közlekedési osztály	122
Oktatási osztály	172
Egészségügyi osztály	260
Munkaerőgazdálkodási osztály	48
Népművelési osztály	<u>127</u>
Összesen:	2038 db

Az egyes feladatok határideje általában igen rövid volt.Ez a végrehajtást abba az irányba tolta,hogy az előírt feladatokat számszerűen teljesítsék bármi áron és módszerekkel is.Másrészt a rendeletek megválaszoló-
sa az apparátus jelentős részét az íróasztalhoz kötötte.

A határidők néha annyira rövidek voltak,hogy ezért nem lehetett megoldani a feladatokat.Pl 1950.nov.28-án a FM-től rendelet érkezett,mely előírta,hogy nov.28-án tartsanak a tszcs-k fejlesztésének problémájával fog-

lalkozó értekezletet.²⁹³ Vagy pl a KSH 84.051/1951.sz. rendelete a mezőgazdasági építkezések műszaki teljesítésével kapcsolatban elrendelt adatgyűjtés határidejét júl.15-ben szabta meg, az ennek elvégzéséhez szükséges²⁹⁴ kérdőívek viszont csak júl.17-én érkeztek meg.

Ugyancsak a felsőbb szervek részéről jelentkező kapcsolódó munkára jellemző, hogy pl 1953.dec.17-én a Helyi Tanácsok Titkársága visszavont egy nem eléggé átgondolt rendeletet a községi tanácsülések előkészítéséről - ez Veszprém megyében "...400 telefonbeszélgetést tett szükségessé a községekkel, és amellet komoly zavarokat is okozott."²⁹⁵

A fenti problémák károsan befolyásolták az alsóbb és felsőbb szintű tanácsok kapcsolatát is. Egyrészt az egyes tanácsok közötti kapcsolatban is jelentkeztek hatásköri problémák, a megyei tanács sem szívesen adott le hatáskört a járásoknak.²⁹⁶ Másrészt az ügyiratok tömkelege, a határidők rövidsége több szempontból is káros volt. Káros volt olyan szempontból, hogy a megyei vezetők is rövid határidőre kényszerültek.²⁹⁷ Ez is hozzájárult ahhoz, hogy nem tudtak megfelelő segítséget adni az alsóbb tanácsai vezetőknek.²⁹⁸ Idejük jelentős részét kötötte le az adminisztrációs munka és az értekezletek.²⁹⁹ Kiszállásaik során is sokszor a fő cél az adatgyűjtés valamilyen jelentéshez. Ilyenkor végzett ellenőrzéseik épp ezért nem voltak alaposak és főleg nem sok segítséget adhattak, általában az ellenőrzés is csak a hibák utólagos megál-

lapítására szorítkozott.³⁰⁰ Máskor viszont nagyon helytelenül azt jelentette a kiszállás, hogy a felsőbb tanácsi szervek dolgozói operatív feladatokat is elvégeztek a községi tanácsok helyett.³⁰¹

Az ellenőrzésnél gyakran párhuzamosságok is jelentkeztek. Pl 1953-ban Tótvázsonyban 1 hét alatt 70, illetve 1 nap alatt Tihanyban 16, Monostorapátiban 11 instruktor fordult meg.³⁰² Ezen kívántak segíteni azzal, hogy a megyei tanácsapparátus intézkedéseit a vb titkárnak kellett összehangolni.³⁰³ Kezdetről fogva volt törekvés arra is, hogy tartalmasabb segítséget adjanak a járásoknak,³⁰⁴ pl tanácskozási joggal meghívtak megyei vb ülésre járási elnököket és titkárokat.³⁰⁵ A jobb segítség érdekében osztották fel a járásokat is az instruktorok között,³⁰⁶ vagy tárgyalták meg vb üléseken egy-egy tanács munkáját.

Természetesen akadtak szép számmal olyan mulasztások, bürokratikus intézkedések, melyek oka más tényezőben keresendő. Az ilyen jelenségeknél feltétlenül szerepet játszott, hogy sok a fiatal, szakmai gyakorlattal, tapasztalattal nem rendelkező közigazgatási dolgozó. Ezen a szakmai oktatás nem segített a kívánt mértékben, mert sokszor elhanyagolták a tanácsi vezetők is az ellenőrzését, illetve nem készültek fel rá elég alaposan.³⁰⁷ A bürokrácia jelentkezősét segíti a tanácsi szerveken belüli nagy fluktuáció,³⁰⁸ de sokszor egyszerűen a hanyagság.³⁰⁹

A túlzott centralizációs törekvések negatív visszahatása jelentkezett olyan szempontból is, hogy végtenül felduzzadt a felsőbb állami szervek létszáma. Pl a Könnyüipari Minisztériumban kb ugyanannyian foglalkoztak a helyiipar irányításával, mint az ország valamennyi tanácsapparátusában együttvéve.³¹⁰ Hasonló probléma jelentkezett a felsőbb és a községi tanácsok viszonylatában is. Épp ezért kell igen pozitívan értékelni azt a megyei javaslatot, hogy minden községben az elnök és a titkár mellett létesítsenek egy adminisztrációs munkakört.³¹¹

A túlzott centralizáció csökkentette a tanácsok önállóságát, hatáskörét, növelte a bürokratizmust. Káros volt olyan szempontból, hogy a tanácsok jogkör hiján gyakran nem tudták a lakosság jogos kéréseit elintézni. Tehát a felsőbb és alsóbb állami szervek közti nem helyes kapcsolat komoly befolyást gyakorolt a tanácsok és a tömegek kapcsolatára is. Ezt a problémát vetette fel a megyei tanács 1954. júl. 13-i jelentése a Helyi Tanácsok Titkárságához az I. félévi tanácstagi beszámolókról.³¹²

A szakmai képzetlenség is éreztette hatását egyes esetekben, amikor az ügytologatás oka az odavonatkozó rendeletek ismeretének a hiánya volt.

Természetesen a panaszok, javaslatok rossz intézésebe az is közrejátszott, hogy egyes tanácsi vezetők csak az ügyiratot és nem az embert látták. Szerepük volt

benne olyan eseteknek is, mint pl a keszthelyi városi tanács előírta, hogy a dolgozók fogadása csak 8-10-ig történik.³¹³ /Az ilyen esetekhez az is hozzájárult viszont, hogy a tanácsi dolgozók adminisztrációs feladatai túl nagyok voltak/. A keszthelyihez hasonló a mi hályházai eset, ahol a tanács kidoboltatta, hogy panaszokkal csak csütörtökön foglalkoznak, más napokon ilyen ügyben az utcán sem állítható le tanácsi dolgozó.³¹⁴

A lakosság bejelentéseivel, panaszaival való foglalkozást rendeletileg szabályozták. Ezt írta elő az 1004/1951. III. 17. MT. sz. határozat is. E határozatra hivatkozva a BM 1951. szept. 11-én leiratot intézett a megyei tanácsokhoz, melyben megállapította, hogy az észrevételekkel, panaszokkal a tanácsok nem foglalkoznak.³¹⁵ Az ilyen esetek elkerülését célozta a 194/1951. XI. 10. MT. sz. rendelet, mely előírta panaszkönyvek feltekintését.³¹⁶ Ebbe a panaszon kívül az elintézés módját is be kellett vezetni.³¹⁷

A lakosság bejelentései, panaszai szempontjából jelentős szerepe van a tanácstagi beszámolóknak, fogadóóráknak is. Az itt elhangzottakat a tanácstag továbbítja elintézésre a vb-hoz, s figyelemmel kíséri az elintézését. Természetesen a panaszok, javaslatok feljegyzése és továbbítása még nem jelent megoldásra tett ígéretet, s igen lényeges az is, hogy a tanácstagok ne tegyenek felelőtlen ígéreteket.³¹⁸ Nagyon lényeges viszont az

is, hogy a tanácsok vb-ai minden kis panasszal lelkiismeretesen foglalkozzanak, mert e téren kifejtett tevékenységük erősen befolyásolja a dolgozók róluk való véleményalkotását. Ennek szellemében hangsúlyozta a megyei tanács vb 1951. dec. 27-i ülése, hogy még az el nem intézhető kérelmeket sem szabad válasz nélkül hagyni.³¹⁹

Kezdetben a fogadóórák látogatottságánál, de a tanácstagi beszámolóknál is van néhány helyen tartózkodás, az emberek panaszaikkal zömmel az apparátushoz fordulnak.³²⁰ A bizalom kialakítása szempontjából igen fontos, hogy a panaszok gyors elintézését nyerjenek. S itt szép eredmények is vannak. Pl az 1952. második félévi megyei tanácstagi beszámolókon 109 intézkedést igénylő hozzászólás hangzott el. Dec. 31-ig 67 elintézéséről az érdekelteket már értesítették, a többi ügy elintézése folyamatban volt.³²¹ 1953. jan. 30-án a megyei tanácsülés arról számolt be, hogy 95-re adtak már választ, és a fogadóórákról beküldött 44 panaszból elintézését nyert 27.

Feltétlenül a panaszok intézésének hatására nő a dolgozók bizalma a tanácsok iránt. Ezt mutatják a következő adatok is. Beérkező panaszos levél a megyei tanácshoz:³²² 1952. nov. 40-50
1953. febr. 100-120

Természetesen korántsem kielégítő a helyzet még. Pl a községi tanácsok közül jónéhány a panaszokat nem

vette nyilvántartásba, ezért elintézésük sem ellenőriz-
hető.³²³ De a felsőbb szintű tanácsoknál is előfordultak
hasonló problémák. A megyei ujságban 1953. áprilisában
olyan panaszról olvashatunk, amivel 1952. VI. 17-én for-
dultak a Veszprém városi tanácshoz, de az még nem is
válaszolt.³²⁴

Az ilyen esetek elkerülése illetve megszüntetése
érdekében hangsúlyozta a megyei tanács a járási és a
városi tanácsok felé, hogy az 1953. májusi vb üléseken
a tanácstagi beszámolókon elhangzott panaszokból e-
gyenként foglalkozzanak azokkal, melyek még nem nyertek
elintézés, s indokolják is meg, hogy mi ennek az oka.
Mindezt rögzítsék a vb jegyzőkönyvbe is.³²⁵

Ilyen előzmények után meglepő, hogy a BM 1953. ápr.
30-i keltezéssel valamennyi megyei tanácshoz küldött
leirata kirívóan rossz esetként említette a Veszprém
megyeit. A megyei jelentés szerint ugyanis a fogadóórá-
kon elhangzott panaszokból nagyon kevés nyert elinté-
zést. A jelentés szerint:³²⁶

1953. jan-ban	58 javaslatból	elintézve	4
1953. febr-ban	86	" "	4
1953. márc-ban	78	" "	20

E számadatok megközelítőlegesen pontosságát viszont
valószínűvé teszi a megyei tanács 1953. május 15-i le-
irata a járási és a városi tanácsokhoz, ahol komoly és

általános hiányosságként említette, hogy a járási és a városi tanácsok a fogadóórákon elhangzott panaszok közül csak igen keveset intéztek el, az elintézetlen panaszokat nem tartják nyilván, utólagos elintézésük-³²⁷ről nem gondoskodnak.

Az 1953. szeptemberi tapolcai járási tanácsülésen is azért bírálták meg a vb-t, mert a fogadóórákon el-³²⁸hangzó panaszokat többször késéssel intézte.

A fenti problémák ellenére pl 1953. febr. közepétől okt. közepéig 714 panasz, javaslat érkezett be a megyei tanácshoz, ezek egy része közérdekű problémák megoldását segítette elő.³²⁹ Ennyi panasz, javaslat be-érkezéséhez hozzájárult az, hogy a hibák ellenére sok panaszt, javaslatot időben és jól elintéznék a tanácsok. Pl Veszprém városban ilyen javaslatok alapján illetve hatására javítottak a köztisztaságon, utak javítására 1 700 000 Ft-t fordítottak, fásítást végeztek/ehhez társadalmi munkával hozzájárultak a dolgozók is/, megjavították a kenyér minőségét stb.

Hasonlóképpen elégedettséget váltottak ki az ilyen intézkedések a falusi lakosság körében is. Az egyik dolgozó paraszt Láziból úgy vetette fel a kérdést, hogy a dolgozók kívánságainak teljesítése meggyőzte őt a tanácsi munka, e munkába való aktív bekapcsolódás fontosságáról. Olyan apró dolgok váltották ki benne ezt a hatást, mint egy daráló megjavítása, a pásztorház ta-

³³⁰
tározása.

A panaszok elsikkadását volt hivatott megakadályozni az az intézkedés is, hogy minden beszámolóról jegyzőkönyvet kellett készíteni.³³¹ Ez irányu intézkedések sorába illeszkedett az országgyűlés 1954. jan. 22-i ülésén³³² elfogadott törvény a panaszirodák szervezéséről. A fejlődés tendenciája e kérdésnél is pozitív, bár időnként vannak visszaesések.

VI.

A tanácsok pártirányítása.

A tanácsok pártirányítása is azon a lenini elven alapul, hogy a proletárdiktatura szervei a párt vezetésével fejtik ki tevékenységüket. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a pártszervek átveszik az állami szervek feladatait.

A pártirányítás kérdéseinek tárgyalásánál abból kell kiindulnunk, hogy a pártvezetésben bal-és jobboldali elhajlás jelentkezett. Ezek a hibák szükségszerűen jelentkeztek az országos politikának megfelelően dolgozó megyei szervek munkájában is. Ez elsősorban abban mutatkozott meg, hogy az országosan súlyponti feladatként kezelt begyűjtési munkákra fordították az erők nagy részét, hogy egyes helyeken megsértették a szocialista törvényesség elvét, adminisztratív munkamódszerek kerültek előtérbe stb. Jelentkeztek az országos politika hibái a tanácsok pártirányításában is. E téren Veszprém megyében a következő hibák adódtak. Egyrészt a tanácsok pártirányítását egyes helyeken leszűkítették a tanácselnök és a párttitkár személyére.³³³ Néhol nem jelentkezhetett a párt ellenőrző tevékenysége a tanácsok felett, mert a párttitkár és a tanácselnök azonos sze-

³³⁴
mély volt. Egyes helyeken a párttitkárok elhanya-
golták a tanácsok irányítása,ellenőrzése munkáját.³³⁵
Máshol viszont ez nem kívánatos méreteket öltött,u-
tasitgatták a tanácsokat.³³⁶ Voltak olyan esetek,ami-
kor a tanács akarta a pártszerveket irányítani,³³⁷ de
olyanok is,amikor a pártszervezet a tanács felada-
tát végezte.³³⁸ Épp ezért,mert a pártszervezet gyak-
ran apró részfeladatok,operatív intézkedéseket ki-
váló tanácsi munkák végzésében elaprózta magát,gyak-
ran nem tudta tökéletesen betölteni irányító és el-
lenőrző funkcióját.

Természetesen az MDP központi vezetésében elural-
kodott hibás irányvonal ellenére is sok pozitív vo-
nással találkozhatunk a megyei pártszervek munkájá-
ban épp úgy,mint ahogy igen sok volt a pozitívum a
KV politikájában is.Jó kapcsolat alakult ki több köz-
ségben a párt és a tanácsi szervek között,de ez jelent-
kezett felsőbb szinten is.Nagypiriten pl a tanácselnö-
köt és titkárt meghívták pártvezetőségi ülésekre,a
pártvezetőség pedig képviseltette magát a tanácsi ülé-
seken,hozzászólásaival,másrészt népnevelő munka végzé-
sével segítve a tanácsot.³³⁹ Csöglén az állandó bizott-
sági üléseken is rendszeresen résztvettek a pártveze-
tőségi tagok,segítve annak munkáját.³⁴⁰ De hasonlókép-
pen jó volt a kapcsolat pl Zirc,Bakonypéterd,Bakony-
szentlászló községekben.³⁴¹ A legtöbb járástól eltérő-
en már 1951-ben igen jó volt a keszthelyi járásban a

342
párt és a tanácsi szervek kapcsolata járási szinten is.

Természetesen legtöbb segítséget megyei szinten kapott a Veszprém megyei tanács a pártbizottságtól. Ez a segítség jelentkezett abban is, hogy a megyei pártbizottság titkára résztvett a vb üléseken, a megyei tanácselnök pedig a megyei pártbizottságnak volt tagja. Itt felszólalásaik révén igen fontos kérdésekre hívták fel a tanácsi vezetők figyelmét. A megyei pártbizottság részéről hangzott el pl az a javaslat az 1950. dec. 12-i tanács vb ülésen, hogy helyes lenne, ha a megyei tanácsülésen a vb beszámoló rövid értékelést adna a községi tanácsülésekről is.

A megyei pártbizottsági üléseken olyan lényeges, a tanácsi munkát érintő kérdéseket vitattak meg, mint pl a megye kenyér és lisztellátása³⁴³, a megyei tanács oktatási osztályának feladatai³⁴⁴, a tszcs-k megerősítésével és fejlesztésével kapcsolatos feladatok.³⁴⁵ Itt tárgyalták meg a megyei tanács személyzeti munkáját is, rámutatva, hogy sem politikai, sem szakmai szempontból nem kielégítő a káderekkel való foglalkozás.³⁴⁶ De itt hívták fel a tanácsi vezetők figyelmét lényeges munkamódszerbeli kérdésekre is, pl arra, hogy tervszerűbben végezzék munkájukat, számolják fel, hogy tulnyomórészt apró napi feladatokra aprózzák el magukat. Rámutattak, hogy a megyei tanács vb munkáját:

"...nem elsősorban a párt és kormány határozatainak helyi viszonylatra való konkretizálásával hosszabb időre építi, hanem különböző minisztériumoktól a különböző osztályokhoz jövő rendeletek alapján rövidebb-hosszabb időre vb üléseken határozza meg."³⁴⁷

Az ilyen 1 hétre történő feladatmeghatározás mellett -hívják fel a tanácsi vezetők figyelmét- nagyon erős az íróasztalhoz kötődés veszélye.³⁴⁸

Az 1952.máj.12-i megyei pártbizottsági ülés helyesen hangsúlyozta azt, hogy a pártbizottság részéről:

"...az irányítást, ellenőrzést, segítséget kell megadni, nem pedig ténylegesen a begyűjtést vinni."³⁴⁹

Hasonlóan igen helyes volt az 1953.dec.21-i megyei pártbizottsági ülés állásfoglalása, amikor arra hívta fel a figyelmet, hogy:

"A tömegkapcsolatok megjavítása érdekében erőteljes harcot kell indítani a tanácsban lévő bürokrácia ellen, a dolgozókkal való lélektelen bánásmód ellen. Harcot kell indítani a felelőtlen ingergetés ellen..."³⁵⁰

A pártirányítás lenini elve teljes következetességgel azonban ekkor még nem valósult meg, ez csak az Országos Pártértekezlet és a Politikai Bizottság 1957. júliusi, a tanácsok pártirányításával foglalkozó határozatot követően tudott kibontakozni.

VII.

A tanácsok létrehozásának és 1950-54-es tevékenységének összegzésénél néhány főbb szempontra kell figyelemmel lennünk. Bár a dolgozat célja a megyei sajátosságok vizsgálata volt, ezt csakis az országos helyzetbe ágyazva lehet megtenni. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a tárgyalt időszak a magyar proletárdiktatura fejlődésének egyik legtöbb problémát felvető szakasza. Az ekkor jelentkező hibák elemzése és kijavítása kellő mélységgel nem ekkor, hanem később, a bal- és jobboldali elhajlás felszámolását követően történetelt csak meg.

A hibák mellett azonban nem szabad arról megfeledkezni, hogy a tárgyalt időszaknak komoly pozitívumai is vannak, és a hibák kijavítására az első lépések sok kérdésben már ekkor megtörténtek.

Ami magát a tanácsok kérdését illeti: a tanácsrendszer létrehozása nagy előrelépést jelentett, lényegében befejező aktusa volt a burzsoá államgépezet szétzúzásának, a szocialista állam megteremtésének. Ugyanakkor kezdő aktust is jelent, elindulást a szocialista állam fejlődése, demokratizmusa szélesítése terén. A tanács-

rendszer megteremtése egy olyan kedvező forma megteremtését jelenti, mely lehetővé teszi mind szélesebb tömegek bevonását az állami ügyek közvetlen irányításába. Olyan keretet jelent, melynek tartalma állandóan fejlődik, mely a legmegfelelőbb forma, hogy a fejlődés egy magasabb fokán az össznépi állam szakaszán keresztül az állam elhalását, a társadalmi öngazgatás megvalósítását előkészítse.

Ha a tanácsok első 4 éves periódusának eredményeit és hibáit vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy ez a szakasz az, amiben a legtöbb hiba található. Elsősorban a tanácsok államhatalmi tevékenységének háttérbe szorulása, az államigazgatási oldal túlsúlyra jutása, a túlzott centralizációs törekvések, s az ebből adódó hatásköri problémák, bürokratizmus, a szocialista törvényesség megsértése, s végül, de nem utolsósorban mindezek következtében a tömegek bevonásának, aktivitásának nem kielégítő foka az, amit meg kell említeni.

Ha azonban figyelembe vesszük azt, hogy ez a szakasz az új úton megtett első, még hazai tapasztalat nélküli lépéseket jelenti, s ezeket is súlyos baloldali, majd erősödő, nem kevésbé súlyos jobboldali hibák jelentkezése közepette kellett megtenni, igen nagyok az eredmények. Bár a tömegkapcsolatok nem kielé-

gitőek, mégis sokkal jobbak, mint korábban, a tanácsrendszer megteremtése előtt. Bár a községpolitika háttérbe szorul, mégis e téren is vannak komoly eredmények. Külön ki kell emelni a falvak kulturális fejlődése ténen tett nagy előrelépést is. Ha mindezt figyelembe vesszük, megállapíthatjuk, hogy a tanácsok már első fejlődési szakaszukban is komoly eredményeket értek el. Ezen eredmények megsokszorozódását segítette az MDP utmutatásának alapján létrehozott II. tanács törvény. E törvény részben az első tanács törvény hibáit javította ki, részben pedig proletárdiktaturánk 4 éves fejlődését figyelembe véve eszközölt az állam helyi szerveinél e fejlődésnek megfelelő módosításokat.

Az eredmények tették lehetővé, hogy minden hiba ellenére a tanácsok az 1956-os ellenforradalom viharában is fennmaradtak, hogy a tanácsok a proletárdiktatura helyi szerveire háruló funkcióknak lényegében eleget tudtak tenni. A tanácsokban rejlő lehetőségek sokkal eredményesebb kibontakoztatása azonban csak a kétoldali elhajlás felszámolását, az ellenforradalom leverését követően indulhatott meg.

Jegyzetek.

1. 1930/1945 ME. sz. rendelet 11. paragrafus.
2. Beér János: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon/1945-1960/, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Bp. 1962. 99. old.
3. Az MKP III. kongresszusának határozata III. fejezet /Olvasókönyv a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom történetének 1945-1963 tanulmányozásához, Kossuth 1964. 62. old./
4. K. J. pápai polgármester:
Pápa megyei város várospolitikai tervéinek ismertetése/1946. jul. 20/
Pápa város községpolitikájának általános irányelveiről /1946. jul. 20./
Veszprémi Állami Levéltár/a továbbiakban VÁL/ Főispáni iratok 324/1946
5. A MDP programnyilatkozata /Az MKP és az SZDP egyesülési kongresszusának jegyzőkönyve. Szikra 1948. 349. old/
6. U. ott
7. U. ott. Rajk László felszólalása /Jegyzőkönyv 239. old/
8. Szabad Nép 1950. jun. 11./Zöld Sándor: A tanácsok működése elé/.
9. Falu és Város 1949. 3. sz. 1. old. /Kádár János belügyminiszter költségvetési beszédéből/

10. A Magyar Népköztársaság Alkotmánya 30. paragrafus
1. bek. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Bp. 1959. 41. o.
11. U. ott 32. paragrafus 1. bek. /43. o./
12. Falu és Város 1950/10. sz.
13. Falu és Város 1950/4. sz.
14. Falu és Város 1950/1. sz.
15. Veszprémmegyei Népújság 1949. dec. 31.
16. VÁL. Megyei Tanács VB Titkárság iratai /a továbbiakban MTVB Titk. / 5205-9/1950
17. VÁL. MTVB Titk. 5205-1/1950
18. VÁL. MTVB Titk. 5205-9/1950
19. VÁL. MTVB Titk. 5205-1/12-1950 - a devecseri járási tanács 1950. aug. 15-i alakuló ülésének jegyzőkönyve.
20. VÁL. MTVB Titk. 5205-1/10-1950 - a pápai járási tanács 1950. aug. 15-i alakuló ülésének jegyzőkönyve.
21. Veszprémmegyei Népújság 1950. jul. 2.
22. Veszprémmegyei Népújság 1950. jul. 30.
23. Az 1950. szept. 21-i megyei tanácsülés jegyzőkönyve
24. VÁL. A pápai járási tanács 1950. szept. 8-i vb ülésének jegyzőkönyve.
25. Az 1950. szept. 21-i megyei tanácsülés jegyzőkönyve.
26. U. ott.
27. U. ott.
28. Veszprémmegyei Népújság 1950. okt. 22.
A megyei tanács 1950. nov. 8-i alakuló ülésének jegyzőkönyve.

29. A megyei tanács 1950. szept. 21-i ülésének jegyzőkönyve.
30. VÁL. A keszthelyi járási tanács 1950. szept. 15-i vb ülésének jegyzőkönyve.
31. A megyei tanács 1950. szept. 21-i ülésének jegyzőkönyve.
32. U. ott.
33. VÁL. A pápai járási tanács 1950. szept. 1-i vb ülésének jegyzőkönyve.
34. VÁL. MTVB Titk. 5210-1/1950
35. VÁL. A pápai járási tanács 1950. aug. 19-i vb ülésének jegyzőkönyve.
36. A megyei tanács 1950. szept. 21-i ülésének jegyzőkönyve.
37. U. ott.
38. VÁL. A pápai járási tanács 1950. szept. 15-i vb ülésének jegyzőkönyve.
- VÁL. A keszthelyi járási tanács 1950. okt. 20-i vb ülésének jegyzőkönyve.
39. A megyei tanács vb 1950. szept. 12-i ülésének jegyzőkönyve.
40. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - a Veszprém megyei Pártbizottság 1950. szept. 12-i ülésének jegyzőkönyve.
41. A megyei tanács 1950. szept. 21-i ülésének jegyzőkönyve.

42. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1950. szept. 15-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
U. ott. az 1950. szept. 20-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
43. A megyei tanács vb 1950. szept. 26-i ülésének jegyzőkönyve.
44. A megyei tanács 1950. szept. 21-i ülésének jegyzőkönyve.
45. VÁL. A keszthelyi járási tanács 1950. nov. 10-i vb ülésének jegyzőkönyve.
46. A megyei tanács 1950. szept. 26-i ülésének jegyzőkönyve.
47. U. ott.
48. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1950. szept. 12-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
49. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 22.
50. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 11 és okt. 18.
51. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 15.
52. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 11.
53. U. ott.
54. U. ott.
55. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 1.
56. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 15.
57. Veszprém megyei Népűjság 1950. okt. 11.
58. VÁL. A keszthelyi járási tanács 1950. okt. 6-i vb ülésének jegyzőkönyve.

59. A megyei tanács 1950. okt. 25-i vb ülésének jegyzőkönyve.

60. U. ott.

61. Veszprémmegyei Népújság 1950. okt. 25.

62. Szabad Nép 1950. okt. 25.

A megyei tanács 1950. nov. 8-i ülésének jegyzőkönyve.

63. Szabad Nép 1950. okt. 25.

64. A megyei tanács 1950. nov. 8-i ülésének jegyzőkönyve.

65. VÁL. A keszthelyi járási tanács 1950. okt. 28-i ülésének jegyzőkönyve.

66. MSZMP Veszprém megyei Bizottsága Archivuma - az 1950. okt. 31-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.

67. A megyei tanács 1950. nov. 8-i ülésének jegyzőkönyve.

68. gr. Bethlen István: Beszédei és irásai II. kötet
/Genius Könyvkiadó R. T. Bp. 1933/ 167. old.

69. 1929. 30. tc. 7. paragrafus 3. bek.

42. " 1-2. bek.

70. Szabad Nép 1950. szept. 21.

Csizmadia Andor: Helyi választások egykor és ma.

/Bp. 1954./ 2. old.

71. Veszprémmegyei Népújság 1950. okt. 15.

72. VÁL. MTVB Titk. 5203-10/1950.

73. U. ott.

74. Veszprémmegyei Népújság 1950. okt. 15.

75. Idézi: Bihari Ottó: A tanácsok bizottságai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Bp. 1958.

A burzsoá állam idevenatkozó problematikájának

részletes elemzése: Bihari Ottó: Az államhatalmi képviselői szervek elmélete. Akadémia. 1963. 64-72. o.

76. Lenin: A Szovjethatalom soronlevő feladatai /Művei
27. kötet Szikra 1952. 248. old./
77. Az SzKP programja /Az SzKP XXII. kongresszusa - jegyzőkönyv Kossuth 1962. 744-745. old./
78. Részletesebben lásd: Kovács István: Tanácsaink továbbfejlesztésének elméleti alapjairól /MTA II. oszt. Közleményei 1955/1-2. sz. 17-19. old/
79. A kérdés ilyen felvetése Beér János: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon /1945-1960/.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1962. 159. old.
80. VÁL. A sümegi járási tanács 1950. nov. 3-i ülésének/vb/ jegyzőkönyve.
81. A megyei tanács 1951. júl. 25-i vb ülésének jegyzőkönyve.
82. VÁL. A tapolcai járási tanács 1951. szept. 15-i vb ülésének jegyzőkönyve.
83. VÁL. MTVB Titk. 5204-22/18-1951 - ellenőri jelentés az 1950. dec. végi községi tanácsülésekről.
VÁL. MTVB Titk. 5203-2/5-1951 - ellenőr jelentése az 1950. dec. végi községi tanácsülésekről.
VÁL. MTVB Titk. 5203-16/5-1950 - ellenőr jelentése az 1950. dec. eleji községi tanácsülésekről.
VÁL. MTVB Titk. 5205-44/9-1951 - jelentés a BM-nak az 1951. nov-i tanácsülésekről.
VÁL. MTVB Titk. 5205-44/10-1952 - ellenőr jelentése az 1951. dec-i bébi tanácsülésről.
VÁL. MTVB Titk. 5203-24/5-1951 - jelentés a BM-nak az 1951. áprilisi tanácsülésekről.
VÁL. MTVB Titk. 5204-51/2-1951.

84. VÁL.MTVB Titk.5203-2/6-1951. - megyei ellenőr jelentése az 1950.dec.végi községi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/8-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.májusi tanácsülésekről.

85. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.

86. VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951 - jelentés megyei vb-re a devecseri járási tanács munkájáról.

87. Pl.a zirci járásnál egészen helytelen e kérdésben az álláspont.Véleményük szerint:"Csak abban az esetben kell az önálló vezetést a vb elnökre bízni,ha az ülés zavartalan levezetése biztosítottnak látszik." - a megyei tanács vb nagyon helyesen betiltotta ennek végrehajtását.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/12-1951 - a megyei tanácstól 1951.júl.23-i keltezéssel levél a zirci járási tanácselnöknek.

88. VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/1951 - ellenőr jelentése az 1951.januári vindornyafoki tanácsülésről.

89. Érdekes míg egyik oldalról/és ez az általános/azt tapasztaljuk,hogy a tanácsülések nem élnek kellően azzal a jogukkal,hogy helyileg kötelező érvényű rendeleteket hozhatnak,addig egyes helyeken e jogkört hibásan értelmezik.Pl:

Vigantpetenden az elnök tanácsülésen szavazásra a-karta bocsátani,hogy legyen-e árverés az adóbehajtásnál vagy sem.

VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950 - ellenőr jelentése.

A balatonfüredi községi tanács felsőbb jóváhagyás nélkül államosított, a csécuti tanács a tejbeadási rendeletet törölte el.

Az 1950.dec.13-i megyei tanácsülés jegyzőkönyve.

90. VÁL.MTVB Titk.5203-24/8-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.májusi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5204-51/2-1951.

91. VÁL.MTVB Titk.5204-22/16-1950

VÁL.MTVB Titk.104-1/20-1954. - ellenőr jelentése az 1954.jún.tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5205-44/4-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.márc.járásai tanácsülésekről.

92. A megyei tanács ezt az 5203-18/1951.II.8.BM.sz.rendeletre hivatkozva előírta.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/17-1951.

93. VÁL.MTVB Titk.5203-2/5-1951

VÁL.MTVB Titk.5203-24/9-1951.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/8-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.májusi tanácsülésekről.

94. VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951 - jelentés a balatonfüredi járástól az 1951.jún.tanácsülésekről/Alsóörs/

VÁL.MTVB Titk.5203-24/9-1951 - jelentés a tapolcai járásból az 1952.jan.tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952 - megyei ellenőr az 1951.dec.tanácsülésekről/Zánka-Tagyon/

VÁL.MTVB Titk.5203-2/6-1951 - megyei ellenőr az 1951.dec.végi vanyolai tanácsülésről.

- VÁL.MTVB Titk.5204-22/18-1951 - megyei ellenőr az 1950.dec.végi várpalotai tanácsülésről.
- VÁL.MTVB Titk.5203-22/12-1951 - ellenőr jelentése a levási tanácsülésről.
- VÁL.MTVB Titk.5203-24/6-1951 - jelentés az 1951.májusi vörösberényi tanácsülésről.
- 95.VÁL.MTVB Titk.5203-2/6-1951
- VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951
- VÁL.MTVB Titk.115-2/23-1953
- 96.VÁL.MTVB Titk.5204-22/16-1950
- VÁL.MTVB Titk.5203-22/1950
- 97.VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953 - az 1953.nov.24-i megyei nagyaktiva ülés jegyzőkönyve.
- 98.MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1950. okt.31-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
- 99.VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950 - telefonjelentés az 1950.dec.eleji községi tanácsülésekről.
- VÁL.MTVB Titk.5203-24/1951 - ellenőr jelentése az 1951.jan. csékuti tanácsülésről.
- VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951.
- VÁL.MTVB Titk.5203-24/8-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.máj.tanácsülésekről.
- VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952.
- VÁL.MTVB Titk.5205-44/9-1951 - levél a BM-től az 1951.novembri tanácsülésekről.

100. VÁL.MTVB Titk.5203-2/6-1951 - jelentés a sümegi járási tanácstól az 1950.dec.végi tanácsülésekről.
101. VÁL.MTVB Titk.5204-5/5-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.aug.tanácsülésekről.
102. VÁL.MTVB Titk.5204-88/2-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.okt.tanácsülésekről.
103. VÁL.MTVB Titk.5205-44/9-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.nov.tanácsülésekről.
104. VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952.
VÁL.MTVB Titk.5204-110/1951 - jelentés a BM-nak az 1951.dec.tanácsülésekről.
105. VÁL.MTVB Titk.5203-24/17-1951.
VÁL.MTVB Titk.115-2/7-1953 - jelentés a BM-nak az 1953.májusi tanácsülésekről.
VÁL.MTVB Titk.115-2/20-1953 - jelentés a Helyi Tanácsok Titkárságának az 1953.dec.tanácsülésekről.
VÁL.MTVB Titk.115-2/14-1953.
VÁL.MTVB Titk.104-1/20-1954.
VÁL.MTVB Titk.104-1/25-1954.
106. VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952.
VÁL.MTVB Titk.115-2/19-1953.
VÁL.MTVB Titk.104-1/25-1954.
107. VÁL.MTVB Titk.104-7/5-1954.
108. VÁL.MTVB Titk.104-1/20-1954.
109. VÁL.MTVB Titk.5204-22/16-1950 - megyei ellenőr az 1950.dec.végi tanácsülésekről.
110. VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950.

111. Jellemző ilyen szempontból a megyei tanács BM-höz küldött jelentéséből /1951. aug. tanácsülésekről/ néhány sor: "hiányosságként mutatkozott még az is, hogy egyes tanácselnökök nem voltak tisztában azzal a körülménnyel, hogy az eredményes tanácsülések előbbre viszik a begyűjtési tervek teljesítését és a tzscs felfejlesztését is, nem beszélve arról, hogy az augusztus havi tanácsüléseknek tulajdonképpen ez lett volna a lényege."

VÁL.MTVB Titk. 5203-24/16-1951.

112. VÁL.MTVB Titk. 5203-24/1951.

VÁL.MTVB Titk. 5203-24/11-1951.

VÁL.MTVB Titk. 5204-88/1951.

113. VÁL.MTVB Titk. 5203-24/1951.

VÁL.MTVB Titk. 5203-24/13-1951 - jelentés a zirci járástól az 1951. aug. tanácsülésekről.

114. VÁL.MTVB Titk. 5203-22/12-1951

VÁL.MTVB Titk. 5203-24/8-1951 - jelentés a BM-nak az 1951. máj. tanácsülésekről.

A megyei tanács 1951. jún. 26-i vb ülésének jegyzőkönyve.

Szabad Nép 1954. aug. 4.

115. VÁL.MTVB Titk. 5203-24/11-1951 - távmondattal a BM-nak az 1951. júl. tanácsülésekről.

116. VÁL.MTVB Titk. 5205-56/1951.

Veszprémmegyei Népújság 1952. ápr. 25.

Veszprémmegyei Népújság 1952. máj. 23.

117. VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952.

118. VÁL.MTVB Titk.5203-24/9-1951 - a zirci járási tanács jelentése az 1952.jan-i tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952 - a sümegi járás jelentése az 1952.jan.tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952 - a balatonfüredi járás jelentése az 1952.jan.tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952 - jelentés az 1952.jan.városi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.115-2/7-1953 - jelentés a BM-nak az 1953.máj.községi tanácsülésekről.

119. A megyei tanács 1952.aug.2-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.115-2/7-1953.

VÁL.MTVB Titk.115-2/14-1953 - jelentés a BM-nak az 1953.szept.községi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.104-1/25-1954 - jelentés a BM-nak az 1954.szept.községi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.115-2/19-1953 - jelentés a BM-nak az 1953.szept.járási és városi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.104-1/25-1954 - jelentés a BM-nak az 1954.szept.járási és városi tanácsülésekről.

VÁL.MTVB Titk.115-2/11-1953 - jelentés az 1953.ápr.megyei tanácsülésről a BM-nak.

VÁL.MTVB Titk.104-1/20-1954 - jelentés a BM-nak az 1954.jún.megyei tanácsülésről.

120. VÁL.MTVB Titk.115-2/20-1953 - jelentés az 1953.dec.tanácsülésekről.

121. VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951.

A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.115-2/14-1953 .

A helyes elvi állásponttal egyébként már korábban is találkozhatunk.Pl a megyei tanács 1951.aug.

22-i vb ülésének határozata leszögezte,hogy a tanácsülések határozatait a lakossággal ismertetni kell,ahol ez nem történt meg,ott a tanácstagok használják fel erre beszámolóikat és fogadóórákat.

122.Vendégek száma pl. Nyirádon 400

VÁL.MTVB Titk.5203-22/12-1951 - jelentés az 1951.márc.tanácsülésekről.

Kővágóörsön 120,Balatonedericsen 150

VÁL.MTVB Titk.5203-24/5-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.ápr. tanácsülésekről.

Balatonfőkajár 200

VÁL.MTVB Titk.5204-51/2-1951. - jelentés az 1951.júl.tanácsülésekről.

Tapolca 425,Cserszegtomaj 300,Sármellék 300,Lázi 234,Sümegecsehi 204,Vonyarcvashegy 200,Gógánfa 195

VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951

123.Pl az 1951.ápr.tanácsülésekről a BM-nak adott jelentés arról ír,hogy egyes helyeken még előfordulnak olyan "helytelen" esetek,hogy a vb elnök az érdeklődőket kizárja a vitából.

VÁL.MTVB Titk.5203-24/5-1951.

124. VÁL.MTVB Titk.5204-22/18-1951 - megyei ellenőr jelentése az 1950.dec.végi papkeszi tanácsülésről.
125. VÁL.MTVB Titk.5203-24/13-1951 - távmondattal a BM-nak.
126. VÁL.MTVB Titk.115-1/1953.II.4.BM.sz.rendelet.
VÁL.MTVB Titk.115-3/1953.vb sz.leirat a járási és városi tanácsokhoz.
127. VÁL.MTVB Titk.115-3/9-1953
VÁL.MTVB Titk.115-1/1953 - leirat a Helyi Tanácsok Titkárságától.
128. A megyei tanács 1952.aug.2-i ülésének jegyzőkönyve.
129. VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950 - jelentés a BM-nak az 1950.dec. eleji községi tanácsülésekről.
130. 5204-178/1951.
131. Természetesen az állandó bizottság előadója igen pozitív szerepet is betölthet.
132. A megyei tanács 1950.dec.8-i vb ülésének jegyzőkönyve.
133. A megyei tanács 1950.dec.13-i ülésének jegyzőkönyve.
134. VÁL.MTVB Titk.5204-22/15-1950
A megyei tanács 1951.jan.9-i vb ülésének jegyzőkönyve.
135. A tanács vb 1950.dec.8-i ülésének jegyzőkönyve a keszthelyi járásban.

136. VÁL.MTVB Titk.5204-22/14-1950 - az 1950.dec.14-i
sümei járási tanácsülés jegyzőkönyve.
- VÁL.MTVB Titk.5204-22/15-1950 - jelentés a BM-nak
a megyei, járási és városi állandó bizottságok meg-
alakulásáról.
137. A keszthelyi járási tanács 1950.dec.8-i vb ülé-
sének jegyzőkönyve.
138. VÁL.MTVB Titk.5203-22/4-1951 - a zirci járási ta-
nácstól jelentés az 1950.dec. végi tanácsülések-
ről.
- VÁL.MTVB Titk.5203-2/6-1951 - jelentés az 1950.
dec.végi tanácsülésekről a sümei járástól.
139. VÁL.MTVB Titk.5204-22/18-1951 - ellenőr jelentése
az 1950.dec.végi papkeszi tanácsülésről.
140. VÁL.MTVB Titk.5204-22/18-1951 - ellenőr jelentése
az 1950.dec.végi berhidai és várpalotai tanács-
ülésekről.
- VÁL.MTVB Titk.5204-22/17-1950.
141. A megyei tanács 1951.márc.31-i ülésének jegyző-
könyve.
142. VÁL.MTVB Titk.5205-44/4-1951 - jelentés a BM-nak
az 1951.márc.járási tanácsülésekről.
143. VÁL.MTVB Titk.5203-22/10-1950.
144. VÁL.MTVB Titk.5203-22/12-1951 - megyei ellenőr
jelentése az 1951.márc.tanácsülésekről.
145. VÁL.MTVB Titk.5203-22/12-1951 - ellenőr jelenté-
se az 1951.márc.lovasi tanácsülésről.

146. U.ott.

147. VÁL.MTVB Titk.5203-22/12-1951 - megyei ellenőr
jelentése az 1951.márc.tanácsülésekről.

148. VÁL.MTVB Titk.104-42/2-1952.

149. A megyei tanács 1951.júl.18-i ülésének jegyző-
könyve.

VÁL.MTVB Titk.104-54/2-1953.

150. VÁL.MTVB Titk.104-16/1953 - a megyei begyűjtési
állandó bizottság 1953.jan.22-i ülésének jegyző-
könyve.

151. VÁL.MTVB Titk.104-64/1953 - a megyei mezőgazdasá-
gi állandó bizottság 1953.júl.29-i ülésének jegy-
zőkönyve.

152. VÁL.MTVB Titk.5200-5/62-1951.

153. VÁL.MTVB Titk.104-83/1953 - a megyei kereskedel-
mi állandó bizottság 1953.nov.6-i ülésének jegy-
zőkönyve.

154. A megyei tanács 1951.júl.18-i vb ülésének jegy-
zőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-20/4-1952 - a megyei építési
és közlekedési állandó bizottság 1951.máj.21-i
ülésének jegyzőkönyve.

155. VÁL.MTVB Titk.104/20-1952.

156. VÁL.MTVB Titk.5200-46/17-1951. - a megyei szociál-
politikai állandó bizottság 1951.szept.26-i ü-
léséről.

157. A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyző-
könyve.

158. VÁL.MTVB Titk.104-4/3-1953 - a megyei egészségügyi állandó bizottság 1953.ápr.8-i ülésének jegyzőkönyve.
159. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951 - jelentés az 1951. máj.29-i megyei vb ülésre.
160. U.ott.
161. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - jelentés a pápai járási tanács állandó bizottságairól.
162. VÁL.MTVB Titk.5200-5/62-1951.
163. VÁL.MTVB Titk.5200-46/6-1951.
164. A megyei tanács 1951.júl.18-i vb ülésének jegyzőkönyve.
165. VÁL.MTVB Titk.104-52/3-1952.
166. U.ott.
167. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.
168. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - a megyei tanács 1952.dec.havi helyzetjelentése a Helyi Tanácsok Titkárságának.
169. Házi Árpád beszéde a megyei tanácselnökök 1952. máj.10-i értekezletén /A helyi tanácsok és a tömegek kapcsolata - Jogi és Államigazgatási Kiadó Bp.1952.
170. VÁL.MTVB Titk.5203-24/5-1951 - jelentés a BM-nak az 1951.ápr.tanácsülésekről.
- VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a veszprémi járási tanácstól jelentés az állandó bizottságokról.

A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.

171. Veszprémmegyei Népűjság 1951.ápr.1.

172. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951.

173. U.ott.

174. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

175. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a tapolcai járási tanácstól jelentés az állandó bizottságok munkájáról.

VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a balatonfüredi, a pápai, a devecseri és a keszthelyi járási tanács jelentése az állandó bizottságokról.

Veszprémmegyei Népűjság 1953.nov.15.

176. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - jelentés az állandó bizottságokról a veszprémi járási tanácstól.

177. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951. - a tapolcai járási tanácstól jelentés az állandó bizottságok munkájáról.

178. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a sümegi járási tanácstól jelentés az állandó bizottságokról.

179. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a balatonfüredi járási tanács jelentése az állandó bizottságokról.

180. Veszprémmegyei Népűjság 1953.okt.25

181. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a tapolcai járási tanácstól jelentés az állandó bizottságok munkájáról.

182. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - a balatonfüredi járástól jelentés az állandó bizottságokról.
183. Veszprémmegyei Népűjság 1954. aug. 26.
184. VÁL.MTVB Titk.5204-22/19-1951 - levél a megyei tanácstól a járási és városi tanácsokhoz.
185. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951.
186. A megyei tanács 1951. júl. 4-i vb ülésének jegyzőkönyve.
187. Szabad Nép 1952. jan. 25.
188. VÁL.MTVB Titk.5205-61/1951 - jelentés az 1951. okt. 31-i megyei vb ülésre.
189. VÁL.MTVB Titk.104-9/1952 - az 1952. jan. 27- megyei értekezlet jegyzőkönyve.
190. VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951.
191. VÁL.MTVB Titk.104-67/2-1952.
192. Veszprémmegyei Népűjság 1954. jan. 16.
193. U. ott.
194. VÁL.MTVB Titk.5200-46/5-1951 - jelentés a Pápa városi állandó bizottságokról.
195. Veszprémmegyei Népűjság 1951. márc. 31.
196. VÁL.MTVB Titk.104-9/1952 - az 1952. jan. 27-i értekezlet jegyzőkönyve.
197. VÁL.MTVB Titk.104-28/6-1952 - jelentés a BM-nak 1952. ápr. 15-én a mezőgazdasági állandó bizottsági elnökök járási tapasztalatcsere értekezletéről.
Veszprémmegyei Népűjság 1952. ápr. 20.
Veszprémmegyei Népűjság 1952. ápr. 27.
Veszprémmegyei Népűjság 1952. máj. 10.

198. VÁL.MTVB Titk.104-62/1953 - jelentés a Helyi Tanácsok Titkárságának 1953. aug. 25-i keltezéssel a községi oktatási és népművelési állandó bizottsági elnökök járási tapasztalatcsere értekezletéről.

199. U.ott.

200. A megyei tanács 1951. júl. 18-i vb ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-42/2-1952.

VÁL.MTVB Titk.104-83/1953 - az 1953. okt. 5-i állandó bizottsági ülés jegyzőkönyve./egészségügyi/

201. VÁL.MTVB Titk.104-16/1953 - az 1953. jan. 22-i megyei begyűjtési állandó bizottsági ülés jegyzőkönyve.

202. VÁL.MTVB Titk.104-83/1953 - a megyei egészségügyi állandó bizottság 1953. okt. 5-i ülésének jegyzőkönyve.

203. Kétségtől még vannak problémák jelenleg is az állandó bizottságok működésénél. Az eredmények azonban igen nagyok. Ez mutatkozik meg olyan kérdésekben is, hogy 1959-ben 111 községi tanácsülésen szerepelt napirendként az állandó bizottságok működése, s ugyanez a kérdés 1962. I. 1-X. 31. között 344 tanácsülésen szerepelt napirendi pontként. Megmutatkozik olyan kérdéseknél is, hogy 1958-tól 1962-ig működő tanácsok mellett 881 állandó bizottság dolgozott 4100 taggal.

Az állandó bizottságok előírt üléseit a megyében működő állandó bizottságok a következő százalékban tartották meg:

megyeiek	85,6	százalék,
járásiak	94,7	"
városiak	69,3	"
községiek	48,6	"

Veszprém megye fejlődése a III. tanácsciklus alatt 1958-62./Az MSZMP Veszprém megyei VB, a Veszprém Megyei Tanács, a Hazafias Népfront Veszprém Megyei Bizottságának kiadványa. 19. és 22. old./

204. Vannak olyan állandó bizottságok, ahol a tanács-
tagok jobb aktivizálása érdekében a tagokat ut-
cákhoz osztották be, ezzel igyekezve megoldani a
lajstromos választásból adódó problémákat.

VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953 - az 1953.nov.24-i
megyei értekezlet jegyzőkönyve.

205. VÁL.MTVB Titk.104-17/10-1954.

206. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

207. VÁL.MTVB Titk.104-3/39-1953.

VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

208. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

209. VÁL.MTVB Titk.104/3-16/1953 - jelentés az 1953.

I.félévi tanácstagai beszámolókról.

210. VÁL.MTVB Titk.5205-44/10-1952.

211. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

212. VÁL.MTVB Titk.104-3/39-1953.
213. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
- VÁL.MTVB Titk.104-17/8-1954.
214. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
215. A megyei tanács 1951.jul.4-i vb ülésének jegyzőkönyve.
216. A megyei tanács 1951.nov.28-i vb ülésének jegyzőkönyve.
217. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
218. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
219. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.
220. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
- VÁL.MTVB Titk.104-3/1953 - 1953.jan.13-i keltezés-
sel a megyei tanács a járási és a városi tanácsok-
hoz az 1952.II.félévi tanácstagi beszámolók tapasztalatairól.
221. VÁL.MTVB Titk.104-3/39-1953.
222. VÁL.MTVB Titk.104-3/16-1953 - jelentés az 1953.I.
félévi tanácstagi beszámolókról.
223. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.
- VÁL.MTVB Titk.104-17/8-1954.
224. VÁL.MTVB Titk.104-3/39-1953.
225. VÁL.MTVB Titk.104/17-8/1954 - jelentés a Helyi Tanácsok Titkárságának az 1954.I.félévi tanácstagi beszámolókról.

226. VÁL.MTVB Titk.104-77/22-1952.

VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

VÁL.MTVB Titk.104-17/8-1954.

A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-3/1953.

227. VÁL.MTVB Titk.104-17/8-1954 - jelentés a Helyi Tanácsok Titkárságának az I.félévi tanácstagi beszámolókról.

228. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

229. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

230. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-3/16-1953 - jelentés az 1953. I.félévi tanácstagi beszámolókról.

VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

231. VÁL.MTVB Titk.104-3/43-1953.

232. Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.1.

233. Veszprémmegyei Népújság 1952.okt.10.

234. Bár már a megyei tanács 1950.szept.21-i ülése lezögezi, hogy a tömegekkel való jobb kapcsolat érdekében fontos, hogy a megyei tanácstagok beszámolókat tartsanak.

235. VÁL.MTVB Titk.5200-52/1951.

VÁL.MTVB Titk.5200-52/2-1951.

236. A megyei tanács 1951.júl.4-i vb ülésének jegyzőkönyve.

237. A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.

238. A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyzőkönyve.

239. A megyei tanács 1952.aug.2-i ülésének jegyzőkönyve.

240. VÁL.MTVB Titk.104-77/2-1952.

241. A megyei tanács 1952.okt.11-i ülésének jegyzőkönyve.

242. VÁL.MTVB Titk.104-22/7-1954.

243. Ezek az eredmények a következőképpen alakulnak az 1962.I.1-IX.30.közötti időben:

Megyei : 315 fogadóórán 1093 vendég

Járási : 1745 " 4133 "

Városi : 3425 " 10810 "

Tehát összesen 5485 fogadóórát tartottak, ezeken 16 036 vendég vett részt.

Veszprém megye fejlődése a III.tanácsciklus alatt 1958-62 .27.old.

244. Bár 1949-ben igen helytelenül tömegszervezetként hozták létre.

245. Kállai és Ortutay elvtársak kongresszusi beszámolója és Kádár elvtárs felszólalása a Hazafias Népfront II.Kongresszusán/Kossuth Kiadó Sokszorosító Üzeme/ 13.old.

246. VÁL.MTVB Titk.104-83/1953.
247. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.
248. VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951.
249. VÁL.MTVB Titk.5205-61/1951.
250. Veszprémmegyei Népújság 1952.szept.27.
251. VÁL.MTVB Titk.5203-24/11-1951.
252. VÁL.MTVB Titk.104-4/2-1953.
253. VÁL.MTVB Titk.104-4/2-1953 - a megyei egészségügyi állandó bizottság 1953.febr.4-i ülésének jegyzőkönyve.
254. VÁL.MTVB Titk.5205-56/1951.
255. A megyei tanács 1950.nov.21-i vb ülésének jegyzőkönyve.
256. Tanácsok 1950.dec.15 /I.évf.6.sz./
257. VÁL.MTVB Titk.5205-63/1951.
258. Veszprémmegyei Népújság 1952.ápr.22
259. A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyzőkönyve.
260. Falu és Város 1950/14 - Vas Zoltán: A tanácsok gazdasági feladatai.
261. A megyei tanács 1950.okt.30-i vb ülésének jegyzőkönyve.
- A megyei tanács 1951.jan.30-i vb ülésének jegyzőkönyve.
- VÁL.MTVB Titk.5200-11/8-1951 - a megyei tanács 1951.ápr.10-jún.30-i munkaterve.
- Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.5.

Szabad Nép 1951.okt.20.

A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.

Veszprémmegyei Népújság 1952.aug.6.

262. A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyzőkönyve.

263. A megyei tanács 1953.júl.25-i ülésének jegyzőkönyve.

264. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951 - jelentés az 1951.máj.

29-i megyei vb ülésre.

265. VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.

266. VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953 - az 1953.nov.24-i
értekezlet jegyzőkönyve.

267. U.ott.

268. Veszprémmegyei Népújság 1952.máj.10, 1953.febr.4.

269. VÁL.MTVB Titk.5204-88/1951.

270. A megyei tanács 1950.okt.24-i vb ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953.

Szabad Nép 1953.aug.17.

VÁL.MTVB Ipari Osztály Iratai 5200-29/IV./1950.

271. A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.

272. Részletesebben Beér János Id.mű 202-203 és 425-426.o.

273. A megyei tanács 1953.márc.10-i rendkívüli ülésének jegyzőkönyve.

274. VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953.

275. VÁL.MTVB Titk.5205-63/1951.

276. Veszprémmegyei Népújság 1953.febr.19.

277. VÁL.MTVB Titk.104-65/1953 - jelentés 1953.szept.

12-én a Helyi Tanácsok Titkárságának.

278. VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953.
279. Veszprémmegyei Népújság 1953.okt.22.
280. U.ott.
281. VÁL.MTVB Titk.1810-13/1951 - jelentés a népművelési osztálytól 1951.dec.8-án a megyei vb-re.
282. VÁL.MTVB Titk.5200-5/34-1950 - a megyei tanács 1951.évi költségvetési terve.
- A megyei tanács 1954.márc.5-i ülésének jegyzőkönyve.
283. Veszprémmegyei Népújság 1953.máj.10.
284. Veszprémmegyei Népújság 1953.okt.22.
285. Veszprémmegyei Népújság 1954.jan.1.
286. U.ott.
287. Tanácsok 1950.dec.15 /I.évf.6.sz./
VÁL.MTVB Titk.1810-2/1950.
Szabad Nép 1951.márc.9.
Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.10.
Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.13.
Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.18.
Veszprémmegyei Népújság 1951.dec.9.
A megyei tanács 1953.ápr.25-i ülésének jegyzőkönyve.
Veszprémmegyei Népújság 1953.okt.24.
288. Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.14.
289. VÁL.MTVB Titk.1810-13/1951.
290. Veszprémmegyei Népújság 1953.okt.20.
291. Társadalmi Szemle 1954/2.sz.55.old.
292. VÁL.MTVB Titk.5204-64/1951 - jelentés a BM-nak 1951.jul.23-án.

293. VÁL.MTVB Titk.5204-21/1950 - jelentés a BM-nak 1950.
nov.29-én.
294. VÁL.MTVB Titk.5204-64/1951.
295. Társadalmi Szemle 1954./3.sz.79.old.
296. VÁL.MTVB Titk.5204-32/1951 - levél 1951.jan.29-én
a FM-nak.
297. VÁL.MTVB Titk.5204-22/15-1950.
VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.
298. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.
A megyei tanács 1951.jun.19-i vb ülésének jegyző-
könyve.
299. A megyei tanács 1951.jan.30-i vb ülésének jegyző-
könyve.
VÁL.MTVB Titk.5205-54/6-1951.
300. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.
VÁL.MTVB Titk.5205-63/1951.
A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.
VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.
VÁL.MTVB Titk.115-2/19-1953 - jelentés az 1953.
szept.járásai tanácsülésekről.
301. VÁL.A sümegi járási tanács 1950.nov.17-i vb ülé-
sének jegyzőkönyve.
VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.
A megyei tanács 1951.febr.13-i vb ülésének jegyző-
könyve.
A megyei tanács 1951.jun.19-i vb ülésének jegyző-
könyve.

302. A megyei tanács 1951.jun.19-i vb ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.

303. A megyei tanács 1951.júl.4-i ülésének jegyzőkönyve /vb/

A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.5204-84/2-1951.

304. A megyei tanács 1950.szept.12-i vb ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951.

VÁL.A keszthelyi járási vb 1950.nov.17-i ülésének jegyzőkönyve.

305. A megyei tanács 1950.aug.29-i vb ülésének jegyzőkönyve.

306. A megyei tanács 1951.júl.4-i vb ülésének jegyzőkönyve.

307. VÁL.MTVB Titk.5203-16/5-1950.

VÁL.MTVB Titk.5204-32/1951.

VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.

A megyei tanács 1951.jún.19-i vb ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951.

A megyei tanács 1953.ókt.24-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVBTitk.104-76/2-1953.

Veszprémmegyei Népújság 1953.ókt.31.

Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.15.

Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.20.

Veszprémmegyei Népújság 1953.dec.31.

308. VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.

VÁL.MTVB Titk.5205-56/1951.

A megyei tanács 1951.jún.30-i ülésének jegyzőkönyve.

A megyei tanács 1952.febr.8-i ülésének jegyzőkönyve.

A megyei tanács 1952.ápr.28-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.

VÁL.MTVB Titk.104-76/2-1953.

309. VÁL.MTVB Titk.5205-48/1951.

A megyei tanács 1951.jún.19-i ülésének jegyzőkönyve.

VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.

VÁL.MTVB Titk.5205-56/1951.

VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951.

VÁL.MTVB Titk.5205-61/1951.

VÁL.MTVB Titk.5204-95/1951 - 1951.nov.3-i keltezés-sel levél a megyei tanácstól a járási tanácsokhoz.

VÁL.MTVB Titk.104-28/1953.

Szabad Nép 1954.márc.12.

310. Társadalmi Szemle 1954/2.sz.58.old.

311. VÁL.MTVB Titk.104-33/1954 - a II.tanácstörvény-tervezet szept.8-i megyei vita-ankétjának jegyzőkönyve.

312. VÁL.MTVB Titk.104-17/8-1954 - jelentés 1954.jul.

13-án az I.félévi tanácstagi beszámolókról.

313. Veszprémmegyei Népújság 1954. ápr. 21.
314. VÁL. MTVB Titk. 104/76-2/1953 - a megyei ügyész feljegyzése 1953. nov. 21-én a megyei tanácselnökhöz.
315. VÁL. MTVB Titk. 5204-79/1950.
316. VÁL. MTVB Titk. 5204-108/1951 - 1951. dec. 1-i keltezéssel levél a BM-től a megyei tanácsnak.
317. VÁL. MTVB Titk. 5205-44/9-1951 - jelentés a BM-nak az 1951. nov-i tanácsülésekről.
318. Veszprémmegyei Népújság 1953. nov. 25.
319. VÁL. MTVB Titk. 5205-63/1951.
320. U. ott.
321. VÁL. MTVB Titk. 104-77/11-1952.
322. Veszprémmegyei Népújság 1953. nov. 25.
Veszprémmegyei Népújság 1953. márc. 17.
323. Veszprémmegyei Népújság 1953. márc. 17.
324. Veszprémmegyei Népújság 1953. ápr. 9.
325. VÁL. MTVB Titk. 104-3/17-1953.
326. VÁL. MTVB Titk. 104-35/1953. - leirat a BM-ből.
327. VÁL. MTVB Titk. 104-35/1953 - a megyei tanács leirata a városi és a járási tanácsokhoz.
328. VÁL. MTVB Titk. 115-2/19-1953.
329. A megyei tanács 1953. okt. 24-i ülésének jegyzőkönyve.
330. Veszprémmegyei Népújság 1953. okt. 25.
Veszprémmegyei Népújság 1953. nov. 15.
331. VÁL. MTVB Titk. 104-3/39-1953.
332. VÁL. MTVB Titk. 5205-56/1951.

333. A megyei tanács 1951.máj.29-i vb ülésének jegyzőkönyve.
334. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1953.aug.22-i kibővitett pártválasztmányi ülés. Szabad Nép 1954.febr.14.
335. VÁL.MTVB Titk.5205-55/2-1951.
VÁL.MTVB Titk.5205-61/1951.
Veszprémmegyei Népújság 1951.okt.6.
Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.14.
VÁL.MTVB Titk.104-37/1954.
336. VÁL.MTVB Titk.5205-63/1951.
337. A megyei tanács 1950.szept.21-i ülésének jegyzőkönyve.
VÁL.MTVB Titk.5205-54/1951.
Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.14.
338. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1951.nov.25-i keszthelyi járási küldöttértekezlet jegyzőkönyve.
MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1952.máj.5-i megyei pártbizottsági ülés jegyzőkönyve.
MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az 1953.aug.22-i kibővitett pártválasztmányi ülés jegyzőkönyve.
339. Veszprémmegyei Népújság 1953.nov.14.
340. U.ott.
341. VÁL.MTVB Titk.5205-61/1951.
342. VÁL.MTVB Titk.5205-56/1951.

343. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1953. jún. 8-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
344. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1952. szept. 1-i megyebizottsági ülés jegyzőköny-
ve.
345. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1952. dec. 22-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
346. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1953. okt. 12-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
347. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1951. márc. 7-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
348. U. ott
349. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1952. máj. 12-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.
350. MSZMP Veszprém megyei Bizottság Archivuma - az
1953. dec. 21-i megyebizottsági ülés jegyzőkönyve.

xxx

Megjegyzés:

A megyei tanácsülések és a megyei vb ülések jegyző-
könyv-anyaga a Veszprém Megyei Tanács Titkárságán
található.

T a r t a l o m j e g y z é k .

I. Az államhatalmi és államigazgatási szervek átszervezésére tett első lépések a felszabadulást követően.....	1. old.
II. Az ideiglenes megyei tanács, az i- deiglenes járási és városi taná- csok megteremtése és tevékenysége.....	8. old.
III. Az 1950. okt. 22-i megyei, járási, városi és községi tanácsválasz- tások.....	15. old.
1. A tanácsválasztásokat előkészí- tő munkálatok.....	15. old.
2. A tanácsválasztások és a tanácsok megalakulása.....	22. old.
3. A tanácsrendszer jelentősége. Azo- nos és eltérő vonásai a szovjetek- től.....	25. old.
IV. A tanácsrendszer államhatalmi és tömegszervezeti jellege.....	33. old.
1. A tanácsülés szerepe és munkája.....	34. old.
2. Az állandó bizottságok.....	54. old.
3. A tanácstagi beszámolók és fogadó- órák.....	77. old.
4. A tanácsok kapcsolata a tömegszer- vezetekkel.....	88. old.

V.A tanácsok államigazgatási tevé-	
kenysége Veszprém megyében.....	95.old.
1.A gazdasági szervező és a kul-	
turális nevelő tevékenység.....	95.old.
2.A tanácsok munkastilusa.....	104.old.
VI.A tanácsok pártirányítása.....	114.old.
VII.Összefoglaló értékelés.....	118.old.
J e g y z e t e k	121.old.